

Izvještaj o razvoju
Unsko-sanskog kantona
za 2023. godinu

Novembar, 2024. godine

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Izvršni sažetak	2
1.2. Glavne preporuke	12
1.3. Struktura i proces izrade izvještaja o razvoju Unsko-sanskog kantona	14
1.3.1. Struktura izvještaja o razvoju Unsko-sanskog kantona	14
1.3.2. Proces prikupljanja informacija i podataka	15
2. PREGLED PROVEDBE STRATEGIJE ZA 2023. GODINU	16
STRATEŠKI CILJ 1.: Izgrađeni privredni kapaciteti uz održivo korištenje prirodnih resursa	16
PRIORITET 1.1: Uspostavljanje sistema za održivo korištenje i odgovorno upravljanje prirodnim resursima	16
PRIORITET 1.2. Unapređenje poslovnog okruženja	22
PRIORITET 1.3. Unapređenje konkurentnosti prerađivačke industrije	26
PRIORITET 1.4. Promocija održivog turizma i efektuiranje turističkih potencijala	29
STRATEŠKI CILJ 2. Unaprijeđen razvoj inkluzivnog i prosperitetnog društvenog sektora	33
PRIORITET 2.1. Usklađivanje sistema obrazovanja u skladu s EU praksama	34
PRIORITET 2.2. Jačanje socijalne inkluzije i pristupa zasnovanih na potrebama korisnika	38
PRIORITET 2.3. Unapređenje sistema integrisanih zdravstvenih usluga	43
PRIORITET 2.4. Povećanje stepena javne sigurnosti i održivo upravljanje rizicima od prirodnih i drugih nesreća	47
STRATEŠKI CILJ 3. Održivo upravljanje okolišem, prirodnim i infrastrukturnim resursima	51
PRIORITET 3.1: Podrška primjeni integralnog sistema upravljanja okolišem i prostorom u upravljanju prirodnim resursima	52
PRIORITET 3.2. Razvoj komunalne i javne infrastrukture na principima održivog okolišnog razvoja	58
3. OSTALE AKTIVNOSTI	62
4. ZAKLJUČAK	63
PRILOG 1: Pregled konkretne povezanosti Strategije USK i Okvira za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH	64
PRILOG 2: Pregled indikatora za realizaciju strateških ciljeva	68

Lista tabela

Tabela 1: Povezanost Strategije i Okvira na najvišem nivou	2
Tabela 2: Podjela mjera po odgovornostima institucija i po strateškim ciljevima.....	14

Lista grafikona:

Grafikon 1: Nivo razvijenosti Unsko-sanskog kantona po JLS u 2023. godini.....	3
Grafikon 2: Stope zaposlenosti i aktivnosti stanovništva po godinama – prema registrovanim podacima USK.....	4
Grafikon 3: Prosječan broj zaposlenih žena, muškaraca i radno sposobnog stanovništva po godinama USK.....	5
Grafikon 4: Prosječan broj nezaposlenih žena i nezaposlenih mladih žena (15-24) po godinama USK.....	6
Grafikon 5: Prosječan broj zaposlenih u periodu 2020.-2023. godina.....	7
Grafikon 6: Broj stanovnika za period 2019.-2023. godina.....	8
Grafikon 7: Broj stanovnika po starosnoj strukturi.....	8
Grafikon 8: Prosječna isplaćena neto i bruto plata po godinama u USK.....	9
Grafikon 9: Prosječna isplaćena neto plata po djelatnostima 2023 USK.....	10
Grafikon 10: Prosječna isplaćena penzija i broj penzionera po godinama u USK.....	11
Grafikon 11: Broj poslovnih subjekata na 1000 stanovnika po godinama u USK.....	11
Grafikon 12: Prihod od koncesionih naknada.....	21

1. UVOD

Strategija razvoja Unsko-sanskog kantona za period 2021.-2027. godina¹ (u daljnjem tekstu: Strategija USK), predstavlja ključni strateško-planski dokument Unsko-sanskog kantona, koji treba poticati i usmjeravati budući rast i razvoj Kantona te predstavlja osnovu za izradu detaljnih planova i programa u pojedinim sektorima, kreira osnovu za praćenje napretka te potiče na saradnju i dogovor u planiranju različitih nivoa vlasti i društveno-ekonomskih partnera. Pripremljena je u skladu sa članom 27. Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine² i Odlukom Vlade Unsko-sanskog kantona o izradi Strategije razvoja USK 2021.-2027.³ Strategiju USK usvojila je Skupština Kantona na 17. redovnoj sjednici održanoj dana 19. 5. 2021. godine, Zaključkom broj: 01-02-4-326/21.

Proces implementacije Strategije i stepen dostignutog razvoja prati se kroz godišnji Izvještaj o razvoju koji, također, predstavlja implementacioni dokument kojim se sagledavaju opći razvojni trendovi, kao i napredak u ostvarenju strateških ciljeva iz strateških dokumenata u Unsko-sanskom kantonu. Izvještaj o razvoju za Strategiju razvoja Unsko-sanskog kantona izrađuje Ured Vlade Unsko-sanskog kantona u saradnji sa kantonalnim organima uprave i kantonalnim upravnim organizacijama.

Izvještaj o razvoju za 2023. godinu pripremljen je u skladu sa Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine te Uredbom o trogodišnjem i godišnjem planiranju, monitoringu i izvještavanju u Federaciji Bosne i Hercegovine⁴. Pored uvodnih napomena i glavnih preporuka sadrži pregled provedbe Strategije Unsko-sanskog kantona za 2023. godinu po definisanim strateškim ciljevima te pregled institucija zaduženih za koordinaciju i implementaciju strateških mjera. Zasniva se na relevantnim statističkim podacima publikovanim od strane Federalnog zavoda za statistiku, Federalnog zavoda za programiranje razvoja, kao i izvještajima o radu ministarstava Unsko-sanskog kantona te podacima prikupljenim od strane jedinica lokalne samouprave i drugih relevantnih aktera.

Poseban izazov je nedostatak potrebnih indikatora za praćenje Strategije, kao i neadekvatno definisani indikatori u samoj Strategiji, što se na koncu oslikava i u Izvještaju. Uvažavajući prethodno, prilikom izrade Izvještaja koristili smo zvanične indikatore tamo gdje je to moguće i u određenom broju slučajeva koristili smo zamjenske indikatore koji su dostupni kako bi opisali stanje s implementacijom određenih mjera.

U okviru Izvještaja se daje pregled doprinosa Unsko-sanskog kantona implementaciji Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini⁵, odnosno Okvira za implementaciju Ciljeva održivog

¹ Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona, broj 35/21

² Službene novine Federacije BiH, broj 32/17

³ Odluka broj 03-017-1226/2019 od 12. 12. 2019. godine

⁴ Službene novine Federacije BiH*, broj: 74/19 i 2/21

⁵ Na konferenciji Ujedinjenih naroda o održivom razvoju, održanoj u New Yorku 25. septembra 2015., svjetski čelnici usvojili tzv. Agendu 2030. u okviru koje je definisano 17 ciljeva održivog razvoja (Sustainable Development Goals – SDG)

razvoja u Bosni i Hercegovini⁶, dokumenta koji je usvojen od strane Vijeća ministara BiH i podržan od entitetskih vlada i Vlade BD u 2021. godini.

Iako je Strategija Unsko-sanskog kantona vremenski izrađena prije usvajanja Okvira, možemo konstatovati da je ipak ostvarena odgovarajuća povezanost ova dva dokumenta. Na kraju ovog dokumenta dat je pregled konkretne povezanosti Strategije Unsko-sanskog kantona i Okvira za implementaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini (Prilog 1.).

1.1. Izvršni sažetak

Strategijom Unsko-sanskog kantona definirani su sljedeći strateški ciljevi:

1. Izgrađeni privredni kapaciteti uz održivo korištenje prirodnih resursa;
2. Unaprijeđen razvoj inkluzivnog i prosperitetnog društvenog sektora;
3. Održivo upravljanje okolišem, prirodnim i infrastrukturnim resursima.

Za implementaciju postavljenih strateških ciljeva utvrđeno je 10 prioriteta i 33 mjere.

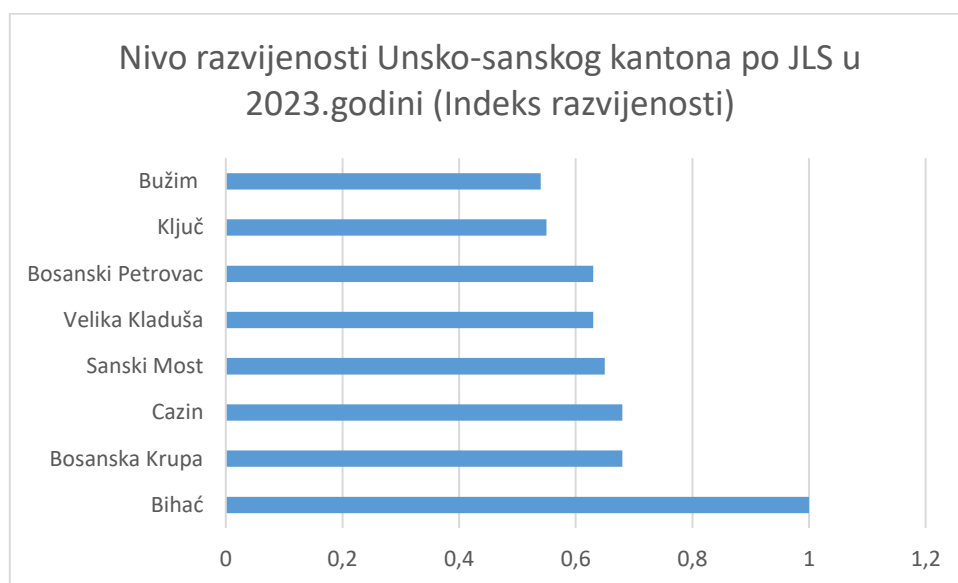
Tabela 1: Povezanost Strategije i Okvira na najvišem nivou

Okvir za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH	Strategija razvoja USK 2021.-2027.
Razvojni pravac: Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom	-
Razvojni pravac: Pametni rast	Strateški cilj 1: Izgrađeni privredni kapaciteti uz održivo korištenje prirodnih resursa
	Strateški cilj 3: Održivo upravljanje okolišem, prirodnim i infrastrukturnim resursima
Razvojni pravac: Društvo jednakih mogućnosti	Strateški cilj 2: Unaprijeđen razvoj inkluzivnog i prosperitetnog društvenog sektora

Prema Indeksu razvijenosti za 2023. godinu, objavljenom u izvještaju Socioekonomski pokazatelji po općinama Federalnog zavoda za programiranje razvoja, Unsko-sanski kanton se nalazi na 8 mjestu po rangu razvijenosti (0,40 indeks razvijenosti), a unutar njega na prvom mjestu po rangu razvijenosti je grad Bihać, dok je na posljednjem mjestu općina Bužim. Dakle, u odnosu na prethodnu godinu nije došlo do promjene.

⁶ Okvir predstavlja prilagođeni dokument za implementaciju 17 Ciljeva održivog razvoja u BiH.

Grafikon 1: Nivo razvijenosti Unsko-sanskog kantona po JLS u 2023.godini

Izvor: Socioekonomski pokazatelji po općinama 2023., Federalni zavod za programiranje razvoja

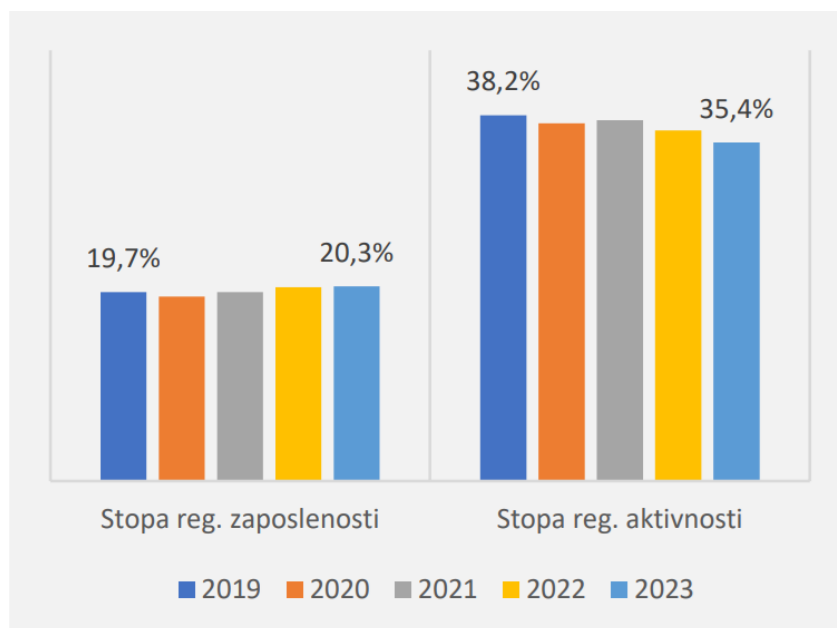
U Unsko-sanskom kantonu prihodi od poreza na dohodak su iznosili 49.467.548,00 KM, što je u odnosu na prošlu godinu više za 8.378.145,00 KM. Najviši prihodi od poreza na dohodak ostvareni su u Bihaću u iznosu od 19.270.224,00 KM, a najniži u Bosanskom Petrovcu u iznosu od 1.281.348,00 KM.

Prihodi od poreza na dohodak po glavi stanovnika u Unsko-sanskom kantonu iznose 190,00 KM, što je u odnosu na prošlu godinu više za 33,00 KM. Najviši prihodi od poreza na dohodak po glavi stanovnika ostvareni su u Bihaću u iznosu od 353,00 KM, a najniži u općini Bužim u iznosu od 91,00 KM.

Stopa zaposlenosti u Unsko-sanskom kantonu u 2023.godini iznosila je 20,3% što je za 0,1 p.p. više u odnosu na prethodnu godinu, ali ispod stope registrovane zaposlenosti Federacije Bosne i Hercegovine za posmatranu godinu koja je iznosila 36,7%.

Stopa aktivnosti u Unsko-sanskom kantonu u 2023.godini iznosila je 35,1% što je za 1,5 p.p. manje u odnosu na prethodnu godinu i značajno je manja od registrovane stope aktivnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine za posmatranu godinu koja je iznosila 55,1%.

Grafikon 2: Stope zaposlenosti i aktivnosti stanovništva po godinama – prema registrovanim podacima USK

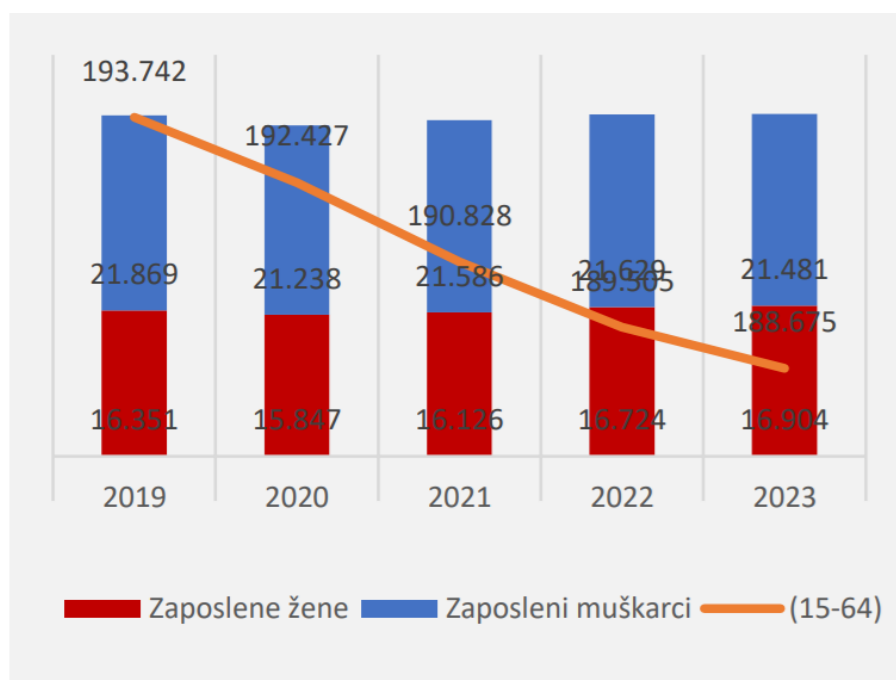

Izvor: Makroekonomski pokazatelji po kantonima FBiH 2023.,
Federalni zavod za programiranje razvoja

Broj radno sposobnog stanovništva (15-64) u Unsko-sanskom kantonu sredinom 2023.godine, iznosio je 188.675 i u odnosu na prethodnu godinu manji je za 830 ili 0,4%. U posmatranom periodu 2019.-2023.godina, broj radno sposobnog stanovništva se prosječno godišnje smanjivao za 0,7%.

Prosječan broj zaposlenih osoba u Unsko-sanskom kantonu u 2023. godini iznosio je 38.385 ili 7,1% od ukupnog broja zaposlenih Federacije Bosne i Hercegovine. Od tog broja, kako je prikazano na grafikonu ispod 16.904 ili 44,0% je zaposlenih žena. Broj zaposlenih osoba se povećao za 32 ili 0,1% u odnosu na prethodnu godinu. U periodu 2019.-2023.godina, broj zaposlenih osoba se prosječno godišnje povećavao za 0,1%. Broj zaposlenih žena se povećao za 180 ili 1,1% u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 3: Prosječan broj zaposlenih žena, muškaraca i radno sposobnog stanovništva po godinama USK

Izvor: Makroekonomski pokazatelji po kantonima FBiH 2023.,
Federalni zavod za programiranje razvoja

U broju zaposlenih, posmatrano po djelatnostima u Unsko-sanskom kantonu u 2023. godini, najveće učešće imali su zaposleni u trgovini 20,8 %, prerađivačkoj industriji 19,0 %, i u obrazovanju 10,3 %, dok je najmanje učešće zaposlenih zabilježeno u djelatnostima proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom i plinom 0,9 %, vađenju ruda i kamena 0,7 % i poslovanju nekretninama 0,4 %. Od ukupnog broja zaposlenih u kantonu najviše zaposlenih žena je zaposleno u djelatnosti trgovine na veliko i malo 11,3 %, u obrazovanju 6,9 % i prerađivačkoj industriji 5,7 %.

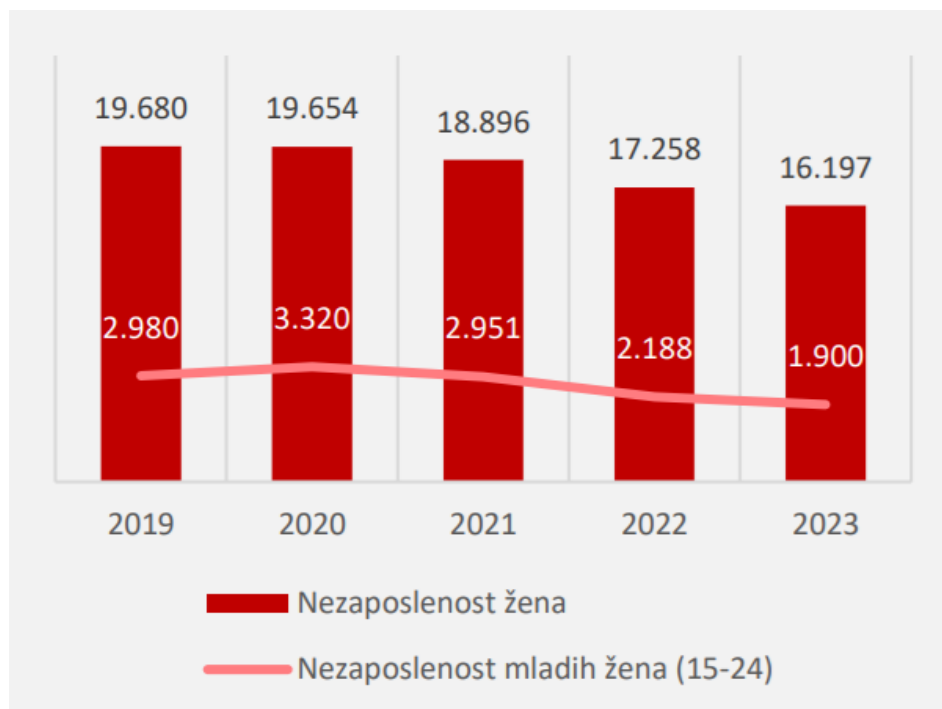
Najveće povećanje broja zaposlenih po djelatnostima, zabilježeno je u djelatnostima vađenja ruda i kamena za 43 ili 19,5 %, ostalim uslužnim djelatnostima za 53 ili 6,7 % i u hotelijerstvu i ugostiteljstvu za 80 ili 3,5 % dok je najveće smanjenje broja zaposlenih zabilježeno u djelatnostima proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom za 32 ili 8,1%, u stručnim i naučnim djelatnostima za 56 ili 5,6 % i u poslovanju nekretninama za 9 ili 5,2 % u odnosu na 2022.godinu.

Unsko-sanski kanton je u toku 2023.godine, imao zaposlenost ispod prosjeka. Kada je riječ o procentu radnosposobnog stanovništva Unsko-sanski kanton ima iznadprosječni procenat radnosposobnog stanovništva. Najveći broj zaposlenog stanovništva je zabilježen u gradu Bihaću (13.367 osoba), a najmanji broj zaposlenih je u općini Bosanski Petrovac (1.410 osoba).

Prosječan broj nezaposlenih osoba u Unsko-sanskom kantonu u 2023.godini, iznosio je 328.323 ili 10,2 % od ukupnog broja nezaposlenih osoba u Federaciji Bosne i Hercegovine. Od tog broja kao što je prikazano na grafikonu ispod 16.197 ili 57,2% je nezaposlenih žena. Broj nezaposlenih osoba se smanjio za 2.737 ili 8,8% u odnosu na 2022.godinu. U posmatranom

periodu 2019.-2023.godina, broj nezaposlenih osoba se prosječno godišnje smanjivao za 5,7 %. Broj nezaposlenih žena u 2023.godini manji je za 1.061 ili 6,1 % u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 4: Prosječan broj nezaposlenih žena i nezaposlenih mladih žena (15-24) po godinama USK

Izvor: Makroekonomski pokazatelji po kantonima FBiH 2023.,
Federalni zavod za programiranje razvoja

Prosječan broj nezaposlenih mladih osoba (15-24 godine) u Unsko-sanskom kantonu u 2023. godini, iznosio je 3.470 i manji je za 758 nezaposlenih osoba ili 17,9 % u odnosu na prethodnu godinu. Udio nezaposlenih mladih osoba u 2023 godini, iznosi 12,3 % u ukupnoj nezaposlenosti kantona. U posmatranom periodu 2019.-2023. godina, broj nezaposlenih mladih osoba se prosječno godišnje smanjivao za 11,0 %.

Stopa nezaposlenosti u Unsko-sanskom kantonu u 2023.godini prema zvanično registrovanom broju nezaposlenih, u odnosu na radnu snagu, iznosila je 42,5 %.

U Unsko-sanskom kantonu u 2023. godini ostvaren je pad fizičkog obima industrijske proizvodnje za 2,6 %. Prema glavnim industrijskim grupacijama, područjima i oblastima najveći pad zabilježen je u trajnim proizvodima za široku potrošnju, a prema područjima i oblastima KD-a, najveće učešće u padu fizičkog obima industrijske proizvodnje ovog kantona imalo je područje prerađivačke industrije.

Izvoz ostvaren u Unsko-sanskom kantonu u 2023.godini, iznosio je 827.873.765,00 KM te je veći u odnosu na prethodnu godinu. Najveći izvoz je ostvaren u Austriju, zatim Njemačku i Sloveniju. Najveći izvoz je ostvaren iz općine Sanski Most i to 177.294.069,00 KM, zatim grada Cazin 175.602.917,00 KM te grada Bosanska Krupa u iznosu od 155.887.014,00 KM. Izvoz po stanovniku na Unsko-sanskom kantonu u toku 2023.godine je iznosio 3.174,00 KM.

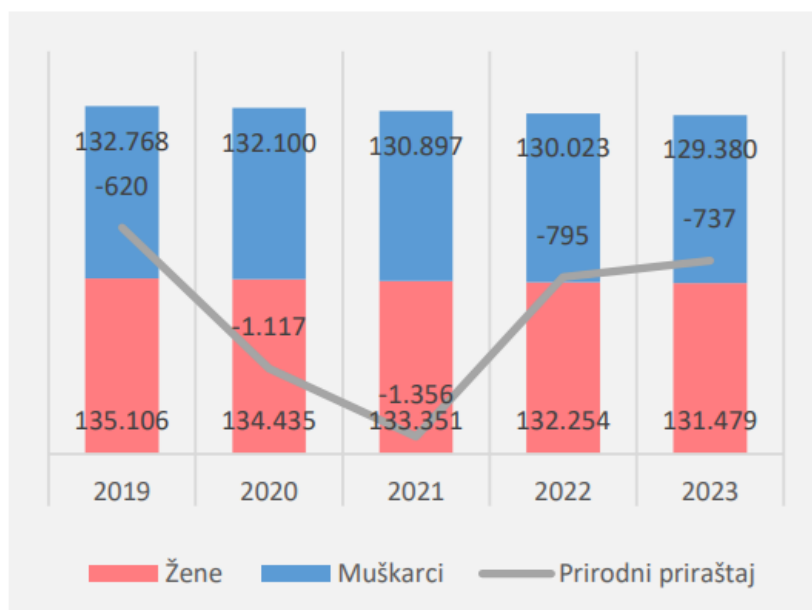
Uvoz ostvaren u Unsko-sanskom kantonu u 2023.godini je iznosio 712.474.852,00 KM. Veći je u odnosu na prethodnu godinu. Najveći uvoz ostvaren je iz Austrije, zatim Njemačke te Italije. Najveći uvoz zabilježen je u gradu Cazin u iznosu od 215.030.910,00 KM, a najmanji u općini Ključ u iznosu od 9.426.054,00 KM. Uvoz po stanovniku na Unsko-sanskom kantonu u toku 2023.godine je iznosio 2.731,00 KM.

Saldo trgovinskog bilansa, odnosno saldo robne razmjene u toku 2023.godine na Unsko-sanskom kantonu je iznosio 115.398.913,00 KM i bilježi povećanje od 49 miliona u odnosu na prethodnu godinu.

Procent pokrivenosti uvoza izvozom iznosio je 116,8 % i veći je za 6,4% u odnosu na prethodnu godinu.

Broj stanovnika na Unsko-sanskom kantonu sa danom 30.6.2023.godine je iznosio 260.859 što čini 12,1% ukupnog broja stanovnika u Federaciji Bosne i Hercegovine. U odnosu na prethodnu godinu broj stanovnika se smanjio za 1.418 osoba ili 0,5%. Od ukupnog broja stanovnika 131.479 ili 50,4% je žena, kao što je prikazano na grafikonu broj 5.

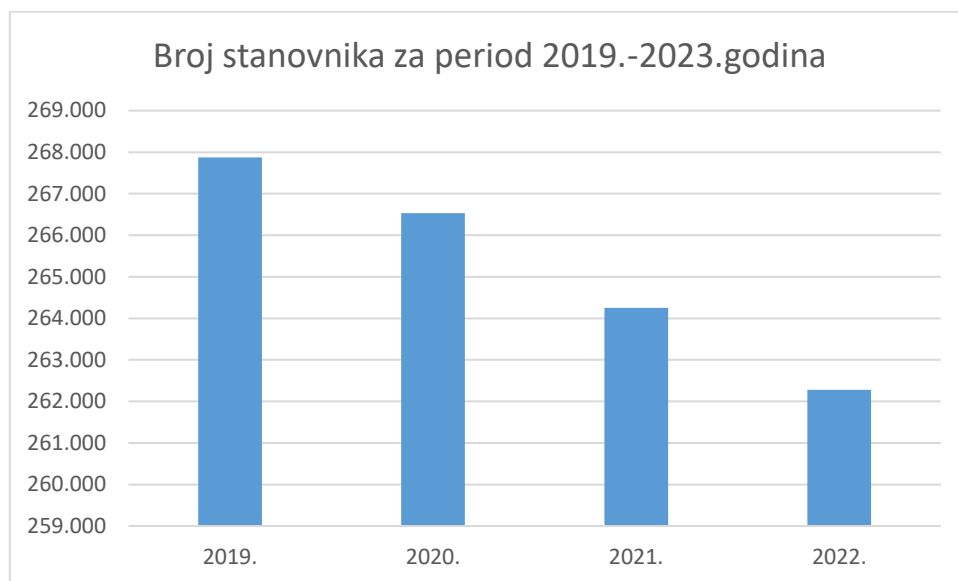
Grafikon 5: Prosječan broj zaposlenih u periodu 2020.-2023.godina

Izvor: Makroekonomski pokazatelji po kantonima FBiH 2023.,
Federalni zavod za programiranje razvoja

Iz godine u godinu se bilježi pad broja stanovnika te je iz ugla demografskih kretanja ta činjenica zabrinjavajuća. U periodu od 2019.-2023.godine, broj stanovnika je prosječno godišnje opadao za 0,7%.

Grafikon 6: Broj stanovnika za period 2019.-2023. godina

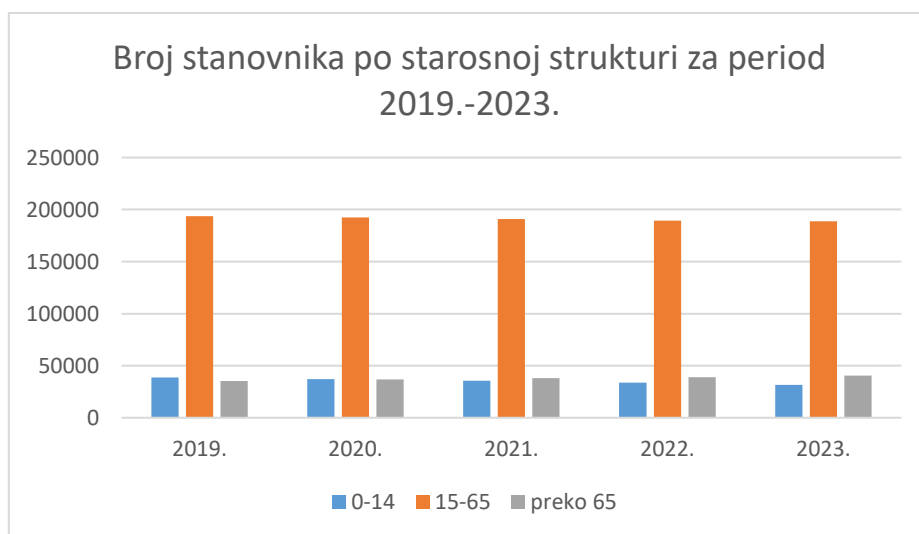

Izvor: Unsko-sanski kanton u brojkama 2024., Federalni zavod za statistiku

Od ukupnog broja stanovnika u 2023.godini, prema starosnoj strukturi, populacija 0-14 godina čini 12,1% ili 31.650 osoba, radno sposobna populacija 15-64 čini 72,3% ili 188.675 osoba te populacija starija od 65 godina čini 15,5% ili 40.534 osobe. Grad Bihać je najbrojniji sa 64.284 stanovnika te grad Cazin sa 54.610 stanovnika. Najmanji broj stanovnika ima općina Bosanski Petrovac gdje živi svega 5.830 osoba.

U periodu od 2019.-2023.godine populacija djece od 0-14 godina se prosječno godišnje smanjivala za 5,0% te je u toku 2019.godine taj broj iznosio 38.793, a u 2023.godini 31.650 što je za 7.143 manje. Kada je riječ o populaciji starijoj od 65 godina taj broj se iz godine u godinu povećava.

Grafikon 7: Broj stanovnika po starosnoj strukturi

Izvor: Unsko-sanski kanton u brojkama 2024., Federalni zavod za statistiku

Indeks starenja stanovništva u Unsko-sanskom kantonu u 2023. godini je iznosio 125, što ukazuje na to da je populacija ušla u fazu intenzivnog starenja koja se odražava u rastućem udjelu starijih osoba zajedno s padom udjela radno sposobnog stanovništva. U toku 2022. godine indeks starenja stanovništva u Unsko-sanskom kantonu je iznosio 116.

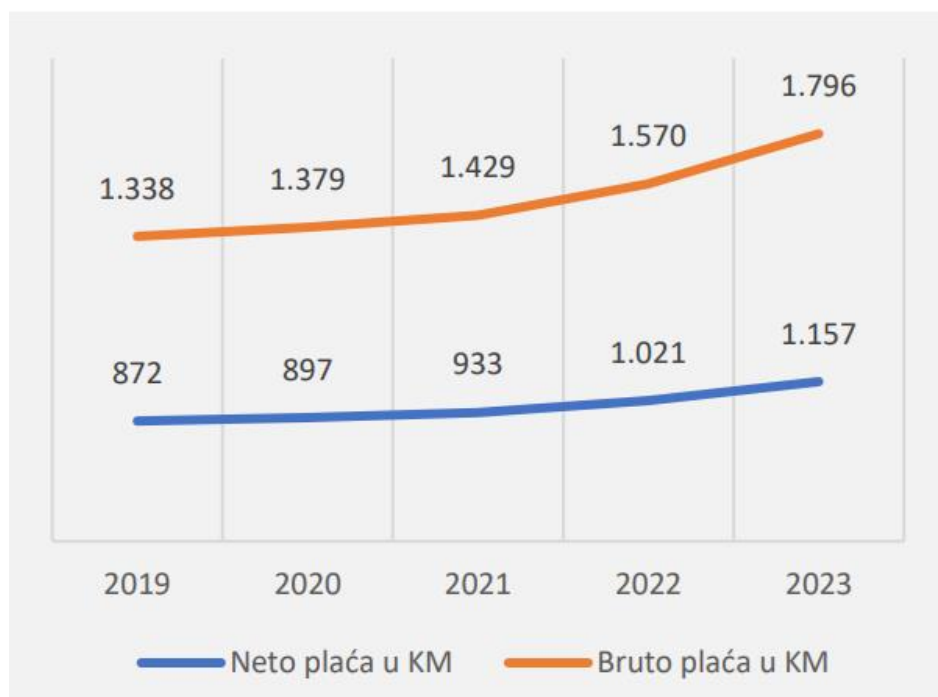
Stopa nataliteta u Unsko-sanskom kantonu u 2023. godini, iznosila je 4,8%, a tokom 2022. godine 5,4%. Stopa opšteg mortaliteta je u toku 2023. godine, iznosila 7,6%, a tokom 2022. godine 8,7%. U 2023. godini broj živorođenih je i dalje manji od broja umrlih u Kantonu kao i prethodne godine.

Prirodni priraštaj u Unsko-sanskom kantonu i dalje ima negativan trend i u 2023. godini i iznosio je -737. Stopa prirodnog priraštaja iznosila je -2,8 % i nešto je niža u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosila -3,2 %. Velik broj stanovnika se odseljava u evropske zemlje te je s tog aspekta neophodno poduzimati adekvatne mjere. Pružanje finansijske i stambene podrške te usklađivanje porodiljstva s radnim i drugim obavezama koje bi pružilo sigurnost ostanka, dobre uslove života i poticalo na rađanje, još uvijek je nedovoljno.

Vitalni indeks u 2023. godini, iznosio je 63. Opšta stopa fertiliteta u Unsko-sanskom kantonu iznosila je 19,5 i niža je u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosila 22,1.

Prosječna isplaćena neto plata u Unsko-sanskom kantonu iznosila je 1.157,00 KM i veća je u odnosu na 2022. godinu za 13,3 %. U posmatranom periodu 2019.-2023. godina, neto plata se prosječno godišnje povećavala za 7,3 %. Bruto plata u Unsko-sanskom kantonu je iznosila 1.796,00 KM i viša je za 7,6 % u odnosu na prethodnu godinu.

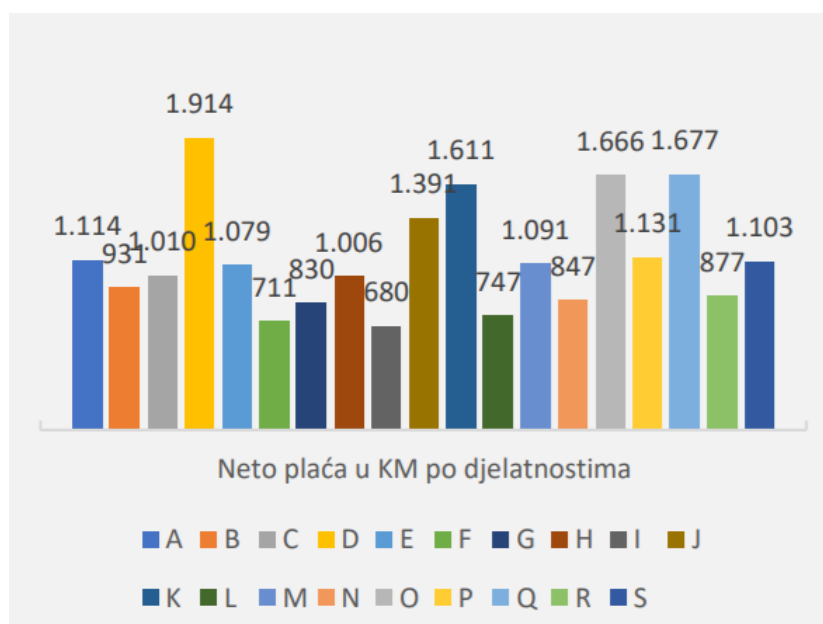
Grafikon 8: Prosječna isplaćena neto i bruto plata po godinama u USK

Izvor: Makroekonomski pokazatelji po kantonima FBiH 2023.,
Federalni zavod za programiranje razvoja

Posmatrano po djelatnostima najviša prosječna isplaćena neto plaća u Unsko-sanskom kantonu u 2023. godini, zabilježena je u djelatnostima proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom u iznosu od 1.914 KM, zdravstvenoj zaštiti u iznosu od 1.677 KM, te u javnoj upravi i odbrani u iznosu od 1.611 KM dok je najniža neto plaća zabilježena je u području poslovanju nekretnina u iznosu od 747,00 KM, građevinarstvu u iznosu od 711,00 KM i u djelatnostima hotelijerstva i ugostiteljstva u iznosu od 680,00 KM.

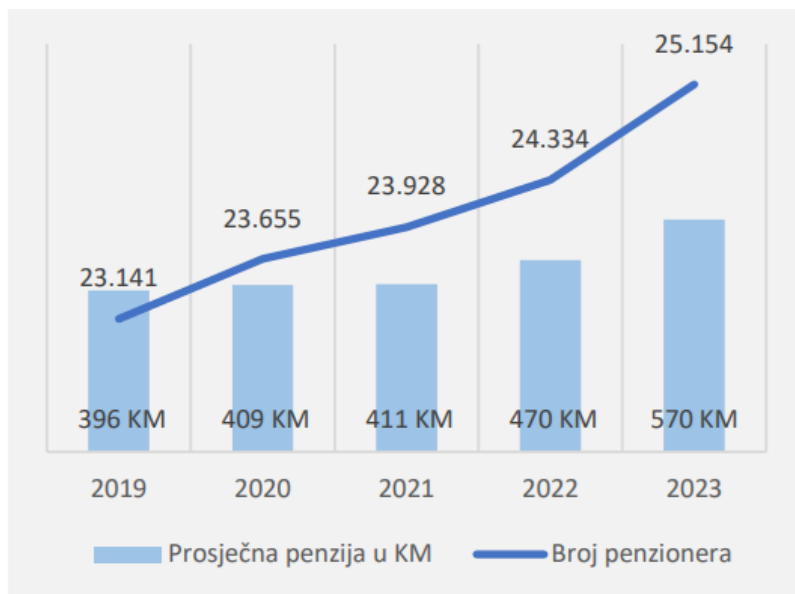
Grafikon 9: Prosječna isplaćena neto plata po djelatnostima 2023. USK

Izvor: Makroekonomski pokazatelji po kantonima FBiH 2023.,
Federalni zavod za programiranje razvoja

U Unsko-sanskom kantonu broj penzionera u decembru 2023. godine iznosi 25.154 ili 5,7 % ukupnog broja penzionera u Federaciji Bosne i Hercegovine. Broj penzionera u Unsko-sanskom kantonu se povećao za 820 ili 3,4 % u odnosu na prethodnu godinu. Broj penzionera na kraju izvještajne godine čini 9,6 % ukupnog stanovništva Unsko-sanskog kantona. U periodu 2019.-2023. godina, broj penzionera se prosječno godišnje povećavao za 2,1 %. Broj zaposlenih na jednog penzionera u Unsko-sanskom kantonu na kraju 2023. godine iznosi 1,5 i smanjio se za 0,1 p.p. u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 10: Prosječna isplaćena penzija i broj penzionera po godinama u USK

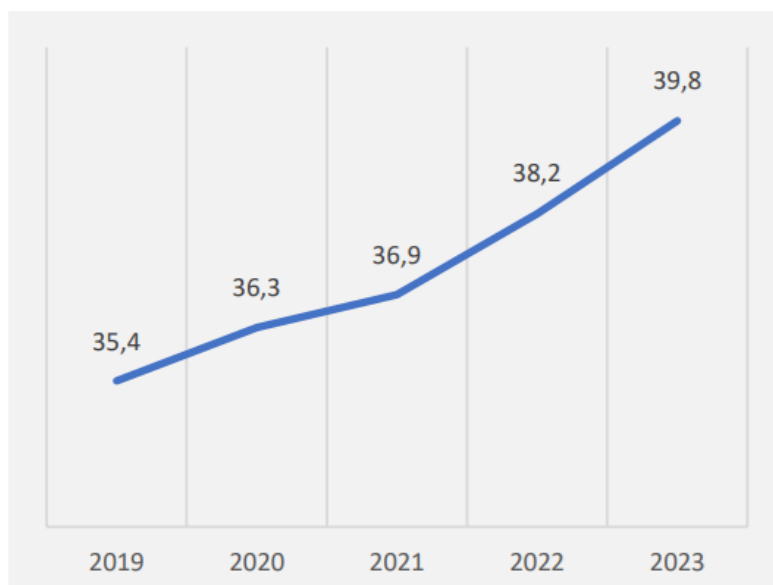

Izvor: Makroekonomski pokazatelji po kantonima FBiH 2023.,
Federalni zavod za programiranje razvoja

Prosječna isplaćena penzija u Unsko-sanskom kantonu na kraju 2023. godine iznosila je 570,00 KM, što je više za 14,4% u odnosu na prethodnu godinu.

Ukupan broj poslovnih subjekata u Unsko-sanskom kantonu na kraju 2023. godine, iznosio je 10.375 ili 8,4% ukupnog broja poslovnih subjekata u Federaciji Bosne i Hercegovine. Broj poslovnih subjekata u Unsko-sanskom kantonu veći je za 349 ili 3,5 % u odnosu na 2022. godinu. Kako je prikazano na grafikonu ispod na kraju 2023.godine broj poslovnih subjekata na 1000 stanovnika iznosio je 39,8.

Grafikon 11: Broj poslovnih subjekata na 1000 stanovnika po godinama u USK

Izvor: Makroekonomski pokazatelji po kantonima FBiH 2023.,
Federalni zavod za programiranje razvoja

Broj pravnih osoba u Unsko-sanskom kantonu na kraju 2023.godine iznosio je 5.867 i u odnosu na prethodnu godinu veći je za 111 ili 1,9 %. Broj pravnih lica Unsko-sanskog kantona učestvuje u ukupnom broju registrovanih pravnih lica u Federaciji Bosne i Hercegovine sa 8,7 %. U izvještajnoj godini najviše registrovanih pravnih lica gledano po djelatnostima bilo je u trgovini na veliko 24,6 %, u ostalim uslužnim djelatnostima 14,9 % i u prerađivačkoj industriji 13,0 %, a najmanje u finansijskim djelatnostima i djelatnostima osiguranja 0,5 %. Broj fizičkih osoba – obrtnika u Unsko-sanskom kantonu na kraju 2023. godine iznosio je 4.508 i u odnosu na prethodnu godinu veći je za 238 ili 5,6 %.

1.2. Glavne preporuke

Na osnovu dostupnih podataka, u pripremljenom Izvještaju o razvoju istaknuti su ključni nalazi po strateškim ciljevima i prioritetima te date preporuke na kojima bi se ubuduće trebalo intenzivno raditi i na kojima bi se trebalo zasnivati buduće programiranje razvoja.

Tokom pripreme Izvještaja o razvoju, istaknut je problem manjka kvalitetnih indikatora, nedostatka dostupnih podataka, a posebno serija podataka organizovanih u pristupačnim bazama podataka. S tim u vezi, potrebno je kvalitetnije prikupljanje podataka, organizovanje baza podataka i mehanizama za praćenje stanja kroz indikatore koji su usklađeni sa međunarodnim bazama podataka i statistikama.

Iako su evidentni određeni pomaci u prerađivačkoj industriji i generalno u oblasti privrede, što je vidljivo kroz povećanje ukupnog izvoza sa područja Kantona, ipak je potrebno jačati kapacitete i raditi na korištenju raspoloživih prirodnih resursa i njihovom stavljanju u funkciju razvoja Kantona kroz oblasti poljoprivrede, turizma i prerađivačke industrije. Primjenom modernih tehnologija koje prate EU standarde se treba osigurati održivo korištenje prirodnih resursa, ali i održiv razvoj. Posebna oblast kojoj je potrebno pružiti posebnu pažnju se odnosi na turizam koji predstavlja jednu od ključnih razvojnih šansi ovog Kantona te je u narednom periodu neophodno jačati postojeće i graditi nove kapacitete unutar ovog sektora, kako bi se turistička ponuda obogatila i na koncu osigurali veći prihodi. Donošenjem Zakona o javno-privatnom partnerstvu Unsko-sanskog kantona regulirale su se mnogobrojne oblasti koje mogu doprinijeti razvojnim praksama Kantona, ali i unaprijediti iste. Potrebno je osigurati uslove za povratak stanovništva u ruralna područja, a posebno obezbijediti poticaje za pokretanje poduzetništva u sektorima poljoprivrede, uslužnih djelatnosti i turizma, što će se u narednom periodu regulisati donošenjem sektorskih strategija, odnosno strategije poljoprivrede i ruralnog razvoja te strategije razvoja turizma Unsko-sanskog kantona.

Ulaganjem u obrazovni sistem i njegove kapacitete kroz kurikularne reforme i usklađivanja sa EU standardima, obnovom i izgradnjom obrazovnih institucija se želi osigurati bolji kvalitet svim građanima, s posebnim fokusom na mlade. U oblasti obrazovanja je neophodno nastaviti i aktivno implementirati kurikularnu reformu koja je u toku. Dalje je potrebno jačati sisteme i mehanizme dosad uspostavljene digitalizacije u obrazovnom sistemu na način da se sve obrazovne institucije uvežu s matičnim sistemom. Potrebno je povećati obuhvat neuključene djece kroz identifikaciju djece koja nisu obuhvaćena osnovnim obrazovanjem i pružiti podršku

porodicama i djeci koja pripadaju ranjivim kategorijama. Također, potrebno je pružiti podršku nadarenoj i talentiranoj djeci kroz njihovu identifikaciju i osiguranje daljnjeg razvoja njihovog talenta, kroz posebno kreirane programe. Povodom obaveze usklađivanja sistema procjene djece sa teškoćama u razvoju sa Međunarodnom klasifikacijom zdravlja, invaliditeta i funkcioniranja (MKF) potrebno je donijeti podzakonske akte, angažirati prvostepeno stručnog tijela kao budućeg nosioca sistema procjene i podrške djeci sa teškoćama u razvoju te obezbijediti obuku za njih i za preko stotinu koordinatora koji će biti imenovani u ustanovama iz oblasti obrazovanja, zdravstva i socijalne zaštite sa područja Kantona. Potrebno je raditi na mjerama koje će osigurati kvalitetnije uslove života i rada cjelokupnog stanovništva, posebno onih grupa koje su u riziku od socijalne isključenosti i siromaštva. Potrebno je vršiti promociju hraniteljstva u cilju privlačenja potencijalnih hranitelja, kao i provesti edukaciju istih. Također, potrebno je uspostaviti konkretniji mehanizam podrške za mlade, koji bi olakšao njihovo obrazovanje, zapošljavanje, stambeno zbrinjavanje, zasnivanje vlastite porodice i njihov ostanak u državi.

Jačanjem saradnje javnog i nevladinog sektora tokom ove godine su se ostvarili značajni rezultati koji su rezultirali mnogobrojnim javnim pozivima i dodijeljenim grantovima za potrebe socijalno ranjivih kategorija.

Iako zdravstveni sistem zahtjeva mnogobrojna ulaganja, tokom izvještajne godine su se ostvarili značajni pomaci, posebno s aspekta proširenja određenih primarnih usluga u domovima zdravlja, kao i s aspekta korištenja jedinog termalnog centra u Kantonu unutar kojeg su određene usluge unaprijeđene i rekonstruirane. U narednom strateškom periodu neophodno je raditi na jačanju kapaciteta unutar zdravstvenih ustanova te na opremanju i rekonstrukciji/obnovi objekata zdravstvenih ustanova. Potrebno je poboljšati kvalitet usluga u zdravstvu i omogućiti zdravstvenu zaštitu za sve. Također, potrebno je raditi na implementaciji javnih politika za prevenciju bolesti, kroz preventivne preglede i promociju aktivnosti po ovom pitanju.

Održivi način upravljanja prirodnim bogatstvima, s kojima Unsko-sanski kanton obiluje i predstavlja „zelenu zonu“ unutar države, se trebaju osigurati kvalitetne osnove i uslovi za očuvanje, korištenje i obnovu prirodnih resursa. Većina aktivnosti koja se odnosi na ovu oblast je usko vezana za prostorno planiranje, koje još uvijek nije uvezano i regulisano na području Kantona te treba da bude jedna od ključnih aktivnosti za naredni period. U narednom periodu fokus treba da se stavi na ulaganje u postojeću i gradnju nove prateće komunalne i industrijske infrastrukture, jačanje poslovnih zona, kako bi one podržavale dugoročne potrebe zajednice s jedne strane, a s druge strane minimizirale negativan uticaj na okoliš. Potrebno je donijeti Plan zaštite okoliša te izraditi studijsku dokumentaciju kojom će se izvršiti analiza i valorizirati područja prirodnog i kulturno-historijskog naslijeđa od značaja za Kanton. Nadalje, potrebno je unaprijediti stanje gradskih/općinskih odlagališta otpada. Također, potrebno je stvoriti uvjete za što brže i efikasnije izdavanje dozvola za izgradnju objekata za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora, što bi trebalo biti omogućeno izmjenom legislative iz oblasti građenja i uvođenjem sistema e-dozvola. Potrebno je donijeti Prostorni plan Unsko-sanskog kantona za period od 20 godina te odmah nakon usvajanja izmjena propisa na federalnom nivou, izraditi izmjene i dopune Zakona o prostornom uređenju i građenju i na taj način stvoriti uvjete

za izdavanje dozvola za građenje elektronskim putem, što će dovesti do znatnog ubrzanja i olakšanja procedura i potaknuti nove investicije. Kod ove oblasti, poseban fokus treba staviti i na smanjenje gubitaka vode i povećanje kapaciteta za prečišćavanje otpadnih voda.

Pored navedenog, potrebno je definisati tijelo nadležno za uspostavljanje baze podataka i razvoj sistema praćenja i ranog upozoravanja na dolazak kriza te kontinuirano modelirati krize i procjene uticaja na stanovništvo.

1.3. Struktura i proces izrade izvještaja o razvoju Unsko-sanskog kantona

1.3.1. Struktura izvještaja o razvoju Unsko-sanskog kantona

Struktura Izvještaja o razvoju Unsko-sanskog kantona, nakon uvodnog dijela i izvršnog sažetka s glavnim preporukama, sadrži pregled implementacije Strategije po strateškim ciljevima, prioritetima i mjerama zajedno sa pripadajućim indikatorima. U ovome dijelu predstavljen je kratki pregled relevantnih mjera i aktivnosti uključenih u godišnjim planovima rada ministarstava i institucija (implementatora) Unsko-sanskog kantona, uz kratki pregled nivoa implementacije istih. Također, navodi se institucija odgovorna za implementaciju mjere (koordinator), procijenjeni iznos sredstava za realizaciju mjere te ključni nalaz kao sažetak ocjene realizacije mjere, zajedno s preporukama za unapređivanje procesa ostvarivanja aktivnosti. Sastavni dio izvještaja čini i pregled indikatora za realizaciju strateških ciljeva (Prilog 2.).

Tabela 2: Podjela mjera po odgovornostima institucija i po strateškim ciljevima

Podjela mjera po odgovornostima institucija i po strateškim ciljevima					
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	SC 1: Izgrađeni privredni kapaciteti uz održivo korištenje prirodnih resursa	SC 2: Unaprijeđen razvoj inkluzivnog i prosperitetnog društvenog sektora	SC 3: Održivo upravljanje okolišem, prirodnim i infrastrukturnim resursima	Ukupno	
				#	%
Ministarstvo unutrašnjih poslova - Uprava policije	0	1	0	1	3%
Ministarstvo pravosuđa i uprave	0	0	0	0	0%
Ministarstvo finansija	0	0	0	0	0%
Ministarstvo privrede	11	0	0	11	31%

Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike	0	5	0	5	14%
Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	1	5	0	6	17%
Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša	0	0	6	6	17%
Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva	3	0	0	3	9%
Ministarstvo za pitanje boraca i ratnih vojnih invalida	0	0	0	0	0%
Kantonalna uprava civilne zaštite	0	2	0	2	6%
Kantonalna uprava za inspekcijske poslove	0	0	0	0	0%
Kantonalna uprava za šumarstvo	0	0	0	0	0%
Poljoprivredni zavod	0	0	0	0	0%
Kantonalni zavod za pružanje besplatne pravne pomoći	0	0	0	0	0%
Kantonalni zavod za prostorno uređenje i planiranje	0	0	0	0	0%
Razvojna agencija USK	0	0	1	1	3%
Ukupno	15	11	6	35	100%

1.3.2. Proces prikupljanja informacija i podataka

U izradi Izvještaja o razvoju Unsko-sanskog kantona za 2023. godinu, korišteni su podaci zvaničnih izvora (domaće i međunarodne statističke institucije, izvještaji i slično), kao i službeni podaci Federalnog zavoda za programiranje razvoja, Federalnog zavoda za statistiku te podaci resornih ministarstava Unsko-sanskog kantona kojima raspolažu i koji su se prikupljali neposrednim kontaktima unutar Vlade Unsko-sanskog kantona. Također su se za prikupljanje informacija koristili izvještaji o radu institucija za 2023. godinu.

2. PREGLED PROVEDBE STRATEGIJE ZA 2023. GODINU

STRATEŠKI CILJ 1.: Izgrađeni privredni kapaciteti uz održivo korištenje prirodnih resursa

Ovim strateškim ciljem se želi ostvariti održivo korištenje raspoloživih prirodnih resursa i njihovo stavljanje u funkciju razvoja Kantona kroz oblasti poljoprivrede, turizma i prerađivačke industrije. Kreiranjem proizvoda i usluga zasnovanih na navedenim resursima kroz investiranje u znanje, podsticanje lokalnih i privlačenje stranih investicija se treba osigurati povećanje prihoda i privrednih subjekata i samim tim unaprijediti kvalitet života stanovništva.

Da su evidentni određeni pomaci pri realizaciji ovog strateškog cilja, vidljivo je iz činjenice da je prosječna neto plata u prerađivačkoj industriji povećana za 117,00 KM, dok se prosječna neto plata u ugostiteljstvu i hotelijerstvu povećala za 72,00 KM. Također, vrijednost izvoza je tokom izvještajne godine porasla za 89 miliona KM.

Ipak, navedeni progres nije dovoljan i u narednom periodu je neophodno raditi na intenzivnijoj izgradnji privrednih kapaciteta uz primjenu modernih tehnologija, koje će doprinijeti održivom korištenju prirodnih resursa. Neophodno je raditi na razvijanju orijentisanih politika i programa koji podržavaju proizvodne aktivnosti, stvaranje novih radnih mjesta koja će za rezultat imati osnivanje i rast svih vrsta preduzeća. Također, kako je sektor turizma jedna od razvojnih šansi ovog Kantona, potrebno je jačati postojeće i graditi nove kapacitete unutar ovog sektora, kako bi se obogatila turistička ponuda i na koncu osigurali veći prihodi.

Ovaj strateški cilj u potpunosti odgovora razvojnom pravcu „**Pametni rast**“ iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini koji ima za cilj, između ostalog, očuvati prirodni kapital i smanjiti društvene nejednakosti. Ovaj razvojni pravac naglašava veći fokus na zelene ekonomske politike i pristupe — posebno u pogledu energije, komunalnih usluga, turističkog sektora, kao i urbanizacije i prostornog planiranja. Pored pomaganja ubrzavanju ekonomskog rasta, takav pristup je i preduvjet za održivije upravljanje prirodnim resursima i veću otpornost na prirodne katastrofe i poremećaje.

PRIORITET 1.1: Uspostavljanje sistema za održivo korištenje i odgovorno upravljanje prirodnim resursima

Prirodni resursi predstavljaju bazu za razvoj prerađivačke industrije i kompletne privrede Unsko-sanskog kantona. Njihovo održivo korištenje osnov je za zadovoljenje sadašnjih potreba, kao i potreba budućih generacija. U cilju dugoročnog i održivog osiguranja sirovina za prehrambenu industriju, ali i sigurnost stanovništva u periodu inflacije i mnogih rizika, potrebno je raditi na povećanju korištenja poljoprivrednog zemljišta i jačanju poljoprivrednih gazdinstava te kvalitetnijem i dugoročnijem povezivanju poljoprivrednih proizvođača s otkupljivačima i prerađivačkim kapacitetima.

Može se zaključiti da je udio poljoprivrednog zemljišta koje se produktivno koristi na području Kantona manje iskorišten nego tokom 2022. godine⁷. Kod drvene sirovine (krupno drvo iz privatnih i javnih šuma) posječene u Kantonu je primjetan rast, obzirom da se tokom 2022. godine, posjeklo ukupno 427.209,35 m³, a u toku 2023. godine 508.886,00 m³. Obzirom da je drvna industrija na području Kantona slabije razvijena i finalizacija drvnog proizvoda nije na zavidnom nivou te se drvna sirovina koja je posječena u najvećoj mjeri izvozi kao sirovina, a ne finalni proizvod, u narednom periodu je neophodno veći fokus staviti na jačanje i razvoj drvene industrije koja se bavi finalnom proizvodnjom. Ostvareni prihodi od koncesija od eksploatacije rudnih nalazišta u toku 2023. godine iznosi 1.526.829,90 KM. U toku 2022. godine je iznosio 1.004.779,79 KM, što znači da je u odnosu na prethodnu godinu veći za 522.050,00 KM.

Realizacijom mjera koje pripadaju ovom prioritetu treba osigurati održivo korištenje i odgovorno upravljanje prirodnim resursima, što za posljedicu treba da ima godišnje planove pošumljavanja i obnavljanja prirodnih resursa u skladu sa ekološkim standardima.

Prioritet je povezan sa akceleratorom „**Pametno upravljanje prirodnim resursima i okolišem**“ iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini, koji daje naglasak na održivi turizam, jačanje kontrole i praćenja kvaliteta ekosistema, razvoj sistema cirkularne ekonomije, zaštitu i obnovu prirodnog kapitala, upravljanje rizicima od katastrofa te deminiranje još uvijek kontaminiranih područja.

Mjera 1.1.1: Unapređenje kapaciteta za održivo korištenje poljoprivrednog zemljišta i povezivanje sa prerađivačkim kapacitetima

Održivo upravljanje poljoprivrednim zemljištem, predstavlja osnov za dugoročno obezbjeđenje sirovina za prehrambenu industriju, kao i za prehrambenu sigurnost stanovništva. Potrebno je stimulirati registracije poljoprivrednih djelatnosti, uključujući i porodična poljoprivredna gazdinstva, obezbijediti sredstva za finansiranje održivih poljoprivrednih projekata i projekata koji imaju u fokusu razvoj ruralnih područja te povezivanje poljoprivrednih proizvođača s otkupljivačima i prerađivačkim kapacitetima. Realizacija ove mjere bi stvorila dugoročne pretpostavke za održivo upravljanje poljoprivrednim zemljištem, kao i za njegovo korištenje za razvoj konkurentne poljoprivrede i proširenje domaće sirovinske baze za prehrambenu industriju.

Prateći realizaciju ove mjere ustanovljeno je da je od 2019. godine konstantan rast broja registrovanih poljoprivrednih gazdinstva u Unsko-sanskom kantonu. Sa registrovanih 11.917 poljoprivrednih gazdinstava u toku 2019. godine, došlo je do povećanja na 13.161 poljoprivrednih gazdinstava u 2023. godini. Uz evidentno povećanje broja gazdinstva, broj aplikacija za ostvarivanje novčanih podrški tokom 2023. godine raste te se povećao za 195. Razlog navedenom je uvođenje mjera ruralnog razvoja i kapitalna ulaganja.

⁷ Indikator koji je naveden u Strategiji razvoja USK 2021.-2027. pod Prioritetom 1.1. pod nazivom „Udio poljoprivrednog zemljišta USK koje se produktivno koristi“ je izmijenjen u dijelu polazne osnove tako da polazna osnova iznosi 40.538 ha za 2018. godinu.

Ipak, smatramo da ovaj parametar ne odražava stvarno stanje poljoprivredne proizvodnje na Kantonu uz napomenu da npr. kod proizvodnje mlijeka, pravni subjekti (veći poljoprivredni proizvođači) uvećavaju svoje proizvodne kapacitete, ali je došlo do gašenja malih poljoprivrednih proizvođača. Tako smo u proizvodnji premiranog mlijeka imali rast proizvodnje mlijeka u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu u iznosu od 2.552.317,2 l. Trend rasta je nastavljen kod proizvodnje u 2021. godini za dodatnih 1.037.616,6 l. Međutim, u 2022. godini se proizvodnja smanjila za 165.212,3 l, odnosno iznosila svega 37.173.616 l. Trend pada proizvodnje mlijeka se nastavio i u 2023. godini kad je proizvedeno 36.882.907,20 l premiranog mlijeka na Unsko-sanskom kantonu.

Pored navedenog, za realizaciju ove mjere je definiran i indikator „Procent uređenih zemljišnih knjiga usklađenih sa katastrom i terenom“, za koji se naknadno ustanovilo da nije adekvatno postavljen obzirom da Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Unsko-sanskog kantona nije nadležno za usklađivanje zemljišnih knjiga, nego je to u nadležnosti jedinica lokalne samouprave. Ipak, nadležno ministarstvo je po svom zahtjevu tražilo da općine/gradovi revidiraju programe gospodarenja iz 2012. godine i da se u programe gospodarenja državnim poljoprivrednim zemljištem unese zemljište koje je imovinsko-pravno riješeno i da je izvršena identifikacija istog na terenu. Gradovi Bihać, Cazin, Bosanska Krupa te općina Bosanski Petrovac su to u 2022. godini uradile. U toku 2023. godine donesen je Program gospodarenja državnim poljoprivrednim zemljištem za općinu Sanski Most.

Za ovu mjeru Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Unsko-sanskog kantona je u 2023. godini, planiralo 12.061.600 KM, a realiziralo 12.016.921,30 KM, odnosno 99,63%. Odlukom o izmjenama i dopunama Budžeta Unsko-sanskog kantona za 2023. godinu, uvedena je dodatna aktivnost u iznosu od 2.000.000,00 KM za sufinansiranje inputa u jesenjoj proizvodnji, a od čega je realizirano 1.999.299,63 KM. Pored kantonalnih novčanih podrški, sa Federalnog nivoa su ostvarene novčane podrške u iznosu od 21.889.512,10 KM za 2023. godinu, što je u odnosu na 2022. godinu povećanje za 5.208.823,52 KM.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Unsko-sanskog kantona. U godišnjem planu rada za 2024. godinu, definisano je 10 aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 10.050.100,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Mjera podržava pokretač iz Okvira koji je usmjeren na **zaštitu i obnovu prirodnog kapitala** koji predstavlja direktni ulazni element za proizvodnju mnoge robe i usluga. Također, mjera je usko povezana sa pokretačem

koji zagovara **digitalizaciju ekonomije**, što je od ključnog značaja za produktivnost i konkurentnost ekonomije. S tim u vezi, digitalizacija poljoprivrede u kombinaciji s digitalizacijom javne infrastrukture, smatra se jednim od ključnih pokretača razvoja u budućnosti. Pored rasta produktivnosti, konkurentnosti i prihoda, digitalizacija doprinosi smanjenju dohodovnog jaza ruralnog u odnosu na urbano stanovništvo, kao i okolišnoj održivosti i otpornosti na iznenadne krize.

KLJUČNI NALAZ 1.1.1.:

Iako je evidentan porast broja gazdinstava na Unsko-sanskom kantonu, ipak je neophodno kontinuirano raditi na obezbjeđivanju sredstava za finansiranje održivih poljoprivrednih projekata i projekata koji imaju u fokusu razvoj ruralnih područja. Kako bi se na sveobuhvatan način stimulisao razvoj poljoprivrede i ruralnih područja Kantona, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Unsko-sanskog kantona je pristupilo izradi Strategije poljoprivrede i ruralnog razvoja Unsko-sanskog kantona.

Mjera 1.1.2. Unapređenje kapaciteta za održivo korištenje rudnih bogatstava i šuma

Unsko-sanski kanton raspolaže značajnim šumskim resursima čije se vrijednosti manifestuju kroz ekološke, socijalne i ekonomske funkcije. Kao dobro od opšteg interesa, šume uživaju posebnu brigu i koriste se pod uslovima i na način koji su propisani Zakonom o šumama i principima šumarske struke. Održivim gospodarenjem šumama se ne želi narušiti potrajnost u gospodarenju, ali želi stvoriti i pretpostavka za dugoročno obezbjeđenje sirovina za prerađivačku industriju.

Realizacija ove mjere će se pratiti, između ostalog, kroz procenat šuma Unsko-sanskog kantona za koje je pripremljena šumsko-privredna osnova. Šumsko-privredna osnova je osnovni okvir regulisanja gazdovanja šumama i šumskim zemljištem na principu potrajnosti proizvodnje i prihoda uz očuvanje i poboljšanje diverziteta i ostalih opštekorisnih funkcija šuma. U skladu s tim, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva sa ostalim akterima je tokom 2023. godine u okviru svoje nadležnosti radilo na donošenju planskih dokumenata.

Ova aktivnost se odvija na način da u skladu sa Zakonom o šumama korisnik državnih šuma ŠPD „Unsko-sanske šume“ d.o.o. Bosanska Krupa je u obavezi da izradi šumskogospodarsku osnovu za svako šumskogospodarsko područje (ŠGP) državnih šuma, a Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva na prijedlog Kantonalne uprave za šumarstvo donosi svaku izrađenu šumskogospodarsku osnovu.

Budući da Kantonalna uprava za šumarstvo vrši nadzor nad prikupljanjem podataka i obradu prikupljenih podataka za izradu šumskogospodarske osnove tako je ista na terenu utvrdila nepravilnosti nad izradom šumskogospodarske osnove za šumskogospodarsko područje „Sansko“ i šumskogospodarsko područje „Bosansko Petrovačko“ te je od izrađivača tražila otklanjanje utvrđenih nedostataka.

Šumskogospodarska osnova za šumskogospodarsko područje „Ključko“ i šumskogospodarsko područje „Unsko“ još uvijek nisu donesene iz razloga što korisnik državnih šuma nije završio poslove izrade.

Izrada šumskogospodarske osnove za privatne šume za područje pet općina i gradova nije pokrenuta od strane Kantonalne uprave za šumarstvo.

Na području Unsko-sanskog kantona za državne šume trenutno je na snazi do 31.12.2024. godine samo šumskogospodarska osnova za šumskogospodarsko područje „Drvarsko“ dio i „Bosansko Grahovsko“ dio.

Šumskogospodarske osnove za privatne šume su na snazi za grad Cazin, općinu Velika Kladuša i općinu Ključ.

Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je putem ove mjere radilo na unapređenju lovstva i smanjenju štete u lovstvu, putem lovačkih društava kroz naknade pojedincima za učinjenu štetu na poljoprivrednim gazdinstvima. Za unapređenje i promicanje lovstva putem korisnika lovišta Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je izdvojilo 34.756,10 KM, a u toku 2023. godine za smanjenje šteta u lovstvu (šteta počinjena od strane divljači na poljoprivrednim usjevima, stoci i pčelinjacima) Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je utrošilo 1.834,50 KM.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Unsko-sanskog kantona. U 2023. godini realizovane su 2 aktivnosti ukupne vrijednosti 36.590,06 KM, iako je bilo planirano 5 aktivnosti ukupne vrijednosti 560.000,00 KM. U godišnjem planu rada za 2024. godinu definisano je 5 aktivnosti za koje je planirano da se utroši 570.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

I ova mjera, kao i prethodna, podržava pokretač iz Okvira koji je usmjeren na **zaštitu i obnovu prirodnog kapitala** koji se

vremenom iscrpljuje i degradira ekosisteme.

KLJUČNI NALAZ 1.1.2.:

Analizirajući provedenu mjeru, neophodno je intenzivirati procedure na izradi i donošenju novog Zakona o šumama, koji bi omogućio otklanjanje svih poteškoća kod korištenja šuma i šumskog zemljišta utvrđenih primjenom postojećih zakonskih propisa, donošenjem šumskogospodarskih osnova kako za državne tako i za privatne šume.

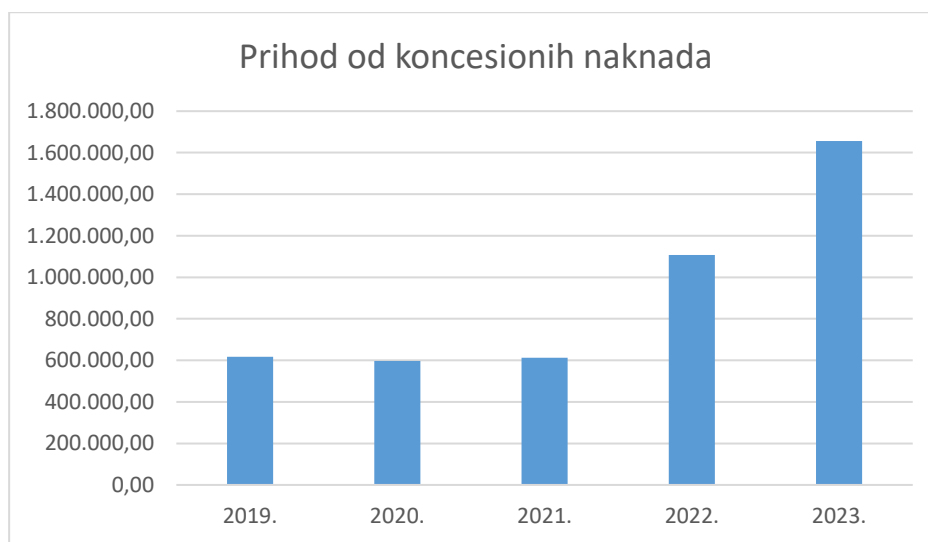
Mjera 1.1.3. Stavljanje raspoloživih prirodnih resursa u funkciju razvoja privrede USK

Održivo upravljanje prirodnim resursima pretpostavka je za njihovu zaštitu i očuvanje, kao i za obezbjeđenje sirovinske osnove za prerađivačku industriju. Unsko-sanski kanton raspolaže sa značajnim prirodnim resursima važnim za kvalitet života stanovništva, ali i za razvoj mnogih privrednih djelatnosti zasnovanih na lokalnoj resursnoj bazi. U ove resurse, prije svega, spadaju poljoprivredno zemljište, šume i rudna bogatstva. U okviru ove mjere definirana su tri ključna područja djelovanja: stimulisanje investicija u kapacitete za otkup i prerađu poljoprivrednih proizvoda, transparentna dodjela koncesija i stimulisanje investicija u kapacitete za eksploataciju rudnih bogatstava, unapređenje postojećeg sistema raspodjele drvene sirovine prvenstveno u cilju namirenja potreba i kapaciteta lokalne prerađivačke industrije. Bitno je istaknuti da su prethodne dvije mjere (1.1.1. i 1.1.2.) zapravo preduslov za realizaciju ove mjere i sve su uzročno-posljedično vezane jedna za drugu.

Realizacijom ove mjere prirodni resursi Unsko-sanskog kantona (poljoprivredno zemljište, rudna nalazišta, šume i ostali), koristili bi se na održiv način u skladu s raspoloživim lokalnim prerađivačkim kapacitetima.

Prihod od koncesionih naknada u toku 2023. godine iznosio je 1.656.715,06 KM. S obzirom da je prihod od koncesionih naknada u 2022. godini, iznosio 1.107.220,01 KM može se zaključiti da su prihodi od koncesionih naknada u 2023. godini veći za 549.495,05 KM.

Grafikon 12: Prihod od koncesionih naknada

Izvor: Ministarstvo privrede USK

Ovu mjeru koordiniraju Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Unsko-sanskog kantona i Ministarstvo privrede. Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva u 2023. godini je planiralo za ovu mjeru 5.234.000 KM. Utrošeno je 2.367.615,62 KM (45,23%). Sredstva doznačena od strane Federacije Bosne i Hercegovine iznose 2.000.000,00 KM.

U godišnjem planu rada Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Unsko-sanskog kantona za 2024. godinu, definisane su 3 aktivnosti u ukupnom iznosu od 4.190.000,00 KM.

U godišnjem planu rada Ministarstva privrede Unsko-sanskog kantona za 2024. godinu definisane su 4 aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši ukupno 105.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Ova mjera, kao i prethodne dvije, podržava pokretač **Zaštita i obnova prirodnog kapitala** iz Okvira.

KLJUČNI NALAZ 1.1.3.:

Za kvalitetniju realizaciju ove mjere neophodno je u narednom periodu aktivno raditi na donošenju novog Zakona o koncesijama, kojim će se preciznije definisati u koje namjene će se koristiti prikupljena sredstva ostvarena korištenjem poljoprivrednog zemljišta i voda.

PRIORITET 1.2. Unapređenje poslovnog okruženja

Podrška privrednom sektoru treba da bude usmjerena na postojeća preduzeća i stvaranje novih privrednih subjekata, što, prije svega, uključuje promociju preduzetništva i samozapošljavanja. Komplementarno, potrebno je raditi na unapređenju poslovne infrastrukture, čiji značajan segment čine poslovne zone te na unapređenju tehničkih i kadrovskih resursa pružalaca poslovnih usluga, kao i poboljšanju kvaliteta ljudskih resursa i uspostavljanju dinamičnog tržišta rada usklađenog sa potrebama privrede. Za praćenje realizacije ovog prioriteta određen je indikator broja novoosnovanih privrednih subjekata koji je tokom 2023. godine, porastao za 1067 novoosnovana privredna subjekta. Pored navedenog, tu je broj aktivnih poslovnih zona na području Unsko-sanskog kantona, koje su od izuzetnog značaja za razvoj privrede jednog područja, obzirom da predstavljaju jedan od instrumenata podsticaja i razvoja poduzetništva i razvoja privrede. U poređenju sa 2022. godinom, broj poslovnih zona u toku 2023. godine je ostao isti.

Prioritet podržava implementaciju akceleratora iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini usmjerenog na **jačanje povoljnog okruženja za preduzetništvo i inovacije za proizvodnju dobara visoke dodane vrijednosti za izvoz** koji se fokusira na digitalizaciju ekonomije kroz povećanje investicija u infrastrukturu istraživanja, razvoja i inovacija u javnom i privatnom sektoru. Time se postiže olakšavanje poslovanja i podrška brzorastućim firmama i startupovima, jačanje uloge gradova i regija, stvaranje i uključivanje u globalne lance vrijednosti i adekvatno mobiliziranje potencijala dijaspore.

Mjera 1.2.1. Podrška razvoju preduzetništva

Cilj ove mjere je promovisanje preduzetništva, stvaranje pretpostavki za pokretanje novih preduzetničkih aktivnosti i unapređenje okruženja za postojeće preduzetnike. Potrebno je raditi promociju preduzetništva i samozapošljavanja, organizovati obuke iz oblasti poduzetništva kroz odgovarajuće vidove neformalnog obrazovanja, pružati mentorsku podršku za početne poslovne aktivnosti te finansijsku podršku za preduzetničke početnike i postojeće poduzetnike. U sklopu ove mjere, potrebno se pozabaviti i analizom prepreka za ulazak u poslovne aktivnosti te pomoći pri povezivanju i umrežavanju preduzetnika međusobno, s drugim preduzećima i ostalim akterima na tržištu.

Strateški projekat, čija se implementacija preporučuje u okviru mjere usmjerene na podršku razvoju preduzetništva, odnosi se na otvaranje barem jednog poslovnog inkubatora u barem jednoj jedinici lokalne samouprave Unsko-sanskog kantona, što u proteklom periodu nije realizirano. Dakle, tokom 2023. godine nije otvoren niti jedan poslovni inkubator na području Unsko-sanskog kantona.

Uspješnom implementacijom mjere očekuje se postizanje boljeg razumijevanja i veće zainteresiranosti za preduzetničke aktivnosti. Također, unaprijedilo bi se lokalno okruženje za razvoj preduzetništva, što bi doprinijelo sve većem pokretanju početnih poslovnih aktivnosti, posebno kod mlađe populacije.

Obavljanjem praktične nastave se jača saradnja srednjih stručnih škola sa poslovnim subjektima, promocija preduzetništva te učenici stiču potrebna znanja i vještine bitne za zapošljavanje. U 2022. godini broj učenika koji pohađaju praksu u preduzećima je iznosio 985, dok je u izvještajnoj 2023. godini broj učenika koji pohađaju praksu u preduzećima iznosio 978.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona. U godišnjem planu rada za 2023. godinu, definisano je 6 aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 3.592.667,00 KM. U 2023. godini su realizovane sve aktivnosti ukupne vrijednosti 3.540.865,00 KM (98,55%). Iako je planirana i izrada publikacije „Investicijske mogućnosti privrede USK-a“ ista nije urađena, ali je u saradnji za Privrednom komorom Unsko-sanskog kantona izrađen Katalog metalurške industrije realizacijom projekta Promocija metalnog sektora. U godišnjem planu rada za 2024. godinu, definisane su 4 aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 1.200.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

8 DOSTOJANSTVEN
RAD I EKONOMSKI
RAST

9 INDUSTRIJA,
INOVACIJE I
INFRASTRUKTURA

Mjera podržava primjenu pokretača iz Okvira koji je usmjeren na **olakšavanje poslovanja i podršku brzorastućim firmama** putem smanjivanja procedura i raznih fiskalnih i parafiskalnih nameta. Također,

mjera je usko vezana za pokretač usmjeren na uspostavljanje tehnološko-inovacijskih centara za podršku **stvaranju globalnih lanaca vrijednosti** korištenjem subvencija, što bi omogućilo rješavanje zajedničkih problema jednog ili više sektora i pružanje tehničke podrške za MSP u prevladavanju informacijskog jaza, kao jednog od ključnih razloga sistemskih slabosti tržišta.

KLJUČNI NALAZ 1.2.1.:

Zabilježen je vidljiv napredak u iznosu visine izdvojenih finansijskih sredstava za poticaj subjektima male privrede. Realiziran je Program poticaja razvoja male privrede u 2023.. godini kroz dvije mjere i to: jačanje konkurentnosti subjekata male privrede i poticaj obrtima. Ukupan iznos utrošenih sredstava je 5.300.072,15 KM za 454 subjekta male privrede (korisnika sredstava). Ključni indikatori mjere ukazuju na unapređenje poboljšanja poslovanja subjekta male privrede, jer je Program poticaja kreiran u skladu s njihovim potrebama uvažavajući raspoložive mogućnosti, ali još uvijek ostaje potreba implementacije aktivnosti. Potrebno je staviti veći fokus na razvojne projekte subjekata male privrede u kontekstu povećanja finansijskih sredstava u narednom periodu.

Mjera 1.2.2. Unapređenje poslovne infrastrukture i promocija poslovnih zona

Cilj ove mjere je osiguranje sistema podrške koji će omogućiti ekonomsku budućnost poslovnih zona i privlačenje domaćih i stranih investitora. Infrastrukturno opremljene poslovne zone, uz kvalitetnu saobraćajnu povezanost s glavnim saobraćajnim pravcima i sistem poticajnih mjera i povlastica za poslovanje, doprinose lokacijskoj konkurentnosti određenog područja. Realizacijom ove mjere Unsko-sanski kanton bi postao poduzetnički poželjno područje, privlačio poduzetnike i investitore te doprinosio povećanju konkurentnosti i zaposlenosti.

Iako su u toku 2023. godine, budžetom Ministarstva privrede Unsko-sanskog kantona planirana sredstva za poslovne zone, ista nisu utrošena iz slijedećeg razloga: imajući u vidu donošenje Zakona o lokalnoj samoupravi Unsko-sanskog kantona („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“, broj: 8/11), kao i preporuke Ureda za reviziju institucija u Federaciji BiH u Izvještaju o finansijskoj reviziji Ministarstva privrede Unsko-sanskog kantona za 2020. godinu broj: 01-02-07-11-2-2352-6/20 od septembra 2021. godine, Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona je bilo u obavezi uskladiti postojeći Program potpore izgradnji poduzetničkih zona u općinama Unsko-sanskog kantona. Obzirom, na ukazanu potrebu usklađivanja više od polovine važećeg Programa, a u skladu sa zakonskom obavezom Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona je pristupilo izradi novog Programa poticaja uspostavljanja i izgradnje poslovnih zona u gradovima i općinama Unsko-sanskog kantona za 2023. godinu, čijim donošenjem predmetnog Programa prestaje važiti Program potpore izgradnji poduzetničkih zona u općinama Unsko-sanskog kantona („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“, broj: 10/12).

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona. U toku 2023. godine ova mjera nije implementirana. U godišnjem planu rada za 2024. godinu, definisane su 2 aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 1.550.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

8 DOSTOJANSTVEN RAD I EKONOMSKI RAST 	9 INDUSTRIJA, INOVACIJE I INFRASTRUKTURA 	Mjera podržava pokretač iz Okvira: Veći udio javnih investicija u infrastrukturu koji se u velikoj mjeri može podržati uspostavljanjem javno-privatnih partnerstava s obzirom na to da se na taj način omogućava isporuka infrastrukturnih usluga, uz istovremeno povećanje efikasnosti i smanjenje troškova. Mjera je također usko vezana za pokretač zaštite i nesmetanog funkcionisanja ključne infrastrukture u koje se ubrajaju i poslovne zone.
--	--	--

KLJUČNI NALAZ 1.2.2.:

Nije zabilježen napredak kod infrastrukturnog opremanja područja unutar poslovnih zona. Potrebno je staviti veći fokus na uređenju osnovne infrastrukture (saobraćajnice, snabdijevanje vodom, električnom energijom...) uz povećanje finansijskih sredstava.

Mjera 1.2.3. Unapređenje tehničkih i kadrovskih resursa pružalaca poslovnih usluga

Cilj ove mjere uključuje podizanje kapaciteta pružalaca poslovnih usluga i jačanje lokalne ponude poslovnih usluga, kako se bi njihova dostupnost i struktura prilagodila potrebama privrede Unsko-sanskog kantona i tako doprinijelo unapređenju konkurentnosti privatnog sektora. U cilju unapređenja tehničkih i kadrovskih resursa pružalaca usluga potrebno je bolje informisati korisnike o raspoloživim uslugama, jačati kapacitete pružalaca te bolje prilagoditi usluge zahtjevima pojedinačnih korisnika.

Realizacijom ove mjere različitim kompanijama će se osigurati kontinuirani pristup, sveobuhvatnost i dostupnost poslovnih i savjetodavnih usluga.

Na području Unsko-sanskog kantona aktivno je šest lokalnih pružalaca poslovnih usluga preduzećima.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona. U toku 2023. godine ova mjera nije implementirana. U godišnjem planu rada za 2024. godinu, nisu definisane aktivnosti za navedenu mjeru.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Mjera podržava implementaciju dva pokretača iz Okvira koji se odnose na **olakšavanje poslovanja i podršku brzorastućim firmama** te **nesmetano pružanje usluga i ključnih dobara** u koje se ubrajaju informacije, obrazovanje i sl., a koja mogu biti proizvedena na razne načine (javne agencije, privatne firme, partnerstvo javnog i privatnog sektora), ali javno pružena.

KLJUČNI NALAZ 1.2.3.:

Nisu rađene aktivnosti u toku 2023. godine za navedenu mjeru.

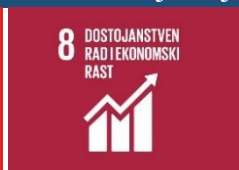
Mjera 1.2.4. Poboljšanje kvaliteta ljudskih resursa i uspostavljanje dinamičnog tržišta rada usklađenog sa potrebama privrede

Cilj ove mjere je stručna analiza potreba tržišta rada i provođenje aktivnih mjera za unapređenje znanja i vještina ljudskih resursa koji pristupaju ili se već nalaze na tržištu rada u skladu sa potrebama privrednih subjekata. U okviru ove mjere, potrebno je provesti sveobuhvatnu analizu potreba na tržištu rada Unsko-sanskog kantona, povezati institucije cjeloživotnog učenja s tržištem rada, uključiti predstavnike privrede u modernizaciju i unapređenje obrazovnih programa, povećati učešće osoba svih generacija u procesima cjeloživotnog učenja, formalnog i neformalnog obrazovanja (sa posebnim fokusom na ranjive i socijalno isključene grupe) te organizovati izvođenje praktične nastave u preduzećima i u saradnji sa preduzećima.

Realizacijom ove mjere obezbijedila bi se potrebna radna snaga na lokalnom tržištu rada, stvorili uslovi za zapošljavanje i spriječio odlazak radno sposobnog stanovništva.

Broj obrazovnih subjekata koji imaju sporazum s privredom o obavljanju praktične nastave je u toku 2023. godine iznosio 12 i bilježi blagi pad, s obzirom da je broj obrazovnih subjekata koji imaju sporazum s privredom o obavljanju praktične nastave u toku 2022. godine iznosio 13. U toku 2023. godine, 15 učenika je primalo novčanu naknadu od poslodavca kod kojeg je obavljao praksu, dok je u prethodnoj godini taj broj iznosio 51.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona. U toku 2023. godine za implementaciju mjere utrošeno je 90.000,00 KM. U godišnjem planu rada za 2024. godinu, nisu planirane aktivnosti, a samim tim ni finansijska sredstva.

Mjera podržava implementaciju pokretača iz Okvira: **smanjenje broja osoba bez znanja ili vještina** kroz ciljane obuke i programe te njihova integracija u tržište rada, **efikasan sistem cjeloživotnog učenja** za bolju

usklađenost ponude na tržištu rada s potražnjom i **razvoj digitalnih vještina** koje su potrebne na svim nivoima, a naročito na naprednom nivou za povećanje baze stručnjaka u oblasti informacijsko-komunikacijskih tehnologija i ispunjavanje zahtjeva industrije.

KLJUČNI NALAZ 1.2.4.

Aktivnosti iz ove mjere nisu u potpunosti realizirane. U toku je izrada Analize radne snage i potreba na tržištu rada na nivou Unsko-sanskog kantona u saradnji sa Privrednom komorom Unsko-sanskog kantona.

PRIORITET 1.3. Unapređenje konkurentnosti prerađivačke industrije

Prerađivačka industrija predstavlja okosnicu razvoja privrede Unsko-sanskog kantona. Mnoga prerađivačka preduzeća nisu u mogućnosti da samostalno obezbijede sve neophodne pretpostavke za svoj dugoročan rast i razvoj. U cilju unapređenja produktivnosti i konkurentnosti prerađivačke industrije i ukupne privrede Unsko-sanskog kantona, pored povezivanja s lokalnom sirovinskom (resursnom) bazom, potrebna je podrška za uvođenje i podsticanje inovacija, uvođenje novih i unapređenje postojećih tehnologija, kao i za internacionalizaciju poslovnih aktivnosti i plasmanu proizvoda na međunarodnom tržištu. Shodno tome, potrebno je staviti dodatnu preferenciju na razvojne projekte prerađivačke industrije, čija je djelatnost subjekata male privrede u kontekstu povećanja finansijskih sredstava u 2023. godini, kako bi se ista postigla.

Tokom 2023. godine je došlo do povećanja vrijednosti izvoza preduzeća iz Unsko-sanskog kantona u ukupnom iznosu od 89 miliona KM u odnosu na 2022. godinu, što predstavlja pozitivan progres. Prosječna neto plata u prerađivačkoj industriji povećana je za 117,00 KM u odnosu na 2022. godinu.

Ukupan broj subjekata male privrede – prerađivačka industrija⁸ iznosio je u 2019. godini 1.326, dok je u 2023. godini iznosio 1.490, što znači da je povećan za 164 subjekt.

Da bi se ova industrijska oblast unaprijedila, u narednom periodu je neophodno veći fokus staviti na uvođenje novih i unapređenje postojećih tehnologija, uvođenje inovacija kroz različite procedure i kroz internacionalizaciju proizvođača, kako bi mogli svoje proizvode predstavljati i plasirati na međunarodnom tržištu.

Prioritet podržava implementaciju akcelatora iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini: **Jačanje povoljnog okruženja za preduzetništvo i inovacije za**

⁸ Indikator koji je naveden u Strategiji razvoja USK 2021.-2027. kod prioriteta 1.3 pod nazivom „Broj registrovanih preduzeća u Unsko-sanskom kantonu“ nije bilo moguće mjeriti te se isti preimenovao u „Ukupan broj subjekata male privrede – prerađivačka industrija“. – Porezna uprava Federacije Bosne i Hercegovine

proizvodnju dobara visoke dodane vrijednosti za izvoz, koji se fokusira na digitalizaciju ekonomije kroz povećanje investicija u infrastrukturu istraživanja, razvoja i inovacija u javnom i privatnom sektoru. Time će se omogućiti olakšavanje poslovanja i podrška brzorastućim firmama i startupovima, jačanje uloge gradova i regija, stvaranje i uključivanje u globalne lance vrijednosti i adekvatno mobiliziranje potencijala dijaspore.

Mjera 1.3.1. Podrška uvođenju novih i unapređenju postojećih tehnologija u prerađivačkoj industriji

Kako je prerađivačka industrija Unsko-sanskog kantona niskoproduktivna, potrebno je unaprijediti kapacitete prerađivačke industrije Unsko-sanskog kantona, radi postizanja veće dodane vrijednosti zasnovane na savremenim tehnološkim rješenjima i inovacijama, uz povezivanje prerađivačke industrije sa certifikacionim i akreditacionim tijelima. Da bi se uvele nove i unaprijedile postojeće tehnologije neophodno je pružati savjetodavne usluge preduzećima iz prerađivačke industrije, obezbijediti subvencije i grantove za nabavku novih i unapređenje postojećih tehnologija te implementirati međunarodne standarde i obezbijediti potrebne certifikate.

Realizacijom ove mjere, povećala bi se tehnološka osnova prerađivačke industrije Unsko-sanskog kantona, obezbijedili bi se i uveli neophodni standardi kvaliteta i certifikati te povećale dodatne vrijednosti i konkurentnosti na domaćem i na međunarodnim tržištima.

S ciljem podrške preduzećima u prerađivačkoj industriji Ministarstvo privrede je obezbijedilo podticaj za direktna ulaganja u iznosu od 2.007.405,00 KM, kojom prilikom je modernizirano 130 subjekata male privrede (47 pravnih lica i 83 obrtnika) kroz unapređenje postojećih tehnologija kod istih.

U godišnjem planu rada za 2024. godinu, definisane su dvije aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 2.100.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Mjera podržava dva pokretača iz Okvira: **razvoj prevodilačke infrastrukture**, tj. infrastrukture koja osigurava prevođenje inovacija u komercijalne proizvode i stvaranje i **uključivanje u globalne lance**

vrijednosti putem unapređenja postojećih tehnologija te uvođenja međunarodnih standarda i obezbjeđenja potrebnih certifikata.

KLJUČNI NALAZ 1.3.1.:

Zabilježen je napredak u visini izdvojenih finansijskih sredstava za poticaj i unapređenje tehnologija u prerađivačkoj industriji. Dodijeljenim sredstvima je omogućeno unapređenje postojećih tehnologija.

Mjera 1.3.2. Uvođenje i podsticanje inovacija u privredi

Potrebno je pružati podsticaj preduzećima u njihovim inovativnim aktivnostima kroz stvaranje ambijenta koji podstiče saradnju i povezivanje privrednika, obrazovnih institucija, resornih ministarstava i drugih relevantnih socio-ekonomskih aktera. Realizacijom ove mjere, stvorile bi se pretpostavke za produktivnu saradnju kroz osiguranje finansijske podrške u osnivanju različitih inovacijskih i razvojnih centara.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona. U 2023. godini utrošeno je 109.200,00 KM za podršku aktivnostima iz naučno-istraživačkog rada i osiguranje finansijske podrške za istraživačko-razvojne aktivnosti. U godišnjem planu rada za 2024. godinu, definisane su četiri aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 240.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

8 DOSTOJANSTVEN RAD I EKONOMSKI RAST 	9 INDUSTRIJA, INOVACIJE I INFRASTRUKTURA 	Mjera podržava implementaciju dva pokretača iz Okvira: Povećanje investicija u infrastrukturu istraživanja, razvoja i inovacija u javnom i privatnom sektoru što podrazumijeva uvođenje politike produktivnosti, na kojoj se zasniva ostvarivanje intenzivnog rasta, a čije su ključne komponente inovacije, investicije i vještine te razvoj prevodilačke infrastrukture, tj. infrastrukture koja osigurava prevođenje inovacija u komercijalne proizvode.
--	--	--

KLJUČNI NALAZ 1.3.2.:

Po ovoj mjeri nije ostvaren napredak te je neophodno u narednom periodu raditi na jačanju i subvencioniranju poslovnih usluga usmjerenih na primjenu inovacija kod privrednika, u cilju povećanja broja preduzeća koja su uvela inovacije, a sve kroz principe horizontalne i vertikalne komunikacije i koordinacije relevantnih socio-ekonomskih aktera.

Mjera 1.3.3. Podrška internacionalizaciji poslovnih aktivnosti i plasmanu proizvoda prerađivačke industrije na međunarodnom tržištu

Ovom mjerom će se doprinijeti unapređenje poslovanja prerađivačke industrije Unsko-sanskog kantona, kroz podršku preduzećima u internacionalizaciji njihovih poslovnih aktivnosti, radi obezbjeđenja plasmana proizvoda i usluga na međunarodnim tržištima. Aktivnim učešćem u organizaciji, ali i odlascima na različite sajamske događaje, organizacijom poslovnih susreta s međunarodnim partnerima te jačanjem međusobne saradnje preduzeća iz prerađivačke industrije na inostranim tržištima, može se osigurati kvalitetna prezentacija, proizvodnja, plasman i nastup lokalnih proizvoda. Internacionalizacija poslovnih aktivnosti kantonalnih preduzeća iz prerađivačke industrije na inostranom tržištu predstavlja jednu od osnova za jačanje konkurentnosti i uvezivanje sličnih preduzeća, radi boljeg plasmana proizvoda.

Tokom izvještajne godine se osigurao kontinuitet u učešću preduzeća koja su nastupila u inostranstvu u organizaciji Privredne komore Unsko-sanskog kantona te je 30 preduzeća učestvovalo na različitim sajmovima i događajima koji se odnose na prerađivačku industriju.

Doprinos mjeri je uspostavljanje klastera u čiji rad su uključena i preduzeća sa područja Unsko-sanskog kantona.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona. U 2023. godini predviđene su bile dvije aktivnosti kao podrška učestvovanja na međunarodnim sajmovima i sufinansiranje troškova organizacije međunarodnog sajma EKO BIS. Navedene aktivnosti nisu implementirane, jer nije bilo zainteresiranih preduzeća za ovaj vid podrške. U godišnjem planu rada za 2024. godinu definisane su dvije aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 110.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Mjera podržava implementaciju pokretača iz Okvira koji je usmjeren na **stvaranje i uključivanje u globalne lance vrijednosti**, što se može postići, između ostalog, pružanjem mogućnosti izlaganja domaćih konkurentnih proizvoda na inostranom tržištu.

KLJUČNI NALAZ 1.3.3.:

Može se zaključiti da iako se radi na učešću preduzeća iz oblasti prerađivačke industrije na različitim događajima vezanim za promociju i plasman proizvoda, interes za navedenim je slab. Evidentna je potreba za jačanjem i uspostavljanjem saradnje po ovom pitanju, a sve u cilju plasmana i nastupa lokalnih proizvoda na inostranom tržištu.

PRIORITET 1.4. Promocija održivog turizma i efektuiranje turističkih potencijala

Poput prerađivačke industrije, turizam predstavlja značajan sektor za privredni razvoj Unsko-sanskog kantona, čiji kapaciteti i potencijali nisu u potpunosti iskorišteni. U okviru ovoga sektora na području Unsko-sanskog kantona je neophodno uvezati, efektuirati i promovirati već uspostavljene turističke atrakcije i ponude. Unapređenje turističke ponude kroz kreiranje privlačnih turističkih proizvoda zasnovanih na lokalnim turističkim resursima i privlačenje investicija u ciljeve turističke oblasti, treba da budu imperativ za ovaj period implementacije strateškog dokumenta.

Može se zaključiti da je tokom 2023. godine, ipak došlo do određenog porasta u broju turističkih dolazaka koji i dalje nije na zavidnom nivou i veći je za 5.026 u odnosu na 2022. godinu. Broj registrovanih noćenja na području Unsko-sanskog kantona je veći za 31.819 noćenja, u odnosu na 2022. godinu.

Ukupni prihodi u turizmu za 2022. godinu su iznosili 61,99 mil KM, dok za 2023. godinu Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona nije dostavilo podatak.

Broj zaposlenih u turizmu na Unsko-sanskom kantonu u toku 2023. godine, iznosi 2378 što je samo za 80 zaposlenih više, nego u toku 2022. godine kada je broj zaposlenih u turizmu iznosio 2.298 osoba.

U narednom periodu u cilju planskog razvoja turizma neophodno je donošenje planske dokumentacije u oblasti turizma, kao i donošenje Strategije razvoja turizma, kojom će se definirati ključni ciljevi i prioriteti za unapređenje turističkih potencijala s posebnim fokusom na održivost istih te je u tom cilju potrebno jačati kapacitete u ovom sektoru, podsticati ih putem različitih grantova i putem eksternih izvora sredstava.

Prioritet podržava implementaciju akceleratora iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini, koji je usmjeren na **pametno upravljanje prirodnim resursima i okolišem** gdje se, između ostalog, daje naglasak na održivi turizam.

Mjera 1.4.1. Unapređenje turističke ponude kreiranjem privlačnih turističkih proizvoda zasnovanih na lokalnim turističkim resursima

Realizacijom ove mjere, unaprijedit će se postojeća turistička ponuda Unsko-sanskog kantona, ali i razviti nova kroz primjenu inovativnih i specijaliziranih turističkih proizvoda te aktivirati novi privlačniji turistički proizvodi sa većom dodanom vrijednošću. Da bi ostvarili navedeno, neophodno je kontinuirano raditi na prikupljanju informacija i podataka, koji će služiti za uspostavljanje baze podataka za cjelokupnu lokalnu turističku ponudu na području Unsko-sanskog kantona. Podizanje svijesti i educiranje lokalnog stanovništva, posebno u ruralnim krajevima, može doprinijeti jačanju turizma kroz uspostavljanje i validiranje adekvatnih turističkih ruta koje bi imale razvijenu ponudu proizvoda i usluga za turiste (autohtoni, tradicionalni, kulturna baština i sl.). Uspješna implementacija ove mjere u bliskoj je vezi s donošenjem i implementacijom planskih dokumenata u oblasti turizma.

U toku je izrada Strategije razvoja turizma Unsko-sanskog kantona, koja zapravo predstavlja i jedan od strateških projekata Strategije razvoja Unsko-sanskog kantona za period 2021.-2027. godine.

Obzirom da turizam predstavlja značajan sektor za privredni razvoj Unsko-sanskog kantona, Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona je u toku 2023. godine, implementiralo Program poticaja razvoja turizma. Cilj Programa je pružanje podrške subjektima male privrede, fizičkim i pravnim licima koji su registrirani u okviru turističko-ugostiteljske djelatnosti, radi očuvanja, rasta i razvoja subjekata male privrede u turističko-ugostiteljskoj djelatnosti na području Unsko-sanskog kantona, povećanja zapošljavanja, povećanja kvaliteta i konkurentnosti male privrede, povećanja broja subjekata male privrede, poticanja obavljanja obrta, povećanja udjela žena, mladih i osoba sa invaliditetom u turističko-ugostiteljskoj djelatnosti, održivog razvoja i implementacije aktivnosti koje doprinose realizaciji mjera predviđenih Strategijom razvoja Unsko-sanskog kantona 2021.-2027., kao i pružanje podrške nezaposlenim licima u pokretanju vlastitog biznisa. Realizacijom ovoga Programa ukupno su isplaćena sredstva fizičkim i pravnim licima u iznosu od 1.714.214,13 KM.

Ministarstvo privrede je JP Nacionalni park „Una“ d.o.o. Bihać, pružilo finansijsku podršku u iznosu od 60.000,00 KM za organizaciju 49. Internacionalne Una regate. Una regata je međunarodna tradicionalna turističko - sportsko - kulturna manifestacija, koja obuhvata spuštanje kajakaša, raftera i čamaca dolinom i kanjonom rijeke Une i spavanje u kampovima

na obali rijeke. Prva unska regata održana je daleke 1972. godine, a danas je postala toliko popularna manifestacija, da se rezervacija učešća pravi mjesecima unaprijed.

U toku 2023. godine Ministarstvo privrede je pružilo podršku neprofitnim organizacijama iz oblasti turizma, odnosno udruženjima u ukupnom iznosu od 18.000,00 KM za sufinansiranje tri projektne aktivnosti iz oblasti turizma.

Podržano je 7 kapitalnih projekata iz oblasti turizma 6 JLS u ukupnom iznosu od 259.400,00 KM.

U cilju razvoja održivog turizma i efektiviranja turističkih potencijala u Unsko-sanskom kantonu kroz unapređenje turističke ponude, kreiranjem privlačnog turističkog proizvoda zasnovanog na lokalnim kulturno – historijskim resursima, započelo se s implementacijom projekta „Uvezivanje i uređenje starih gradova Unsko-sanskog kantona – Krajiške staze kulturne baštine“ u skladu sa potpisanim Memorandumom od 29.5.2023. godine, između svih jedinica lokalne samouprave Unsko-sanskog kantona, Vlade Unsko-sanskog kantona i Ministarstva privrede Unsko-sanskog kantona. Realizacijom projekta u naredne četiri godine, kreirat će se novi, jedinstveni turistički proizvod koji po prvi put objedinjuje sve općine i gradove Unsko-sanskog kantona, kroz aktivnosti uvezivanja, obnove i stavljanja u funkciju osam nacionalnih spomenika – srednjovjekovnih gradova na području Unsko-sanskog kantona. U 2023. godini realiziran je Program utroška sredstava grantovi nižim nivoima vlasti – uvezivanje i uređenje starih gradova Unsko-sanskog kantona kojim su JLS doznačena sredstva u ukupnom iznosu od 500.000,00 KM.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona. U godišnjem planu rada za 2024. godinu, definisano je šest aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 2.150.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Mjera podržava implementaciju pokretača iz Okvira kojim se želi izgraditi **održivi turizam** usmjeren na očuvanje naslijeđa, kulturno-historijskih spomenika i sl.

KLJUČNI NALAZ 1.4.1.:

Izradom Strategije razvoja turizma Unsko-sanskog kantona će se na jednom mjestu moći sublimirati sve prednosti, ali i nedostaci turističke ponude kantona te evidentirati potencijalna rješenja za unapređenje i uspostavljanje novih sadržaja kroz adekvatne mjere. Potrebno je na ovakvim aktivnostima raditi u kontinuitetu i sistemski, kako bi se broj novih turističkih proizvoda mogao osigurati kroz osiguranje subvencija poduzetnicima iz oblasti turizma.

Mjera 1.4.2. Promocija i privlačenje investicija u ciljne turističke oblasti u sektoru turizma

Ova mjera podržava promociju i privlačenje investicija u ciljne oblasti u sektoru turizma, u cilju unapređenja i efektiviranja atraktivnih turističkih destinacija, razvoja novih turističkih proizvoda i njihovog uvezivanja u jedinstvenu turističku ponudu Unsko-sanskog kantona i šire.

Njena realizacija se može osigurati kroz izgradnju javnih kapaciteta za pružanje turističkih usluga na novim lokalitetima, unapređenje postojećih turističkih odredišta, promociju i podršku investicijama u privatne smještajne kapacitete, finansijske i nefinansijske poticaje, kreiranje novih turističkih sadržaja, unapređenje i integraciju sistema turističkog informisanja. Tu se svakako ubrajaju i infrastrukturna unapređenja destinacija i njihovih sadržaja.

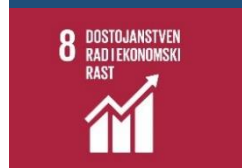
Indikator „Broj turističkih ležajeva“ u 2023. godini iznosi 3.628. U odnosu na 2022. godinu broj turističkih ležajeva je povećan za 2.162. Tokom 2023. godine nisu se uspostavili integrirani zajednički programi za razvoj turističkih destinacija u Kantonu.

U izvještajnom periodu za poticanje razvoja i unapređenje dodatnih sadržaja (bazeni, wellness, sadržaji za djecu, zabavni i tematski parkovi, izletišta) podržana su četiri korisnika kroz Program poticaja razvoja turizma za 2023. godinu u ukupnom iznosu od 19.235,00 KM.

Jedna od aktivnosti u okviru Programa je bila i podrška učešća na turističkim sajmovima za šta je izostao interes od ciljnih subjekata.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona. U godišnjem planu rada za 2024. godinu definisane su četiri aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 1.420.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Kao i prethodna, i ova mjera podržava implementaciju pokretača iz Okvira pod nazivom: **Održivi turizam**.

KLJUČNI NALAZ 1.4.2.:

Tokom 2023. godine je izostala realizacija aktivnosti po ovoj mjeri te je u narednom periodu neophodno intenzivno raditi na poticanju turističkog razvoja, uz poseban fokus na postavljanje turističke signalizacije te na unapređenju njegovih sadržaja uz nastupe na turističkim sajmovima i događajima, uz finalizaciju izrade Strategije razvoja turizma Unsko-sanskog kantona.

Mjera 1.4.3. Promocija USK kao atraktivne turističke destinacije

Cilj mjere je promocija Unsko-sanskog kantona na turističkom tržištu kao atraktivne turističke destinacije, što će se postići kroz povezivanje i operativno umrežavanje svih interesnih strana - javnih institucija i privatnih operatera, izradi zajedničkih promotivnih materijala kroz jačanje saradnje između turističkih radnika i lokalnih zajednica pri planiranju, pripremi i provođenju zajedničkih turističkih projekata. Također, poseban značaj u ovoj oblasti treba dati jačanju prekogranične saradnje i povlačenju sredstava iz EU dostupnih fondova.

Broj umreženih aktera u turizmu iznosi 27, dok je ukupan broj programa prekogranične saradnje tokom 2023. godine iznosio 1.

Za manifestacije koje organizuju gradovi i općine Unsko-sanskog kantona (Jesen na Gelenderima, Ulicom Bišća, Winter park i Nova godina, 3. Bosanskokrupska Una regata, 2.

Una regata Bosanska Krupa-Bosanska Otoka, Zimska priča, CaZimska priča 2023., Zimska čarolija, Ključko ljeto, Zimska čarolija, ljeto na Sani, Zimska čarolija, Kladuška zima) Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona je u toku 2023. godine, obezbijedilo sredstva u iznosu od 270.000,00 KM.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona.

U toku 2023. godine, za ovu namjenu je utrošeno svega 297.600,00 KM, dok je u godišnjem planu rada za 2024. godinu, definisano šest aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 439.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Također, kao i prethodne mjere iz ovog prioriteta i ova mjera podržava implementaciju pokretača iz Okvira pod nazivom: **Održivi turizam**.

KLJUČNI NALAZ 1.4.3.:

U toku 2024. godine potrebno je raditi na većoj i kvalitetnijoj promociji turističke ponude Unsko-sanskog kantona kroz različite oblike promotivnih aktivnosti.

STRATEŠKI CILJ 2. Unaprijeđen razvoj inkluzivnog i prosperitetnog društvenog sektora

Uvažavajući komparativne prednosti Kantona i prateći razvojne trendove neophodno je kontinuirano raditi na unapređenju obrazovnog i zdravstvenog sistema, kao i sistema socijalne zaštite koji će biti svim građanima ravnomjerno, ravnopravno i dosljedno dostupan. Pored navedenog, razvoj društvene infrastrukture predstavlja jedan od imperativa za razvoj Kantona bilo kroz reformu i jačanje javne uprave (kroz opremu i resurse), bilo kroz razvoj i uvođenje novih sadržaja koji će omogućiti kvalitetniji standard života svim građanima i na koncu uticati na smanjenje stope migracija stanovnika iz Kantona.

Ulaganjem u obrazovni sistem i njegove kapacitete kroz kurikularne reforme i usklađivanja sa EU standardima, obnovom i izgradnjom obrazovnih institucija se želi osigurati bolji kvalitet svim građanima, sa posebnim fokusom na mlade. Jačanjem saradnje javnog i nevladinog sektora su se, tokom ove godine, ostvarili značajni rezultati koji su rezultirali mnogobrojnim javnim pozivima i dodijeljenim grantovima za potrebe socijalno ranjivih kategorija. Iako zdravstveni sistem zahtjeva mnogobrojna ulaganja, tokom izvještajne godine su se ostvarili značajni pomaci, posebno s aspekta proširenja određenih primarnih usluga u domovima zdravlja, kao i s aspekta korištenja jedinog termalnog centra u Kantonu – ZU Lječilište „Gata“, unutar kojeg su određene usluge unaprijeđene i rekonstruirane.

Ipak, u narednom periodu je potrebno pristupiti kvalitetnijoj realizaciji definiranih prioriteta iz ovog strateškog cilja, kako bi se neke konkretnije promjene mogle evidentirati, obzirom da Unsko-sanski kanton prema nivou razvijenosti spada u III kategoriju, što ukazuje na činjenicu

da se promjena po tom osnovu nije desila u odnosu na 2019. godinu. S druge strane, primjetan je blagi pad u odlasku stanovništva sa područja Unsko-sanskog kantona, gdje je stopa neto migracije smanjena za -0,7 u odnosu na 2019. godinu, a iznosi -2,1⁹.

Ovaj strateški cilj u potpunosti odgovara razvojnom putu iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini pod nazivom „**Društvo jednakih mogućnosti**“, koji je usko povezan s reformom uprave i bržim rastom prihoda i zapošljavanja te se fokusira na unapređenje sistema socijalne i zdravstvene zaštite u zemlji, kako bi se na bolji način zaštitili oni koji su suočeni s najvećim rizikom od siromaštva i ranjivosti s ciljem jačanja socijalne kohezije.

PRIORITET 2.1. Usklađivanje sistema obrazovanja u skladu s EU praksama

Modernizacijom programa obrazovnih institucija u skladu sa savremenim EU praksama te racionalizacijom mreža škole kroz optimizaciju, rekonstrukciju i proširenje kapaciteta postojećih objekata za odgoj, obrazovanje i sport će se osigurati usklađivanje sistema obrazovanja u skladu sa EU praksama. Ovaj prioritet za poseban cilj ima pružanje obrazovnih i drugih usluga djeci sa posebnim fokusom na talentiranu djecu, marginaliziranu i/ili djecu s teškoćama u razvoju. U cilju usklađivanja sistema obrazovanja Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta je tokom izvještajne godine pokrenulo ključne aktivnosti koje se odnose na kurikularnu reformu i digitalizaciju obrazovanja.

Za praćenje ovog prioriteta određen je indikator pod nazivom „broj djece uključene u programe predškolskog odgoja i obrazovanja u javnim institucijama“ te je u 2023. godini iznosio 1254.¹⁰

Kada govorimo o indikatoru broja učenika na 1.000 stanovnika unutar osnovnog obrazovanja, isti se smanjio za 4 u odnosu na 2022. godinu i iznosi 59 učenika, dok je broj učenika na 1.000 stanovnika unutar srednjeg obrazovanja jednak kao i 2022.godine i iznosi 26¹¹. Broj odgojno-obrazovnih ustanova (osnovne i srednje škole) na području Kantona iznosi 71.

Prioritet podržava implementaciju akceleratora iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini usmjerenog na **unapređenje pristupa i kvaliteta obrazovanja i obuke** sa ciljem unapređenja pristupa i kvaliteta svih oblika obrazovanja kroz kurikularnu reformu i kontinuirani razvoj kapaciteta nastavnika, modernizaciju škola i školskih ustanova.

⁹ Indikator koji je naveden u Strategiji razvoja USK 2021.-2027. kod strateškog cilja broj 2. pod nazivom „Stepen migracija stanovništva“ nije bilo moguće mjeriti te se isti preimenovao u „Stopa neto migracije“. – Federalni zavod za statistiku „Demografska statistika“.

¹⁰ Za praćenje prioriteta 2.1. u strateškom dokumentu je određen indikator „Udio djece uključene u programe predškolskog odgoja i obrazovanja“ koji je izmijenjen na prijedlog Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta USK i glasi: „Broj djece uključene u programe predškolskog odgoja i obrazovanja u javnim institucijama“, koji je za 2021. godinu iznosio 1138, a za 2022. godinu iznosio 1127.

¹¹ Socioekonomski pokazatelji po općinama 2023. – Federalni zavod za programiranje razvoja

Mjera 2.1.1. Modernizacija programa obrazovnih institucija u skladu sa modernim EU praksama

Kako bi se osigurala modernizacija obrazovnih institucija i kreirali suvremeni kurikulumi u skladu sa modernim EU praksama, neophodno je da se provede cjelovita kurikularna reforma u obrazovanju u svrhu uređenja obrazovnog sistema prema potrebama privrede, tržišta rada te usklađivanje sa savremenim kurikulumima u praksi. To podrazumijeva edukaciju postojećeg nastavnog kadra, praćenje i unapređivanje kvaliteta odgojno-obrazovnog procesa u školama, uvođenja sistema i mehanizama za unapređenje profesionalnih znanja i kompetencija nastavnika i nastavnog osoblja uz konstantnu promociju značaja i uloge nastavnih procesa za razvoj cijelog društva kroz podršku razvoju stručnog, cjeloživotnog i neformalnog obrazovanja.

Tokom 2023. godine su se realizirale određene aktivnosti po pitanju razvijanja kurikuluma po nivoima obrazovanja i predmetnim područjima, ali isti nisu završeni u potpunosti. Završetak aktivnosti razvijanja kurikuluma se prenosi i u narednu 2024. godinu. Digitalni školski sistem djelimično je uspostavljen te još nedostaje internet mreža u pojedinim školama.

Postotak učenika koji su obuhvaćeni internim i eksternim vrednovanjima postignuća iznosi 0%, a udio nastavnog osoblja koji su prošli edukacije radi implementacije savremenih kurikuluma u praksi iznosi 40%.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona. U 2023. godini, ukupno je utrošeno 71,03% planiranih sredstava za realizaciju ove mjere (65.346,73 KM), a u godišnjem planu rada za 2024. godinu definisano je sedam aktivnosti za koje je planirano da se utroši 600.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Ova strateška mjera usklađena je sa pokretačem iz Okvira koji se odnosi na **kurikularnu reformu na svim nivoima** kako bi obrazovanje u konačnici rezultiralo funkcionalnim znanjem.

KLJUČNI NALAZ 2.1.1.:

Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta je tokom 2023. godine, radilo na informatizaciji škola kako bi pedagošku djelatnost efikasnije organiziralo te osiguralo efikasniji rad i bolju uključenost roditelja u sistem obrazovanja. U ovu svrhu završen je projekt nabavke kompjuterske opreme s ciljem digitalizacije osnovnog i srednjeg obrazovanja, kao i nabavka opreme za kabinetsku nastavu za deset ustanova. Nadalje su osigurani besplatni udžbenici za djecu od prvog do četvrtog razreda za 6.546 učenika osnovnog obrazovanja. Ministarstvo je zajedno sa Pedagoškim zavodom za 419 nastavnika organiziralo inicijalnu obuku za rad na kurikulumima zasnovanim na ishodima učenja.

Mjera 2.1.2. Racionalizacija mreže škola kroz optimizaciju, rekonstrukciju i proširenje kapaciteta postojećih obrazovnih objekata i modernizacija školskih prostorija

Imajući u vidu veliki broj obrazovnih institucija na području Kantona te stanje u kojima se one nalaze, a u cilju stvaranja povoljnijih, kvalitetnijih i modernijih uvjeta za rad nastavnog osoblja i učenika, neophodno je da se iste obnavljaju u skladu sa njihovim potrebama te da se na taj način racionalizira njihova upotreba, koja će za svoj krajnji ishod imati kvalitetniji sistem obrazovanja. Umrežavanjem škola osigurat će se puna pedagoška i ekonomska opravdanost finansijskih ulaganja.

Izgradnjom partnerstva omogućava se puni angažman svih elemenata lokalne zajednice u kreiranju školske klime i kulture te ukupnog razvoja.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona. Iako je u 2023. godini planirano 3.907.969,00 KM za rekonstrukciju školskih objekata, u izvještajnom periodu za ove aktivnosti utrošeno je 3.271.066,01 KM. U godišnjem planu rada za 2024. godinu, definisane su tri aktivnosti, a za koju je planirano da se utroši 6.500.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Modernizacija škola i nastavnih metoda kako u općem, tako i u tehničkom i stručnom obrazovanju i obuci pokretač je iz Okvira koji se primjenjuje realizacijom ove mjere. Provođenje gore navedenih reformi u sistemima obrazovanja, zahtijeva kompetentno i motivirano nastavno osoblje, uz regulaciju njihovog radno-pravnog statusa.

KLJUČNI NALAZ 2.1.2.:

U toku 2023. godine, izvršena je rekonstrukcija velikog broja školskih objekata i to: zamjena vanjske stolarije, zamjena kotlova za grijanje, sanacija školskih učionica, sanacija mokrih čvorova, rekonstrukcija školskih igrališta i prilaza školskim objektima. Za 2024. godinu je planirano da se u što većim kapacitetima, ali i resursima pristupi realizaciji mjere, s posebnim fokusom na rekonstrukciji i opremanju školskih objekata, koji će za rezultat imati osnaživanje partnerstava sa roditeljima, ustanovama i lokalnim zajednicama.

Mjera 2.1.3. Proširenje kapaciteta postojećih objekata za odgoj, obrazovanje te razvoj sporta i kulture

Cilj ove mjere je povećati kvalitet rada predškolskih ustanova i učešće djece i mladih u kvalitetnim i na djecu/mlade usmjerenim programima, kroz izradu i donošenje novog Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju, uvođenje pripremnog programa za polazak u školu za svu djecu, uključivanje djece iz socijalno isključenih kategorija, moderniziranje programa i uvođenje različitih oblika kraćih programa, povećanje upisa djece u predškolske ustanove, povećanje kapaciteta predškolskih ustanova, osiguranje kvaliteta i umrežavanje javnih i privatnih predškolskih ustanova i osnovnih škola Unsko-sanskog kantona. Također, potrebno je povećati ulaganja u kapitalne investicije vezane za opremljenost osnovnih i srednjih škola te unaprijediti kapacitete postojećih objekata za odgoj, obrazovanje, sport i kulturu.

Površina korisnog prostora za potrebe kulture u toku 2023. godine iznosi 7.200 m². Broj korisnika usluga prostora za potrebe kulture je 24.000. Porast je zabilježen kod indikatora „Iznos dotacija sportskim savezima iz budžeta USK“, koji je u 2019. godini iznosio 831.784,71 KM, dok je 2023. godine, iznosio 1.712.300,00 KM¹².

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona. U 2023. godini realizovane su aktivnosti ukupne vrijednosti 3.759.669,00 KM (98,93 %), a u godišnjem planu rada za 2024. godinu, definisano je deset aktivnosti za koje je planirano da se utroši 782.950,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Kao i prethodna, i ova strateška mjera je usklađena sa pokretačem **Modernizacija škola i nastavnih metoda kako u općem, tako i u tehničkom i stručnom obrazovanju i obuci**. Istovremeno, pojedine aktivnosti u okviru ove mjere podržavaju

primjenu pokretača koji se odnosi na **sveobuhvatno i kvalitetno predškolsko obrazovanje**, odnosno unapređenje obuhvata djece predškolskim obrazovanjem, i to ne samo u godini pred polazak u školu već i u uzrastu od 3 do 6 godina, imajući u vidu da trenutno većina djece te starosne dobi nema uopće pristup predškolskim programima. Imajući u vidu važnost mogućnosti za učenike da uče u strukturiranom okruženju u ranoj fazi, niska stopa obuhvata predškolskim obrazovanjem za dobnu grupu od 3 do 6 godina upućuje na potrebu za poboljšanjima u ovoj oblasti.

KLJUČNI NALAZ 2.1.3.:

U toku 2023. godine obnovljeni su objekti iz oblasti kulture te oblasti obrazovanja. Skupština Unsko-sanskog kantona je na 8. sjednici održanoj dana 25.09.2023.godine prihvatila Strategiju razvoja sporta Unsko-sanskog kantona za period 2023.-2027.godina.

Mjera 2.1.4. Jačanje ravnopravnosti u pružanju obrazovnih usluga s obzirom na posebne potrebe djece, talentiranost i pripadnost marginalnim grupama

Kroz ovu mjeru je potrebno povećati obuhvat neuključene djece kroz identifikaciju djece koja nisu obuhvaćena osnovnim obrazovanjem i pružiti podršku porodicama i djeci koja pripadaju ranjivim kategorijama (romska populacija, djeca koja žive u ustanovama socijalne zaštite, djeca sa teškoćama u razvoju). Također, potrebno je pružiti podršku nadarenoj i talentiranoj djeci kroz njihovu identifikaciju i osiguranje daljnjeg razvoja njihovog talenta, kroz posebno kreirane programe. Potpuna inkluzija i otkrivanje talentiranih učenika, podrška njihovom pozicioniranju u društvu će u mnogome doprinijeti ispunjavanju modernih EU praksi za socijalnu inkluziju, a istovremeno direktno doprinijeti Okviru za Ciljeve održivog razvoja BiH.

¹² Kod mjere 2.1.3 i indikatora „Iznos dotacija sportskim savezima iz budžeta USK“ polazna vrijednost nije pravilno navedena te je naknadno ispravljena. Također, ovaj indikator obuhvata iznos dotacija koje se dodjeljuju samo u isključivo iz Budžeta USK na godišnjoj osnovi.

U 2023. godini, udio prepoznate djece s teškoćama u razvoju iznosi 100%. Udio prepoznate talentirane djece je 60%. Započet je proces izrade kurikuluma u skladu sa preporukama PISA i TIMMS istraživanja.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona. U 2023. godini za ovu namjenu utrošeno je 295.000,00 KM, a u godišnjem planu rada za 2024. godinu definisano je pet aktivnosti, za koje je planirano da se utroši 490.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Mjera podržava pokretač iz Okvira koji treba osigurati **jednak pristup obrazovanju** i podršku za djecu i mlade s poteškoćama u razvoju, djecu i mlade koji dolaze iz

ekonomski i socijalno ugroženih kategorija, odnosno promovisati potrebu standardiziranog pristupa, kako bi sva djeca i mladi imali iste mogućnosti i šanse.

KLJUČNI NALAZ 2.1.4.:

Iako su određene aktivnosti iz ove mjere realizirane tokom 2023. godine, potrebno je intenzivnije raditi na provođenju istih, stavljajući poseban akcenat na djecu s teškoćama u razvoju i osiguranje sredstava za angažman asistenata u nastavi istim.

PRIORITET 2.2. Jačanje socijalne inkluzije i pristupa zasnovanih na potrebama korisnika

Jačanje socijalne inkluzije i pristupa zasnovanih na potrebama korisnika koji će se postići kroz podršku jačanju socijalno-društvenih programa, socijalnog rada i pronatalitetnih mjera i politika je jedan od ključnih zadataka ovog prioriteta. Zabilježen je napredak kada je riječ o upošljavanju stručnih radnika unutar organa socijalnog staranja, ali samo u većim centrima za socijalni rad, dok u manjim lokalnim zajednicama broj je uvijek isti. Broj uposlenika ne prati usložnjavanje i sve je veći obim poslova koji se povjeravaju organima socijalnog staranja. U tom smislu, neophodno je obezbijediti i edukaciju stručnih uposlenika, a u cilju efikasnije i kvalitetnije usluge koja će se pružati krajnjim korisnicima. U narednom periodu po ovom pitanju na nivou Federacije BiH neophodno je usvojiti Zakon o djelatnosti socijalnog rada i Zakon o socijalnim uslugama te raditi na osvješćivanju osnivača centara o potrebi jačanja ljudskih kapaciteta unutar organa socijalnog staranja, obzirom na usložnjavanje problematike i konstantno povećanje poslova koji se daju u nadležnost organima socijalnog staranja.

Broj stručnih uposlenika u socijalnom radu u odnosu na 2022. godinu je smanjen i iznosi 58. Neophodno je i dalje raditi aktivno na mjerama ovog prioriteta. Ovaj broj je nedostatan obzirom na usložnjavanje problematike, reforme koje se provode na federalnoj i kantonolnoj razini u oblasti socijalne zaštite. Nedostatne ljudske kapacitete, pored organa socijalnog staranja prate i

nedostatni ljudski kapaciteti unutar resornog ministarstva imajući u vidu široku oblast koju pokriva resorno ministarstvo počevši od socijalne politike, rada, izbjeglih i raseljenih osoba ¹³. Stepen prirodnog priraštaja u 2023. godini iznosi -2,9%.

Ovaj prioritet usklađen je sa akceleratorom iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini kojim se nastoje **unaprijediti politike socijalne zaštite kroz ciljano i bolje usmjeravanje javnih rashoda za socijalnu zaštitu**, jačanje infrastrukture i kompetencija pružalaca usluga kroz uvođenje novih modela te unapređenje sistema identifikacije i praćenja ranjivih porodica i porodica u riziku.

Mjera 2.2.1. Podrška jačanju socijalno-društvenih programa, socijalnog rada i pronatalitetnih mjera i politika

Cilj ove mjere je stvoriti uslove za što kvalitetniji život osoba s teškoćama u razvoju, osoba u stanju socijalne potrebe, porodica s djecom, kao i osoba bez porodične podrške te stvarati uslove za sprečavanje negativnih društvenih pojava kao što su maloljetnička delinkvencija i nasilje u porodici. Ključna područja djelovanja odnose se na: edukaciju iz različitih oblasti stručnih lica u centrima za socijalni rad na području Unsko-sanskog kantona, edukacija hranitelja, jačanje položaja osoba s teškoćama u razvoju, porodica s djecom i žrtava nasilja u porodici, podršku programima prevencije maloljetničke delikvencije. Kada govorimo o mjerama i pronatalitetnim politikama, kao dio mjere, predviđeno je da Unsko-sanski kanton svake godine otvori poziv za JLS u cilju povećanja stepena nataliteta, odnosno implementacije aktivnosti koje će dovesti do negativnih trendova u migraciji stanovništva, posebno mladih. Potpuna inkluzija učenika i otkrivanje talentiranih učenika, podrška njihovom pozicioniranju u društvu će u mnogome doprinijeti ispunjavanju modernih EU praksi za socijalnu inkluziju, a istovremeno direktno doprinijeti Okviru za Ciljeve održivog razvoja BiH. S druge strane, imajući u vidu aspekt nedostatka stručnih kadrova, posebno pedagoga/psihologa, defektologa i socijalnih radnika – planirano je upošljavanje minimalno 10 stručnih osoba u svim centrima za socijalni rad na području Unsko-sanskog kantona. Edukacijom stručnih lica u centrima za socijalni rad, obezbijedit će se kvalitetniji i stručniji pristup kategorijama kojima je neophodna pomoć i podrška. Kada je riječ o povećanju stepena nataliteta, odnosno zaustavljanju negativnih trendova u migraciji stanovništva, posebno mladih, kroz novčana sredstva koja se obezbjeđuju kroz sredstva za potporu demografskog razvoja od 2019. godine, dodjeljuju se novčana sredstva za porodice u kojima je rođeno treće i svako naredno živorođeno dijete.

Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona je u okviru ove mjere provelo jednu aktivnost, a koja se odnosi na uklanjanje arhitektonskih barijera. Ovim projektom su na određenim područjima gradova Bihaća i Bosanske Krupe te općina Velika Kladuša i Bosanski Petrovac uklonjene arhitektonske barijere i omogućeno, odnosno olakšano kretanje osobama sa poteškoćama u kretanju na javnim površinama i

¹³ Indikator koji je naveden u Strategiji razvoja USK 2021.-2027. kod prioriteta 2.2. pod nazivom „Broj korisnika po 1 stručnom zaposlenom u socijalnom radu“ nije bilo moguće mjeriti te je ispred nosioca mjere Ministarstva zdravstva i socijalne politike USK predloženo da se isti preimenuje u „Broj stručnih uposlenika u socijalnom radu“.

objektima. Za ovu aktivnost utrošeno je 14.749,32 KM, a ista je planirana i u godišnjem planu rada za 2024. godinu s iznosom od 50.000,00 KM.

Broj registrovanih hranitelja u Unsko-sanskom kantonu se u periodu od 2019. godine do 2022. godine povećao za 10 hranitelja. Broj hraniteljskih porodica u 2023. godini je bio 13, a u istima je bilo smješteno 16 hranjenika.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike Unsko-sanskog kantona. U 2023. godini realizovana je 21 aktivnost ukupne vrijednosti od 14.662.327,00 KM (91,79%), a u godišnjem planu rada za 2024. godinu definisano je sedam aktivnosti za koje je planirano da se utroši 413.900,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini			
			Strateška mjera podržava realizaciju pokretača iz Okvira kojim je potrebno unaprijediti sistem identifikacije i praćenja ranjivih porodica i porodica u riziku.

KLJUČNI NALAZ 2.2.1.:

U proteklom periodu zabilježen je porast hraniteljstva u Unsko-sanskom kantonu. Ključni indikatori mjere ukazuju na porast broja djece i odraslih osoba u hraniteljskim porodicama, ali još uvijek u značajnoj mjeri preovladava institucionalni smještaj u odnosu na hraniteljstvo, a što je bio jedan od ciljeva koji se nastojao postići donošenjem Zakona o hraniteljstvu u Federaciji BiH. Radi ostvarenja ovog cilja u narednom periodu neophodno je značajnije vršiti promociju hraniteljstva u cilju privlačenja potencijalnih hranitelja te provesti edukaciju istih, a koje organizira i provodi Federalno ministarstvo rada i socijalne politike. Aktivnošću uklanjanja arhitektonskih barijera izvršenoj u 2023. godini, učinjen je značajan napredak u podizanju kvalitete života osoba sa poteškoćama u kretanju na javnim površinama i javnim objektima, ali je svakako potrebno i dalje planirati realizaciju ovih aktivnosti i poticati lokalne zajednice na aktivniji angažman i realizaciji istih.

Mjera 2.2.2. Jačanje saradnje javnog i nevladinog sektora u pružanju direktnih usluga djeci i porodicama

Kroz ovu mjeru potrebno je osigurati što kvalitetnije uslove za život djeci i porodicama putem saradnje javnog i nevladinog sektora, a to će se osigurati jačanjem i uspostavljanjem saradnje u oblastima zbrinjavanja djece bez roditeljskog staranja, poboljšanja uslova života korisnika javnih kuhinja, poboljšanja uslova života djece i odraslih s teškoćama u razvoju, poboljšanja uslova života žrtava nasilja u porodici koji su smješteni u sigurne kuće. Također, putem edukacije djece i odraslih s teškoćama u razvoju od strane nevladinog sektora, a uz podršku javnog sektora te otvaranje servisa za podršku osobama s teškoćama u razvoju, kao što je princip „Stanovanje i rad uz podršku“ i podrška programima zapošljavanja osoba sa teškoćama u razvoju će im se osigurati kvalitetniji uslovi za život.

Shodno navedenom, broj djece sa teškoćama u razvoju koja su koristila usluge podrške od strane centara za razvoj inkluzivnih praksi (CRIP Bihać i Cazin¹⁴) u toku 2023. godine, iznosi 92. Broj djece bez roditeljskog staranja kojima su poboljšani uslovi života u toku 2023. godine iznosi 24 i smanjen je u odnosu na prethodnu godinu.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike. U 2023. godini realizovano je 11 aktivnosti ukupne vrijednosti od 616.900,00 KM (94,69%), a u godišnjem planu rada za 2024. godinu definirano je devet aktivnosti, za koje je planirano da se utroši 411.500,00 KM.

Kada je riječ o poboljšanju položaja djece kroz direktnu podršku od strane Vlade Unsko-sanskog kantona, započela je primjena Zakona o materijalnoj podršci porodicama sa djecom u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 52/22), kojim je na jedinstven način regulisano pitanje dječijeg doplatka i prava porodića van radnog odnosa na teritoriji cijele Federacije BiH. Primjena odredbi ovog zakona u povoljniji položaj dovela je i korisnike ovih novčanih davanja sa područja Unsko-sanskog kantona, obzirom da su novčani iznosi značajno veći u odnosu na one koji su se isplaćivali u Unsko-sanskom kantonu.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini		
		

Kao i prethodna, i ova strateška mjera je usklađena sa pokretačem kojim je potrebno **unaprijediti sistem identifikacije i praćenja ranjivih porodica i porodica u**

riziku. Pored toga, još jedan pokretač je primijenjen implementacijom ove mjere, a odnosi se na **jačanje infrastrukture i kompetencija pružalaca usluga socijalne zaštite**, što bi moglo biti od velikog značaja za bolju pristupačnost usluga korisnicima. U tom pogledu, potrebno je raditi na unapređenju kvaliteta servisa kroz moguće uvođenje novih modela pružanja usluga (npr. deinstitucionalizacija socijalne zaštite, pružanje socijalne zaštite u zajednici i sl.).

KLJUČNI NALAZ 2.2.2.:

Povodom obaveze usklađivanja sistema procjene djece sa teškoćama u razvoju sa Međunarodnom klasifikacijom zdravlja, invaliditeta i funkcioniranja (MKF), koju je razvila Svjetska zdravstvena organizacija, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je 2022. godine, imenovala Radnu grupu za usklađivanje sistema procjene djece sa teškoćama u razvoju sa Međunarodnom klasifikacijom zdravlja, invaliditeta i funkcioniranja (MKF) i ujednačavanje pristupa na nivou svih deset kantona, uz izradu smjernica. Na inicijativu Ministarstva zdravstva, rada i socijalne politike Unsko-sanskog kantona, utvrđen je interes resora obrazovanja te zdravstva i socijalne politike te je na području Unsko-sanskog kantona pokrenuta planirana transformacija, koja će biti usklađena sa potrebama i

¹⁴ Indikator koji je naveden u Strategiji razvoja USK 2021.-2027. pod mjerom 2.2.2. pod nazivom „Broj djece bez roditeljskog staranja kojima su poboljšani uslovi života“ nije bilo moguće pratiti te je ispred nosioca mjere Ministarstva zdravstva i socijalne politike USK predloženo da se umjesto istog koristi „Broj djece sa teškoćama u razvoju koja su koristila usluge podrške od strane Centra za razvoj inkluzivnih praksi (CRIP Bihać i Cazin)“.

moogućnostima Unsko-sanskog kantona. Povodom navedenog, Vlada Unsko-sanskog kantona je imenovala radnu grupu za područje Unsko-sanskog kantona, a kao posljednja realizovana aktivnost u periodu od 19. do 22. decembra 2023. godine, u Bihaću održana je inicijalna obuka za primjenu Međunarodne klasifikacije zdravlja, invaliditeta i funkcioniranja, koju su pohađala 24 učesnika. U narednom periodu se očekuje donošenje pripremljenih podzakonskih akata, zatim angažman prvostepenog stručnog tijela kao budućeg nosioca sistema procjene i podrške djeci sa teškoćama u razvoju te njihova obuka, kao i obuka preko stotinu koordinatora koji će biti imenovani u ustanovama iz oblasti obrazovanja, zdravstva i socijalne zaštite sa područja kantona.

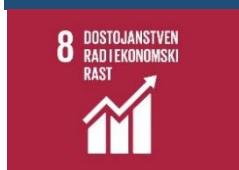
Mjera 2.2.3. Jačanje mobilnosti, interkulturalizma i građanskog aktivizma mladih

Kroz ovu mjeru se želi osigurati podrška različitim nevladinim organizacijama koje u fokusu imaju potrebe mladih. Putem sufinansiranja projekata i različitih aktivnosti treba se omogućiti mobilnost mladih, promicanje interkulturalizma i građanskog aktivizma kod mladih. Jedan od glavnih ciljeva ove mjere je ostvarenje kvalitetnijeg standarda života na području Kantona i smanjenje emigracije mlađe populacije. Za realizaciju ove mjere i Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona je u 2023. godini, utrošilo 202.070,00 KM na projekat subvencioniranja rješavanja stambenog pitanja mladih i subvencioniranja dijela zakupnine mladima u bračnoj ili vanbračnoj zajednici, kroz koje je finansijski podržalo 42 mlade osobe.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona. U 2023. godini utrošeno je 166.500,00 KM, a u godišnjem planu rada za 2024. godinu definisane su tri aktivnosti za koje je planirano da se utroši 260.000,00 KM.

Za realizaciju ove mjere Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona u godišnjem planu rada za 2024. godinu je planiralo dvije aktivnosti ukupne vrijednosti 450.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Ova mjera doprinosi pokretaču iz Okvira koji je usmjeren na **aktivacijske politike i mjere zapošljavanja**, ali i pokretaču kojim se nastoji osigurati

dostupnost finansijskih usluga za rješavanje životnih pitanja.

KLJUČNI NALAZ 2.2.3.:

Ovoj mjeri se u narednom periodu treba pružiti mnogo veća pažnja te uspostaviti neki konkretniji mehanizam podrške mladima. Jedan od projekata koji direktno potiče ostanak mladih u našoj zemlji i poboljšava njihov materijalni status je projekat subvencioniranja kupovine stana ili dijela zakupnine mladima, kojeg Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša provodi već nekoliko godina, a koji iz godine u godinu privlači sve veći interes, pa je potrebno za ovu aktivnost planirati i veća sredstva u Budžetu.

PRIORITET 2.3. Unapređenje sistema integriranih zdravstvenih usluga

Unapređenje sistema integriranih zdravstvenih usluga koji se treba postići kroz podršku materijalno - tehničkoj opremljenosti zdravstvenih ustanova, uz donošenje i implementaciju javnih politika prevencije bolesti te podršku uspostavljanju i razvoju visokodiferenciranih i specijaliziranih usluga u sistemu tercijarne zdravstvene zaštite.

Zabilježen je napredak kroz veću podršku materijalno - tehničkoj opremljenosti zdravstvenih ustanova primarne i sekundarne zdravstvene zaštite, kao i pružanju podrške u rekonstrukciji objekata. Ključni indikatori i mjere koje se poduzimaju ukazuju na unapređenje sistema integriranih zdravstvenih usluga. Postoji latentno povećanje broja usluga sekundarnog i tercijarnog nivoa koje se pružaju u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti. Kontinuirano je postojalo smanjenje broja građana na jednog liječnika, međutim tokom 2023. godine je došlo do povećanja broja građana na jednog liječnika. Još uvijek ostaje potreba implementacije određenih mnogobrojnih aktivnosti kao što su i stavljanje većeg fokusa na preventivnu zdravstvenu zaštitu, što osim redovitih liječničkih pregleda podrazumijeva i skrininge ustanova za javno zdravlje, na određene vrste karcinoma, na osnovne dijagnostičke pretrage i tome slično. Također, u narednom periodu potrebno je podržati razvoj tercijarne zdravstvene zaštite te, osim nabavke uređaja, potrebno je finansijski sudjelovati u troškovima specijalizacija i subspecijalizacija zdravstvenog kadra.

Broj građana na jednog stomatologa smanjio se za ukupno 420 građana u poređenju sa 2022. godinom, dok se broj građana na 1 ljekara smanjio za 19,5 građana. Stopa mortaliteta tokom 2023. godine, bilježi pad i iznosi 7,8 te je u odnosu na 2022. godinu niža za 0,9.

Kroz realizaciju ovog prioriteta podržava se akcelerator iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini **Efikasna zdravstvena zaštita za sve**, koji podrazumijeva i ispunjavanje osnovnih međunarodno dogovorenih standarda ljudskih prava - Pravo na zdravlje.

Mjera 2.3.1. Podrška materijalno-tehničkoj opremljenosti zdravstvenih ustanova

Osnovni cilj ove mjere je vezan za podršku materijalno-tehničkoj opremljenosti zdravstvenih ustanova za pružanje zdravstvene zaštite, uz dodatna upošljavanja ljudskih resursa. Potrebno je stvoriti uslove za kvalitetan rad doktora, odnosno medicinskog i nemedicinskog osoblja te pružiti pacijentima kvalitetne uslove za liječenje kroz rekonstrukciju objekata Kantonalne i Opće bolnice, domova zdravlja i područnih ambulanti, opremanje zdravstvenih ustanova potrebnom opremom, angažovanje doktora deficitarnih specijalizacija, kao i drugog kvalitetnog medicinskog osoblja.

Shodno tome, tokom 2023. godine je finansijski podržana ZU Lječilište Gata Bihać, u provođenju programa rekonstrukcije transformatorske stanice i finansiranja nabavke i ugradnje lifta, s iznosom od 131.040,00 KM. Također, određenim zdravstvenim ustanovama je omogućena nabavka medicinske opreme, dok je većini obezbijeđeno finansiranje adaptacije i rekonstrukcije prostorija. Sufinansirana je izgradnja nove zgrade ambulante u Orašcu sa iznosom od 150.000,00 KM. Opća bolnica Sanski Most, podržana je kroz program konsolidacije i restrukturiranja zdravstvenih ustanova u Federaciji Bosne i Hercegovine s

iznosom od 500.000,00 KM, od čega je 100.000,00 KM doznačeno za specijalizacije i subspecijalizacije zdravstvenog osoblja ove bolnice.

Kao posljedica zemljotresa potrebno je izgraditi novu zgradu ZU „Dom zdravlja Bihać“. Za sufinansiranje troškova izgradnje novog objekta, ZU „Dom zdravlja Bihać“ doznačen je iznos od 1.000.000,00 KM. Za sufinansiranje kupovine sanitetskih vozila iz kantonalnog budžeta ZU „Dom zdravlja Cazin“ dodijeljen je iznos od 292.500,00 KM. ZU „Dom zdravlja Velika Kladuša“ dodijeljeno je 71.370,00 KM za nabavku ultrazvučnog aparata. Nabavka stomatološke stolice za istu ustanovu je finansirana sa 39.616,70 KM. ZU „Dom zdravlja Bosanska Krupa“ finansirana je nabavka RTG aparata u iznosu od 238.830,00 KM, dok je za sanaciju prostorija odjela porodično obiteljske medicine doznačeno 50.000,00 KM. Izvršeno je i sufinansiranje sanacije laboratorijske službe ZU „Dom zdravlja Ključ“ u ukupnom iznosu od 100.000,00 KM. Za potrebe sanacije ambulate Krnjeuša, ZU „Dom zdravlja Bosanski Petrovac“ doznačeno je 30.000,00 KM. U 2023. godini je finansirana Gradska apoteka Bužim s iznosom od 7.294,00 KM u svrhu nabavke informatičke opreme.

Procenat izdvojenih sredstava za materijalno-tehničku opremljenost ustanova primarne zdravstvene zaštite te procenat izdvojenih sredstava za materijalno-tehničku opremljenost ustanova sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite iznosi 33,78%, a procent izdvojenih sredstava za materijalno tehničku opremljenost ustanova sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite, u odnosu na ukupna budžetska sredstva sektora zdravstva iznosi 66,22%.¹⁵

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike Unsko-sanskog kantona. U 2023. godini, realizovano je šest aktivnosti u okviru ove mjere, ukupne vrijednosti od 2.743.894,00 KM, odnosno 78,73 % od planiranog iznosa. U godišnjem planu rada za 2024. godinu, definisano je šest aktivnosti za koje je planirano da se utroši 2.360.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Implementacija ove mjere doprinosi pokretaču iz Okvira koji se odnosi na **osiguranje zaštite i funkcioniranje ključne infrastrukture**, kako one tehničke prirode tako i one socio-ekonomske prirode usluga u koje spada i javno zdravlje. Istovremeno,

opremanje zdravstvenih ustanova je u funkciji pokretača **otporna i inkluzivna javna zdravstvena infrastruktura i institucije**. Ta infrastruktura treba biti u stanju predvidjeti i odgovoriti na krizu kako bi se patnje ljudi smanjile.

¹⁵ Indikatore koji su navedeni u Strategiji razvoja USK 2021.-2027. kod mjere 2.3.1. pod nazivom „Površina rekonstruisanih objekata Kantonalne i Opće bolnice (m²)“, „Površina rekonstruisanih domova zdravlja“ i „Površina rekonstruisanih područnih ambulanti“ nije bilo moguće mjeriti te je ispred nosioca mjere Ministarstva zdravstva i socijalne politike USK predloženo da se ne prate više te da se uvedu dva nova indikatora pod nazivima: „Procenat izdvojenih sredstava za materijalno-tehničku opremljenost ustanova primarne zdravstvene zaštite u odnosu na ukupna budžetska sredstva sektora zdravstva“ i „Procenat izdvojenih sredstava za materijalno-tehničku opremljenost ustanova sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite u odnosu na ukupna budžetska sredstva“.

KLJUČNI NALAZ 2.3.1.:

Zabilježen je napredak po pitanju nabavke medicinskih sredstava i opreme u zdravstvenim ustanovama sva tri nivoa zdravstvene zaštite, što ipak nije dovoljno te je neophodno u narednom periodu u kontinuitetu raditi na realizaciji aktivnosti koje su predviđene ovom mjerom.

Mjera 2.3.2. Podrška donošenju i implementaciji javnih politika prevencije bolesti

Cilj ove mjere je pružiti podršku donošenju i implementaciji javnih politika prevencije bolesti srca i krvnih žila, malignih i rijetkih bolesti, zaštite i unapređenja mentalnog zdravlja, unapređenje seksualnog i reproduktivnog zdravlja, unapređenje ranog rasta, razvoja i ishrane djece te sprečavanja zloupotrebe opojnih droga. Stoga, u periodu implementacije Strategije, a prateći trendove za prevenciju bolesti i unapređenje javnog zdravlja, potrebno je podsticati zdravstvene ustanove za donošenje i implementaciju programa preventivne zaštite uz sudjelovanje resornog ministarstva. Provođenje prevencije bolesti u konačnici bi dovelo do smanjenja oboljelih od raznih bolesti te samim time i unaprijedilo sistem integriranih zdravstvenih usluga.

Obzirom na potrebu implementacije svih mjera, stvoreni su preduslovi kako bi zdravstvene ustanove uz potporu ovog ministarstva u narednom periodu mogle, u većem obuhvatu stanovništva, obavljati neophodnu prevenciju zaraznih i drugih bolesti. To su, prije svega, skriningi na kolorektalni karcinom, karcinom dojke i karcinom grlića maternice, zatim osnovna preventivna mjerenja šećera u krvi, holesterola, pritiska i sl.

U skladu sa zakonskim propisanim obavezama, svi ljekari mrtvozornici i ovlašteni doktori medicine, obavezni su završiti edukaciju koja se odnosi na mrtvozorstvo, prema programu edukacije. Edukaciju doktora medicine iz oblasti mrtvozorstva provode kantonalni zavodi za javno zdravstvo, u saradnji s organizacionim jedinicama za sudsku medicinu. Troškove edukacije snose kantonalna ministarstva zdravstva. Nažalost, edukaciji se odazvao mali broj mrtvozornika, tako da je edukaciju mrtvozornika koji utvrđuju činjenicu smrti osoba umrlih izvan zdravstvene ustanove obavilo samo 18 mrtvozornika, a iz Kantonalne bolnice 6 mrtvozornika.

Statističkom analizom može se zaključiti da broj umrlih od ključnih oboljenja na području Unsko-sanskog kantona, kao i broj registrovanih zaraznih bolesti na području Unsko-sanskog kantona nije u porastu u odnosu na 2022. godinu. Pored navedenog, na prijedlog Ministarstva, a radi kvalitetnijeg praćenja realizacije mjere, integrisan je još jedan indikator praćenja koji se odnosi na broj intervencija mrtvozornika koji utvrđuju činjenicu smrti osoba umrlih izvan zdravstvene ustanove, tj. na licu mjesta. U 2021. godini taj broj je bio 1.500, u 2022. godini broj mrtvozorštava je bio 1.437 dok je taj broj u 2023. godini 1.386.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike Unsko-sanskog kantona. U 2023. godini realizovanih je pet aktivnosti iz ove mjere u ukupnom iznosu od 232.814,00 KM što je 75,96%, dok je u godišnjem planu rada za 2024. godinu definisano sedam aktivnosti i planirano je da se utroši 320.500,00 KM.

Mjera podržava pokretač iz Okvira koji je usmjeren na **davanje većeg prioriteta preventivnim zdravstvenim mjerama**, koje bi mogle smanjiti troškove zdravstvene zaštite i povećati zdravlje sveukupnog stanovništva.

KLJUČNI NALAZ 2.3.2.:

U narednom periodu neophodno je raditi intenzivnije na implementaciji javnih politika za prevenciju bolesti, kroz preventivne preglede i promociju aktivnosti po ovom pitanju.

Mjera 2.3.3. Podrška uspostavljanju i razvoju visokodiferenciranih i specijaliziranih usluga u sistemu tercijarne zdravstvene zaštite

Putem ove mjere se žele uspostaviti i razviti visokodiferencirane usluge i terapijski zahvati u sistemu tercijarne zdravstvene zaštite u Unsko-sanskom kantonu, koje će dovesti do bržeg i lakšeg pristupa zdravstvenim uslugama onih pacijenata kojima je potrebna posebna briga. To se posebno odnosi na: obučavanje i edukaciju stručnog osoblja koje će pružati visokodiferencirane usluge, nabavku opreme neophodne za pružanje visokodiferenciranih usluga iz sistema tercijarne zdravstvene zaštite, posebno razvoja invazivne kardiologije, radiologije i onkologije. Pored osiguranja dovoljnog broja i strukture ljudskih resursa mjera podrazumijeva nabavku i opremanje zdravstvenih ustanova za pružanje visokodiferenciranih usluga kako bi pacijenti sa teškim i rijetkim bolestima mogli što brže, lakše i uz znatno manje troškove dobiti tačne dijagnoze i adekvatno liječenje.

Tokom 2022. godine uspostavljeno je 20 novih visokodiferenciranih usluga, što predstavlja značajan pomak, obzirom da su se iste radile djelimično. Najveći broj ovih usluga odnosi se na mikrobiološke i biohemijsko-laboratorijske usluge. Tercijarne usluge se pružaju pojačanim tempom, nakon što je Federalno ministarstvo zdravstva donijelo rješenje i omogućilo da Zavod zdravstvenog osiguranja priznaje i plaća tercijarne usluge. Pružajući sekundarnu uslugu, često se desi da je sastavni dio te usluge usluga tercijarnog nivoa, koju pacijentu pruže doktori Kantonalne bolnice iako im Zavod tu uslugu odbija platiti.

Kantonalnoj bolnici „Dr. Irfan Ljubijankić“ je unutar programa konsolidacije i restrukturiranja zdravstvenih ustanova u Federaciji Bosne i Hercegovine, doznačeno cca 4.200.000,00 KM budžetskih sredstava, od čega je 1.000.000,00 KM doznačen za specijalizacije i subspecijalizacije zdravstvenog osoblja ove bolnice. Kantonalnoj bolnici „Dr. Irfan Ljubijankić“ je pored finansiranja programa konsolidacije i restrukturiranja, obezbijeđeno i finansiranje popravke sanitetskog vozila u ukupnom iznosu od 23.230,77 KM, dok je za izradu idejnog projekta Centra urgentne medicine izdvojeno 39.663,00 KM. Također, doznačeno je i 50.000,00 KM u svrhu sufinansiranja rekonstrukcije odjela dječije hirurgije.

U 2023. godini, obezbijeđeno je 27 specijalizacija i subspecijalizacija za pružanje zdravstvenih usluga tercijarnog nivoa zdravstvene zaštite.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike Unsko-sanskog kantona. U 2023. godini, planirane su četiri aktivnosti za koje su predviđena sredstva u iznosu od

4.705.000,00 KM, a realizovano je ukupno 4.312.894,00 KM (91,67 %). U godišnjem planu rada za 2024. godinu definisane su 3 aktivnosti i planirano je da se utroši 6.200.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Mjera podržava pokretač koji se odnosi na sektor zdravstvenog osiguranja, gdje postoji potreba da se osigura pristup te **unaprijedi kvalitet usluga zdravstvene zaštite** na jednakim osnovama za sve građane. Također, mjera je usko vezana za pokretač **digitalizacije zdravstvenog sistema**, čime se osigurava obuhvat kvalitetnim uslugama za sve građane i smanjuju troškovi pružanja zdravstvene zaštite.

KLJUČNI NALAZ 2.3.3.:

Iako je zabilježen napredak u uspostavljanju i razvoju visokodiferenciranih i specijaliziranih usluga u sistemu tercijarne zdravstvene zaštite u Kantonalnoj bolnici u Bihaću, neophodno je u kontinuitetu raditi na poboljšanju stanja pružanja usluga u kantonalnim zdravstvenim ustanovama. U narednom periodu je potrebno izraditi studiju izvodljivosti i opravdanosti projekta „Razvoj dijagnostičko-terapijskog centra u KB Bihać za pružanje usluga visokodiferencirane zdravstvene zaštite“ kroz eventualno javno-privatno partnerstvo.

PRIORITET 2.4. Povećanje stepena javne sigurnosti i održivo upravljanje rizicima od prirodnih i drugih nesreća

Realizacijom ovog prioriteta doprinijet će se većoj sigurnosti građana koja predstavlja jedan od osnovnih preduslova za ostvarivanje prava i sloboda svih građana. Preventivno i pravovremeno djelovanje institucija je od ključnog značaja za postizanje visokog stepena sigurnosti, a ono se može osigurati kroz dekontaminacije površina Unsko-sanskog kantona od MES-a i NUS-a te kroz uspostavu sistema prevencije i ranog upozoravanja od prirodnih i sigurnosnih rizika.

Za ovaj prioritet određen je indikator „broj aktera zaštite i spašavanja Unsko-sanskog kantona uvezanih u sistem radioveze“ gdje je planirano uvezivanje ukupno 30 aktera sistema zaštite i spašavanja. Tokom 2023.godine proveden je postupak javne nabavke te zaključen ugovor za realizaciju II faze uspostave sistema zaštite i spašavanja, gdje je nabavljena oprema za uvezivanje pet službi zaštite i spašavanja kantona sa Operativnim centrom Kantonalne uprave civilne zaštite.

Bitno je istaknuti da je broj krivičnih djela na 1.000 stanovnika smanjen u odnosu na 2022. godinu. Broj krivičnih djela na 1.000 stanovnika u toku 2023. godine je iznosio 4. Broj prekršaja na 1.000 stanovnika je u odnosu na prethodnu godinu u porastu i iznosio je 209, uključujući prekršaje počinjene u oblasti sigurnosti saobraćaja na putevima u BiH i oblasti javnog reda i mira.

Ovaj prioritet podržava tri akceleratora iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini: **Vladavina prava, sigurnost i osnovna prava** sa ciljem postizanja visokog stepena sigurnosti kroz dodatno jačanje saradnje i kapaciteta sigurnosnih struktura,

Otpornost na katastrofe što podrazumijeva suzbijanje prijetnji koje proističu iz pandemija, (namjernog ili slučajnog) korištenja razvijenog biološkog, hemijskog, radiološkog i nuklearnog oružja, (zlo)upotrebe umjetne inteligencije, brojnih prirodnih i drugih događaja i sl. te **Pametno upravljanje prirodnim resursima i okolišem** koji se, između ostalog, odnosi na upravljanje rizicima od katastrofa te deminiranje još uvijek kontaminiranih područja.

Mjera 2.4.1. Dekontaminacija površine USK od MES i NUS

Da bi osigurala da BiH blagovremeno ispunjava svoje obaveze u pogledu čišćenja mina, država će blagovremeno poduzeti mjere i aktivnosti na produženju roka određenog za uništavanje protivpješadijskih mina, prema članu 5. Otavske konvencije i osigurati poštivanje i primjenu novousvojenih standarda za protivmiske akcije i standardnih operativnih procedura BiH. Osim toga, BiH će osigurati potpuno provođenje procesa vraćanja površina u upotrebu, što će rezultirati djelotvornijim operacijama izviđanja i čišćenja. Deminiranje sumnjivih i minama kontaminiranih površina Unsko-sanskog kantona se provodi po godišnjem planu BHMACH-a redovno. Shodno tome, u odnosu na 2021. godinu, za ukupno 6,37 km² je manja sumnjiva površina na kraju 2023. godine.

Ovu mjeru koordinira Kantonalna uprava civilne zaštite Unsko-sanskog kantona. U 2023. godini, realizovana je aktivnost prikupljanja informacija o dekontaminaciji površine Unsko-sanskog kantona od MES-a i NUS-a ukupne vrijednosti 5.000,00 KM, a u godišnjem planu rada za 2024. godinu definisana je također jedna aktivnost za koju je planirano da se utroši 5.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Mjera podržava pokretač iz Okvira koji se odnosi na **deminiranje kontaminiranih područja**, što se kontinuirano treba rješavati, kako s aspekta sigurnosti tako i s aspekta pametnog upravljanja resursima. Mine i eksplozivne naprave zaostale od rata onemogućavaju smanjenje siromaštva u ruralnim područjima te predstavljaju značajnu prepreku razvoju turizma i iskorištavanju potencijala drvne industrije i hidro-energije.

KLJUČNI NALAZ 2.4.1.:

Ključna aktivnost „deminiranje sumnjivih i minama kontaminiranih površina“ se provodi regularno i u narednom periodu će se nastaviti u istom kontinuitetu.

Mjera 2.4.2. Uspostava sistema prevencije i ranog upozoravanja od prirodnih i sigurnosnih rizika

Rano upozoravanje od prirodnih i sigurnosnih rizika podrazumijeva uspostavljanje potrebnih kapaciteta za izradu i dostavljanje pravovremenih informacija i upozorenja, kako bi se omogućilo pojedincima, zajednici i organizacijama kojima prijeti opasnost da se pripreme i djeluju na odgovarajući način i u odgovarajuće vrijeme kako bi se smanjili mogući gubici i

štete. Uspostavljanjem sistema ranog upozoravanja u sistemu civilne zaštite Federacije Bosne i Hercegovine, stvaraju se pretpostavke za pravovremeno obavješćavanje i uzbunjivanje stanovništva o nadolazećoj opasnosti i aktiviranje ljudskih i materijalnih resursa za djelovanje na zaštiti i spašavanju ugroženih ljudi i materijalnih dobara.

Tokom 2023. godine, proveden je postupak javne nabavke te zaključen ugovor za realizaciju II faze uspostave sistema zaštite i spašavanja, gdje je nabavljena oprema za uvezivanje pet službi zaštite i spašavanja Unsko-sanskog kantona s Operativnim centrom Kantonalne uprave civilne zaštite.

Ovu mjeru koordinira Kantonalna uprava civilne zaštite Unsko-sanskog kantona. U 2023. godini provedene su četiri aktivnosti čija je realizacija ukupne vrijednosti 2.068.754,00 KM (78,00%), dok su u godišnjem planu rada za 2024. godinu definisane četiri aktivnosti za koje je planirano da se utroši 1.390.003,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

17 PARTNERSTVOM
DO CILJEVA

Ova mjera podržava pokretač iz Okvira koji je usmjeren na **upravljanje rizicima od katastrofa** kroz multisektoralnu saradnju svih relevantnih aktera, koja će fokus staviti na prevenciju od katastrofa, uključujući i kreiranje razvojnih i sektorskih politika koje uzimaju u obzir rizike od katastrofa.

KLJUČNI NALAZ 2.4.2.:

Tokom 2023. godine nastavljena je realizacija ove mjere te je u narednom periodu potrebno intenzivirati procese realizacije iste, bilo kroz projekte prekogranične saradnje ili uz saradnju sa drugim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini. Bitno je istaknuti da je ipak neophodno raditi na dodatnom opremanju Kantonalne uprave civilne zaštite i educiranju uposlenika u oblastima prevencije i saniranja iz oblasti prirodnih nesreća.

Mjera 2.4.3. Jačanje ljudskih resursa i opremljenosti Uprave policije

Cilj ove mjere je povećanje broja uposlenika Ministarstva unutrašnjih poslova, a posebna pažnja bit će posvećena projektima i obukama u organizaciji ICITAP-a, OSCE-a i dr., budući da su konkretne edukacije od iznimne važnosti za sticanje novih znanja i vještina od značaja za rad Uprave policije Ministarstva unutrašnjih poslova Unsko-sanskog kantona, jer se na ovaj način stvara povoljan ambijent za praćenje modernih tokova i trendova rada Ministarstva unutrašnjih poslova Unsko-sanskog kantona, kao i svih policijskih struktura u Bosni i Hercegovini. U procesu planiranja Uprava policije je usmjerena na nabavku opreme: uredska oprema (sredstva veze, PDA uređaji i tableti, opremanje prostorija za rad sa žrtvama nasilja), prevozna oprema (motorna vozila), specijalna oprema (puške za ispaljivanje gumenih metaka), medicinska i laboratorijska oprema (alkometri) i elektronska i fotografska oprema (za posebne istražne radnje). Pored navedenog, Uprava policije nastoji kroz dodatnu pokrivenost područja Unsko-sanskog kantona kamerama, koje bilježe kretanje vozila, a čije kretanje putem softverskih rješenja se može dodatno istraživati i analizirati, povećati sigurnost na području

Unsko-sanskog kantona, kako u saobraćaju, tako i u suzbijanju kriminaliteta, lakšim otkrivanjem putanje kretanja eventualnih počinitelja.

U 2023. godini je bilo 67 novih upošljavanja policijskih službenika (čin “policajac”) u smislu zaključenih ugovora o zasnivanju radnog odnosa. U 2023. godini su bile u toku konkursne procedure i odlazak kadeta na policijsku akademiju te će u 2024. nakon obuke, radni odnos zasnovati dodatnih 47 policijskih službenika (10 u činu “mlađi inspektor” i 37 u činu “policajac”). Realizacijom ove mjere popunila bi se upražnjena radna mjesta policijskih službenika u Upravi policije za početni čin “Policajac” te obnovila i stekla nova znanja koja će primjenjivati u svom radu. Također bi se doprinijelo ostvarivanju njihovog ličnog, profesionalnog razvoja, kao i profesionalnog razvoja Uprave policije te povećanju stepena javne sigurnosti na području Unsko-sanskog kantona.

Stepen opremljenosti Uprave policije u 2023. godini, ukupno je iznosio 81%.

U 2023. godini implementirane su tri od četiri planirane aktivnosti, ukupne vrijednosti 3.418.653,00 KM (71,00 %), a u godišnjem planu rada Ministarstva unutrašnjih poslova za 2024. godinu, definisane su četiri aktivnosti ukupne vrijednosti 4.850.557,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

S ciljem postizanja visokog stepena sigurnosti, neophodno je dodatno jačati saradnju i kapacitete sigurnosnih struktura u USK. Kao takva, mjera podržava pokretač iz Okvira usmjeren na **borbu protiv različitih oblika kriminala**, uključujući visokotehnoški kriminal i terorizam, koja se treba intenzivirati kroz uspostavu evidencija o istragama, krivičnom gonjenju i oslobađajućim/osuđujućim presudama.

KLJUČNI NALAZ 2.4.3.:

U toku 2023. godine, zaključeni su ugovori o zasnivanju radnog odnosa sa 67 policijskih službenika u činu “policajac”, ali su i raspisane i dodatne konkursne procedure za dodatnih 47 policijskih službenika, što će rezultirati novim ugovorima o zasnivanju radnog odnosa u 2024. godini. Također u 2023. godini, nabavljene su uredska i prevozna oprema te elektronska i fotografska oprema, kao i medicinska i laboratorijska oprema (uređaj za mjerenje alkohola u urinu i krvi). Ključni indikatori mjere ukazuju na unapređenje, ali još uvijek ostaje potreba za novim upošljavanjem policijskih službenika zbog prestanka radnog odnosa zbog navršениh godina života ili staža osiguranja. Iako je u 2023. godini Uprava policije ostvarila značajan napredak kada je u pitanju nabavka opreme, fokus treba i dalje da bude na ovoj aktivnosti, unutar koje je nabavka uniformi za policijske službenike jedan od prioriteta. Također se u narednom period planiraju obuke za novouposlene policijske službenike te prijem novih policijskih službenika.

STRATEŠKI CILJ 3. Održivo upravljanje okolišem, prirodnim i infrastrukturnim resursima

Bogatstvo prirodnih resursa, postojanje NP Una, šumski, zemljišni i vodni potencijali, još uvijek su relativno dobro očuvani pa su antropogeni uticaji koncentrisani na enklave naseljenih mjesta i koridore infrastrukturnih sistema. Tome doprinosi i činjenica da veoma velike površine zauzimaju šumska prostranstva, posebno u općini Bosanski Petrovac, a prisustvo čovjeka je smanjeno i u postojećim naseljima, s obzirom da je došlo do masovnih migracija stanovništva u toku i nakon posljednjeg rata. Ovaj strateški cilj podrazumijeva kreiranje uslova za očuvanje, korištenje i obnovu prirodnih resursa, posebno područja pod zaštitom i onih koji se planiraju zaštititi, u skladu s nacrtom prostornog plana, s evropskim i svjetskim principima korištenja prirodnog dobra i zaključcima prostornog planiranja. Drugim riječima, Unsko-sanski kanton, putem odgovornog prostornog planiranja, s ciljem dinamičnog razvoja i ubrzanje, ali održive urbanizacije, treba da prati sva savremena načela i standarde zaštite okoliša. Kao što je već prepoznato u usvojenim strateško - provedbenim aktima i dokumentima (Planovi upravljanja), u saradnji s građanima i poslovnom zajednicom, fokus Kantona treba da bude na ulaganju i gradnji prateće komunalne i industrijske infrastrukture, tako da ona podržava dugoročne potrebe zajednice i minimizira uticaj na okoliš, što također uključuje i efikasno korištenje obnovljivih izvora energije. Posebno je važno pronalaženje održivog rješenja za upravljanje otpadom, što u narednom periodu treba da bude jedna od ključnih aktivnosti iz ove oblasti.

Ogroman doprinos realizaciji ovog strateškog cilja svakako je usvajanje Prostornog plana Unsko-sanskog kantona za period od 20 godina, kojim su definirana zaštićena područja, kako ona za koja trenutno postoje usvojeni planski dokumenti, tako i ona za koja je planirano donošenje istih u narednom periodu. Veoma bitan dokument za ovaj strateški cilj jeste i Odluka o donošenju Plana upravljanja otpadom Unsko-sanskog kantona 2023.-2028. godina, koji predstavlja provedbeni planski dokument kojim se uređuju uslovi za planiranje upravljanjem otpadom na području Unsko-sanskog kantona i općina u sastavu Unsko-sanskog kantona.

Cilj izrade ovog planskog dokumenta je doprinijeti zaštiti okoliša i poboljšanju kvaliteta življenja građana Unsko-sanskog kantona, uz promociju poticanja održivog korištenja resursa, kroz uspostavu integralnog sistema upravljanja otpadom te da se na taj način minimizira rizik po zdravlje stanovnika Unsko-sanskog kantona.

Prema podacima koje je dostavilo Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona, pokrivenost kanalizacionom mrežom u toku 2023.godine je iznosila 29,10 %. Međutim, podatak nije potpun iz razloga što dvije općine, Bosanski Petrovac i Ključ nisu dostavile podatke.

U ovom izvještajnom periodu nije došlo do povećanja broja usvojenih prostornih planova, odnosno i dalje samo tri jedinice lokalne samouprave imaju usvojene prostorne planove. Međutim, bitno je istaknuti da, obzirom da sada imamo usvojen Prostorni plan Unsko-sanskog kantona, većina jedinica lokalne samouprave koje nemaju usvojen prostorni plan je započela rad na izradi prostornih planova koji će biti usaglašeni sa Prostornim planom Unsko-sanskog kantona. Usvajanjem ovih planskih dokumenata znatno će se olakšati provođenje postupka za korištenje prostora i stvoriti uvjeti za brži razvoj Unsko-sanskog kantona.

Ovaj strateški cilj usklađen je sa razvojnim pravcem iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini „**Pametni rast**“ koji ima za cilj, između ostalog, očuvati prirodni kapital i smanjiti društvene nejednakosti. Ovaj razvojni pravac naglašava veći fokus na zelene ekonomske politike i pristupe — posebno u pogledu energije, komunalnih usluga, turističkog sektora, kao i urbanizacije i prostornog planiranja. Pored pomaganja ubrzavanju ekonomskog rasta, takav pristup je i preduvjet za održivije upravljanje prirodnim resursima i veću otpornost na prirodne katastrofe i poremećaje.

PRIORITET 3.1: Podrška primjeni integralnog sistema upravljanja okolišem i prostorom u upravljanju prirodnim resursima

Kroz ovaj prioritet je neophodno uspostaviti i primjenjivati integralni sistem upravljanja okolišem i prostorom u upravljanju prirodnim resursima koji će se postići komponentnom podrškom zaštite prirodnog nasljeđa i biodiverziteta, tla, šuma, izvorišta i voda, biljnih i životinjskih vrsta u lokalnim zajednicama, uspostavom održivog sistema upravljanja otpadom u skladu sa ključnim EU načelima, poticanjem korištenja obnovljivih izvora energije (vjetar, biomasa, sunčeva energija) i mjera energetske efikasnosti. Kanton treba da koristi sve raspoložive bilateralne i multilateralne institucije koje daju podršku unutar ove oblasti, a kroz različite grantove i projektne prijedloge koje Kanton treba da izrađuje i implementira.

Automatska stanica za mjerenje kvalitete zraka na području Unsko-sanskog kantona, koja je instalirana tokom 2021. godine, u okviru projekta koji je Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona realiziralo u saradnji sa Federalnim hidrometeorološkim zavodom Bosne i Hercegovine, bilježi koncentraciju lebdećih čestica PM10 i PM2.5, sumpordioksida, ozona, ugljičnog monoksida i azotnih oksida, što predstavlja standardni set praćenih polutanata, koji imaju najveći negativni utjecaj na zdravlje ljudi. Puštanjem u rad ove mjerne stanice Unsko-sanski kanton je stavljen na federalnu mapu monitoringa kvalitete zraka, ali i na mapu Evropske okolišne agencije. Shodno izvještaju o kvalitetu zraka u Federaciji Bosne i Hercegovine za 2023. godinu sačinjenog od strane Federalnog hidrometeorološkog zavoda Federacije Bosne i Hercegovine, nakon postavljanja prve mjerne stanice u Bihaću, zaključak je da su tokom hladnijeg dijela godine prisutne vrlo visoke i nezdrave koncentracije lebdećih čestica PM10 i PM2.5, povremeno visoke koncentracije ozona, dok su ostale praćene materije zadovoljavajuće. Ovakvi izvještaji, rezultat su ponajprije korištenja čvrstih goriva za zagrijavanja stambenog sektora te je u tom pravcu potrebno staviti fokus na poboljšanje energetske efikasnosti energetske učinkovitijim i po okoliš prihvatljivijim varijantama grijanja i to instalacijom kotlova na pelet, toplotnih pumpi, gasnih kondenzacijskih kotlova, solarnih kolektora za proizvodnju potrošne tople vode itd.

Prioritet podržava primjenu akceleratora „Pametno upravljanje prirodnim resursima i okolišem“ iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini, koji je usmjeren na rješavanje izazova upravljanja klimatskim rizicima, zaštitu kvaliteta medija okoliša, očuvanje biološke raznolikosti i održivo upravljanje vodama i zemljištem. Stanje okoliša u pojedinim sferama (npr. upravljanje otpadom, stvaranje uvjeta za održivo navodnjavanje manjih privatnih poljoprivrednih površina, voćnjaka i drugog), može se

unaprijediti adekvatnim planiranjem na lokalnom/regionalnom nivou, što dodatno naglašava ulogu i važnost prostornog planiranja gradova/regija u pametnom upravljanju prirodnim resursima i okolišem.

Mjera 3.1.1. Komponentna podrška zaštite prirodnog nasljeđa i biodiverziteta tla, šuma, izvorišta i voda, biljnih i životinjskih vrsta u lokalnim zajednicama

Kako bi Unsko-sanski kanton unaprijedio upravljanje kvalitetom zraka, korištenje energije, postigao dobro stanje površinskih i podzemnih voda, osigurao uvjete za održivo korištenje voda, stvorio osnovu za skladan i prostorno uravnotežen socio-ekonomski razvoj te zaštitio bioraznolikost i geodiverzitet, potrebno je uspostaviti sistem monitoringa kvaliteta tla, šuma, izvorišta i voda, biljnih i životinjskih vrsta, uspostaviti sistem za statističko praćenje parametara kojima se definira energijska intenzivnost po privrednim granama i bazu podataka o zagađivačima, smanjiti zagađenje i onečišćenje površinskih i podzemnih voda od neprečišćenih otpadnih voda, smanjiti emisije štetnih i toksičnih materija koje produciraju pojedini industrijski zagađivači, ojačati i uspostaviti institucionalni okvir neophodan za provođenje regulative i funkcioniranje informacijskog sistema upravljanja zemljištem (banka zemljišta), unaprijediti kvalitet zemljišta vraćanjem funkcije degradiranog zemljišta ili minimiziranja utjecaja, donošenjem legislative u oblasti zaštite zemljišta na kantonalnom nivou, podsticanje sprečavanja nelegalne sječe šuma, mjere remedijacije/rehabilitacije tla, definicija osnovne konfiguracije i dugoročnog plana razvoja zemljišnog informacijskog sistema (ZIS) te stvaranje koordinacijskog čvorišta za prikupljanje svih informacija o zemljištu, poticati projekte koji uključuju saniranje i prenamjenu devastiranog područja, provesti inventarizaciju invazivnih vrsta i napraviti akcijske planove suzbijanja negativnih utjecaja invazivnih vrsta na biološku raznolikost uz kartiranje biološke raznolikosti te monitoring i kontrolu invazivnih vrsta.

Postizanje okolišno održivog ekonomskog razvoja, na osnovu procjene stanja okoliša, utvrđenih okolišnih problema i prioriteta te definiranih akcija doprinijet će unapređenju stanja okoliša i poboljšanju kvalitete življenja građana Unsko-sanskog kantona.

Određene aktivnosti predviđene za ovu mjeru nisu realizirane iz razloga što nisu ispunjeni preduvjeti za njihovo ispunjavanje. Aktivnosti koje su direktno vezane za prostorni plan i plan zaštite okoliša nisu realizirane ove godine iz razloga što je Prostorni plan Unsko-sanskog kantona usvojen krajem 2023. godine, a stupa na snagu tek početkom 2024. godine, nakon čega slijedi i realizacija aktivnosti planiranih tim Planom. Međutim, ono što je bitno napomenuti jeste da je krajem oktobra 2023. godine, od strane Predstavničkog doma Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, a zatim 28.11.2023. godine i od strane Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine usvojena Federalna strategija zaštite okoliša koja predstavlja okvir za implementaciju projekata koji će dovesti do poboljšanja kvaliteta zraka, ublažiti posljedice klimatskih promjena, osigurati dovoljne količine pitke vode, priključenost većeg broja građana na kanalizacionu mrežu, smanjiti količinu otpada koja se odlaže na deponije, odnosno u konačnosti doprinijeti očuvanju zdravlja i kvalitetnijem životu građana.

Godišnji prosjek pošumljenih područja svih lokalnih zajednica Unsko-sanskog kantona u toku 2023.godine iznosi 131,92 ha i manji je u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosio 141,38 ha.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona. U 2023. godini planirane su dvije aktivnosti ukupne vrijednosti 100.171,00 KM, a izvršena je samo jedna u ukupnom iznosu od 54.171,00 KM. U godišnjem planu rada za 2024. godinu, definisane su također dvije aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 90.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Mjera podržava pokretač iz Okvira koji je usmjeren na **zaštitu i obnovu prirodnog kapitala** koji predstavlja direktni ulazni element za proizvodnju mnoge robe i usluga te kao takav treba biti u glavnom fokusu održivog razvoja u Bosni i Hercegovini.

KLJUČNI NALAZ 3.1.1.:

Uspostavom Registra emisija u zrak učinjen je značajan napredak u realizaciji ove mjere. U narednom periodu fokus je na izradi i usvajanju Plana zaštite okoliša kojim će se odrediti prioritetni ciljevi zaštite okoliša i koji će predstavljati pravni okvir za provedbu projekata zaštite okoliša. Također, potrebno je izraditi i studijsku dokumentaciju kojom će se izvršiti analiza i valorizirati područja prirodnog i kulturno-historijskog naslijeđa od značaja za Kanton.

Mjera 3.1.2. Uspostava održivog sistema upravljanja otpadom u skladu s ključnim EU načelima

Kako bi se smanjio pritisak na okoliš, neophodno je osigurati adekvatno skupljanje, transport i zbrinjavanje otpada. U svrhu uspostavljanja integralnog sistema upravljanja otpadom na području Kantona, kao dijela jedinstvenog integralnog sistema upravljanja otpadom na području Federacije Bosne i Hercegovine, predviđene su sljedeće aktivnosti: povećati broj stanovnika obuhvaćen organiziranim prikupljanjem otpada u svim JLS, stvoriti uvjete za sanitarno odlaganje otpada za najmanje pet godina u svim općinama USK, sanacija lokalnih općinskih deponija na licu mjesta te izvođenje radova na sanaciji deponije, sanacija divljih deponija, uspostaviti kapacitete za adekvatno prikupljanje i privremeno skladištenje opasnog otpada, uspostaviti odlagališta inertnog otpada na području USK, povećati pokrivenosti efikasnim sistemom upravljanja otpadom u poljoprivrednoj proizvodnji i šumarstvu i uspostaviti kapacitete za adekvatno zbrinjavanje otpada životinjskog porijekla te zdravstvenih i veterinarskih ustanova.

Zaštita okoliša, promocija i podsticanje održivog korištenja resursa će se postići kroz uspostavu integriranog sistema upravljanja otpadom.

Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša u toku 2023. godine, realiziralo je grant sredstva za uređenje gradskih/općinskih deponija, u cilju provođenja mjera za uspostavu održivog sistema upravljanja otpadom u skladu s ključnim EU načelima. Nadalje, implementacijom sredstava ekoloških naknada u kontinuitetu od 2013. godine, koje se dodjeljuju putem Javnog poziva Javnim komunalnim preduzećima na području Unsko-sanskog

kantona, između ostalog i radi se na jačanju komunalne infrastrukture za osiguranje adekvatnog skupljanja, transporta i zbrinjavanja otpada. Za ove projekte je u toku 2023. godine izdvojeno cca 225.000,00 KM.

Na prijedlog Ministarstva za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša, Skupština Unsko-sanskog kantona donijela je Odluku o donošenju Plana upravljanja otpadom Unsko-sanskog kantona 2023.-2028. godina. Cilj donošenja ovog planskog dokumenta je doprinijeti zaštiti okoliša i poboljšanju kvaliteta življenja građana Unsko-sanskog kantona uz promociju poticanja održivog korištenja resursa, kroz uspostavu integralnog sistema upravljanja otpadom te da se na taj način minimizira rizik po zdravlje stanovnika Unsko-sanskog kantona.

Plan upravljanja otpadom definira preduslove za održivi integralni sistem upravljanja otpadom za razdoblje od pet godina. Zasnovan je na principima integralnog upravljanja otpadom koji za cilj ima preventivno djelovanje na nastanak otpada, prikupljanje i razvrstavanje, ponovnu upotrebu, reciklažu i sigurno odlaganje.

Izrada Plana upravljanja otpadom Unsko-sanskog kantona, finansijski je podržana od strane Fonda za zaštitu okoliša Federacije Bosne i Hercegovine.

Postotak pokrivenosti teritorije odvozom otpada u 2023. godini iznosi je 90,77%, dok je prosječan obuhvat domaćinstava koja koriste usluge zbrinjavanja otpada na području Unsko-sanskog kantona iznosio 92,50 %. Međutim, podaci nisu potpuni iz razloga što općina Bosanski Petrovac i općina Velika Kladuša nisu dostavile podatke.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona. U 2023. godini, realizovane su tri aktivnosti ukupne vrijednosti u iznosu od 1.118.720,00 KM, a u godišnjem planu rada za 2024. godinu definisane su dvije aktivnosti za koje je planirano da se utroši 705.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Mjera podržava pokretač iz Okvira koji je usmjeren na **razvoj sistema cirkularne ekonomije** u sferi upravljanja otpadom, odnosno rad na ponovnoj upotrebi i reciklaži,

kompostiranju te povratu energije. Na taj način bi se smanjio utjecaj na prirodne resurse i unaprijedilo stanje okoliša, a razvio i ojačao novi ekonomski sektor. Dodatno, cirkularna ekonomija može smanjiti emisiju štetnih gasova te pružiti šansu srednjem i malom poduzetništvu i povećati BDP.

KLJUČNI NALAZ 3.1.2.:

U toku 2023. godine, realizirane su aktivnosti na dodjeli sredstava za sanaciju i uređenje gradskih/općinskih odlagališta otpada u iznosu od 1.100.000,00 KM. Realizacijom ovih projekata unapređeno je stanje na gradskim/općinskim odlagalištima otpada, međutim za dovođenje istih na nivo koji će biti bar prilično zadovoljavajući potrebno je mnogo više ulaganja, što treba da bude u fokusu aktivnosti u narednim godinama. Planom upravljanja otpadom Unsko-sanskog kantona, odnosno Akcionim planom koji je sastavni dio Plana planirane su brojne aktivnosti za čiju realizaciju su zadužene razne institucije sa nivoa

Federacije, kantona i gradova/općina i čija vrijednost je blizu 10.000.000,00 KM, pa je u narednom periodu potrebno ojačati kapacitete Ministarstva za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona, pogotovo u segmentu osposobljenosti za korištenje finansijskih mehanizama i dostupnih fondova za finansiranje mjera i projekata zaštite okoliša.

Mjera 3.1.3. Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije (vjetar, biomasa, sunčeva energija) i mjera energetske efikasnosti

Da bi se unaprijedio sektor okoliša u Unsko-sanskom kantonu s aspekta zaštite kvalitete zraka, treba da se iniciraju postupci vezani uvođenja upotrebe obnovljivih izvora energije s ciljem smanjenja zavisnosti od uvoza energenata uz smanjivanje potrošnje neobnovljive energije u cjelini. Poticanjem primjene ekonomski isplativih i energetske efikasne tehnologije, materijala i usluga te korištenja obnovljivih izvora energije unaprijedit će se stanje zaštite okoliša, smanjiti energetske gubici te ostvariti ušteda u budžetima. Provođenje ove mjere u srednjem i dugom roku treba da dovede do rasta bruto - dodane vrijednosti, zahvaljujući energetske uštedama i većoj konkurentnosti u globalnim lancima vrijednosti.

Nakon donošenja i uspostave Registra emisija u zrak za Unsko-sanski kanton u toku 2023. godine, vršeno je redovno ažuriranje podataka kako bi se moglo adekvatno reagovati na vrijednosti emisija.

Nadalje, Ministarstvo je u 2023. godini kroz dodjelu sredstava iz ekoloških naknada u iznosu od cca 125.000,00 KM, ali i posebnog projekta unapređenja energetske efikasnosti u zgradarstvu u iznosu cca 20.000,00 KM, podržalo projekte izrade energetskih audita te provođenje mjera za korištenje obnovljivih izvora energije i poboljšanja energetske efikasnosti javnih i privatnih preduzeća i poduzetnika. Međutim, kako se Informacioni sistem energetske efikasnosti (ISEE) ne ažurira redovno od strane obveznika, za unos podataka u bazu i ujedno korisnika ISEE, trenutno se ne može iskazati tačna potrošnja energije u javnim objektima Unsko-sanskog kantona, odnosno ne može se znati koji nivo ušteda se ostvaruje, bar kad su u pitanju javni objekti koji su obveznici unosa u informacioni sistem.

Udio korištenja obnovljivih izvora energije u ukupnoj potrošnji energije iznosi oko 10.51%, s tim, da do kraja izvještajnog perioda nisu stavljeni u funkciju svi kapaciteti za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora (solarne elektrane) za koje su izdata potrebna akta o građenju. Naime, već početkom naredne godine očekuje se završetak izgradnje i puštanje u rad nekoliko solarnih elektrana kapaciteta od po 4 MW za koje je Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša izdalo odobrenja za građenje, zbog čega se očekuje da će rezultati u ovom segmentu u sljedećoj godini biti znatno poboljšani.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona. U 2023. godini, implementirane su tri od četiri planirane aktivnosti ukupne vrijednosti 130.724,53 KM (50,18%), dok je u godišnjem planu rada za 2024. godinu, definirano šest aktivnosti za koje je planirano da se utroši 460.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Mjera je usklađena sa pokretačem iz Okvira koji je usmjeren na **dekarbonizaciju energetske sektora (energetska tranzicija)**

koji bi se trebao primarno provesti

unapređenjem energetske efikasnosti, povećanjem udjela obnovljive energije u krajnjoj potrošnji energije te promjenom goriva (elektrifikacijom) u sektorima grijanja i transporta. Pored pogoršanja zagađenja zraka i pojave respiratornih oboljenja, ekonomski razvoj koji je zasnovan na elektranama koje koriste ugalj i bilježe značajne gubitke pri proizvodnji energije, suočen je s neizvjesnošću u budućnosti u pogledu konkurentnosti, nepredviđenih fiskalnih obaveza i potencijalno izgubljene imovine.

KLJUČNI NALAZ 3.1.3.:

Kroz dodjelu sredstava ekoloških naknada javnim i privatnim preduzećima, poduzetnicima i neprofitnim organizacijama, postignut je napredak u realizaciji projekata korištenja obnovljivih izvora energije i unapređenja energetske efikasnosti. Međutim, značajan napredak u proizvodnji električne energije iz obnovljivih izvora očekuje se narednom periodu, budući da je u toku 2023. godine, završeno izdavanje odobrenja za građenje za nekoliko solarnih elektrana kapaciteta po MW te se završetak izgradnje istih i puštanje u rad očekuje naredne 2024. godine. Ono na što bi trebalo staviti fokus u narednom periodu jeste stvaranje uvjeta za što brže i efikasnije izdavanje dozvola za izgradnju objekata za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora, što bi trebalo biti omogućeno izmjenom legislative iz oblasti građenja i uvođenjem sistema e-dozvola. Međutim, da bi sav proces mogao da se odvija bez zastoja potrebno je ojačati i kapacitete Ministarstva za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona, ali i gradskih/općinskih službi koje se bave izdavanjem akata o građenju. Uspostavom i ažuriranjem Registra emisija u zrak, značajno je poboljšan sistem upravljanja kvalitetom u Unsko-sanskom kantonu.

Mjera 3.1.4. Podrška razvoju projekata za raspoložive bilateralne i multilateralne institucije

Imajući u vidu značaj korištenja EU fondova za javnu upravu, ovom mjerom se želi podići svijest o važnosti edukacija i osposobljavanja osoba za upravljanje projektima te razvijanje projektnih prijedloga, kao i povlačenje sredstava iz EU fondova i drugih domaćih i stranih finansijskih institucija.

Implementaciju mjere koordinira JU „Razvojna agencija Unsko-sanskog kantona“ Bihać. JU „Razvojna agencija Unsko-sanskog kantona“ za 2023. godinu, nije dostavila tražene podatke.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Mjera podržava pokretač iz Okvira koji je usmjeren na jačanje konzistentnih, **funkcionalnih, ekonomski efikasnih i održivih sistema za koordinaciju, planiranje, razvoj i provedbu, monitoring i evaluaciju politika**. To uključuje uspostavu efikasnih i efektivnih instrumenata za distribuciju javnih sredstava, ali i izgradnju ljudskih

kapaciteta u javnoj upravi osposobljenih, između ostalog, za upravljanje projektima te razvijanje projektnih prijedloga, kao i povlačenje sredstava iz EU fondova i drugih domaćih i stranih finansijskih institucija.

KLJUČNI NALAZ 3.1.4.:

Zabilježen je nedovoljan napredak po pitanju realizacije ove mjere te je u narednom periodu neophodno intenzivirati programe i projekte koji se odnose na privlačenje EU i drugih eksternih sredstava te raditi na edukaciji i usavršavanju u oblasti upravljanja projektima.

PRIORITET 3.2. Razvoj komunalne i javne infrastrukture na principima održivog okolišnog razvoja

U cilju unapređenja komunalne i javne infrastrukture neophodno je, prije svega, imati izrađene i usvojene prostorno-planske dokumente na nivou jedinica lokalne samouprave usklađene sa višim nivoima vlasti, a koji se odnose na upravljanje prostorom, proširenje i modernizaciju kapaciteta javne i komunalne infrastrukture. Ovaj prioritet za sebe veže i jačanje transportnih i saobraćajnih kapaciteta i povezanosti sa državnim i međudržavnim centrima kroz poboljšanje transportnih mogućnosti koji će omogućiti lakši i brži protok robe i samim tim uticati na jačanje privrede na Kantonu.

Ključna stavka ovog prioriteta se odnosi na digitalizaciju resornog Ministarstva za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša zajedno s kantonalnim jedinicama lokalne samouprave u domeni uvođenja prostornih informacionih sistema i prostorno-planskih podataka radi boljeg i kvalitetnijeg praćenja i provođenja prostornih planova, a samim tim i planiranja novih projekata i povlačenja eksternih izvora sredstava.

U novembru 2023. godine Skupština Unsko-sanskog kantona usvojila je Prostorni plan Unsko-sanskog kantona za period od 20 godina, međutim kako isti stupa na snagu tek početkom 2024. godine, u toku izvještajnog perioda nije došlo do promjene u stepenu pokrivenosti Kantona prostorno-planskom dokumentacijom.

Također, prema podacima dobivenim od strane šest komunalnih preduzeća sa područja jedinica lokalne samouprave, evidentan je veliki porast u gubicima vode u samom vodoopskrbnom sistemu Unsko-sanskog kantona, a koji iznosi skoro 4,00 %. Obzirom da su ovo nepotpuni podaci ovaj procenat je zasigurno i veći, a što ukazuje na problematiku vodovodnih preduzeća, opreme i dotrajalosti samog sistema koji zahtjeva hitne izmjene, rekonstrukcije i promjene kako bi se gubici u konačnici što više smanjili.

Prioritet podržava primjenu akceleratora iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini „**Povećanje investicija u infrastrukturu**“, koji je usmjeren na modernizaciju digitalne i transportne infrastrukture, kroz povećanje udjela javnih investicija u infrastrukturu, osiguranje jednakog pristupa modernoj transportnoj infrastrukturi, uključujući i održiv javni prijevoz te unaprijeđenje javne digitalne infrastrukture.

Mjera 3.2.1. Podrška donošenju prostorno-planskih dokumenata na nivou jedinica lokalnih samouprava i upravljanje prostorom

Ovom mjerom je planirano unapređenje institucionalnih kapaciteta ministarstva i lokalnih zajednica, kroz podršku uvođenja prostornih informacionih sistema i digitalizacije prostorno planskih podataka za praćenje korištenja prostora, odnosno provođenje planova prostornog uređenja kroz uvođenje automatizacije procesa obrade i izdavanja urbanističko – planskih dokumenta čime će se osigurati brže i efikasnije rješavanje zahtjeva stranaka.

Stepen digitaliziranih prostornih podataka je ostao isti kao i u ranijem izvještajnom periodu i iznosi 10%. U skladu sa svojom nadležnošću u izvještajnom periodu, Kantonalni zavod za prostorno uređenje i planiranje je radio na izradi četiri planska dokumenta za općine/gradove s područja Unsko-sanskog kantona i to: Izmjene i dopune Regulacionog plana Slatinske bare Cazin, izmjene i dopune zoning plana poslovne zone „Ratkovac“ Cazin, izmjene i dopune Urbanističkog projekta „Stambeno-poslovni blok II“ Ključ i Regulacioni plan „Isin brod“ Bužim.

U izvještajnom periodu nije moglo doći do provedbe Prostornog plana Unsko-sanskog kantona za period od 20 godina, iz razloga što je isti usvojen krajem 2023., a stupa na snagu početkom 2024. godine pa se provedba istog očekuje od naredne godine. Projekti uspostave premjera i katastra su započeti, uspostavljena je saradnja sa svim predstavnicima jedinica lokalne samouprave te utvrđen pravac zajedničkog djelovanja unapređenja sistema katastra kroz dostavljanje prijedloga projekata koje će Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona sufinancirati zajedno sa nadzorom Federalne uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove. Prijedlozi projekata su dostavljeni, analizirani od strane Ministarstva za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona i Federalne uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove te u narednom periodu slijedi implementacija. Budući da nije došlo do usvajanja izmjena zakona na nivou Federacije Bosne i Hercegovine kojim bi se tretirala mogućnost izdavanja e-građevinske dozvole ova aktivnost nije izvršena. Međutim intencija je da se odmah po usvajanju potrebne legislative na nivou Federacije Bosne i Hercegovine izvrše potrebne izmjene i propisa na nivou Kantona, kojim će se omogućiti brže i efikasnije izdavanje dozvola za građenje i olakšati investiranje u Unsko-sanski kanton. Kroz redovnu komunikaciju i razmjenu podataka s jedinicama lokalne samouprave radi se na ažuriranju baze GIS-a shodno aktuelnim dešavanjima u prostoru, a sve s ciljem što bolje informiranosti o stanju u prostoru.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona. U 2023. godini, planirano je šest aktivnosti ukupne vrijednosti 269.380,00 KM, dok je realizacija ostvarena u iznosu od 98.380,00 KM. U godišnjem planu rada za 2024. godinu, za ovu mjeru definisano je također šest aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 552.000 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Mjera podržava pokretač iz Okvira koji je usmjeren na **unapređenje javne digitalne infrastrukture** i osiguranja dostupnosti relevantnih podataka istraživačko-razvojnim organizacijama, fakultetima i

preduzećima koji ne mogu osigurati te resurse, vodeći pri tome računa o integritetu i sigurnosti podataka. To podrazumijeva uspostavu centara za pohranu podataka u oblaku, koji bi omogućio upravljanje vlastitim podacima i digitalizaciju javne uprave, uz smanjenje pojedinačnih troškova nabavke hardvera i softvera koji su potrebni za pojedinačne institucije.

KLJUČNI NALAZ 3.2.1.:

Iako nije došlo do provedbe nekih planiranih projekata iz razloga što Prostorni plan Unsko-sanskog kantona za period od 20 godina, nije stupio na snagu do kraja izvještajnog perioda, ipak je u okviru ove mjere ostvaren značajan napredak kroz pokretanje saradnje sa jedinicama lokalne samouprave i Federalnom upravom za geodetske i imovinsko-pravne poslove radi realizacije projekata iz oblasti premjera i katastra koji će doprinijeti poboljšanje evidencija katastarsa na osnovu kojih se dobivaju podaci o izgrađenim objektima i infrastrukturi, a što će uveliko olakšati, kako rad javnih službi koje upravljaju podzemnim instalacijama, tako i rad organa koji izdaju akte o građenju, ali i samih investitora u smislu mogućnosti informiranja o opremljenosti interesne lokacije u postupcima prometa nekretnina. U narednom periodu potrebno je, odmah nakon usvajanja izmjena propisa na federalnom nivou, izraditi izmjene i dopune Zakona o prostornom uređenju i građenju i na taj način stvoriti uvjete za izdavanje dozvola za građenje elektronskim putem, što će dovesti do znatnog ubrzanja i olakšanja procedura i potaknuti nove investicije.

Mjera 3.2.2. Proširenje i modernizacija kapaciteta javne i komunalne infrastrukture i objekata

Neophodno je definirati prijedloge aktivnosti koje je nužno poduzeti kako bi se unaprijedio proces rješavanja problema odvodnje fekalnih voda i njihov odgovarajući tretman sa svrhom unapređenja stanja okoliša, zaštite biološke raznolikosti i zaštite javnog zdravlja, odnosno unaprijedila kvaliteta života građana Kantona i okolišna kvaliteta sliva rijeke Une. Da bi doveli do modernizacije i uspostavljanja ekonomske održivosti u pružanju komunalnih usluga potrebno je raditi na: reorganizaciji obavljanja vodnih usluga vodosnabdijevanja i odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda na nivou USK, tehničkom opremanju službi/odsjeka s neophodnom informatičkom i uredskom opremom, uspostavljanju GIS-a i baze podataka i katastra podzemnih instalacija u resornom ministarstvu, JLS i njihovih JKP/JVP, uspostavljanje redovnog praćenja pokazatelja poslovanja JLS i JKP/JVP, izrada i usvajanje posebnih procedura za izgradnju i održavanje kapitalnih infrastrukturnih investicija iz oblasti vodnih usluga.

Prema podacima javnih preduzeća sa područja jedinica lokalne samouprave stepen pokrivenosti vodovodnom mrežom Kantona za 2023. godinu iznosi 86,18 %, dok je stepen pokrivenosti kanalizacionom mrežom 28,56 %.

U izvještajnom periodu na osnovu Odluke o načinu i uslovima za raspodjelu namjenskih sredstava iz ekoloških naknada za 2023. godinu, (su)finansirano je 11 projekata javnih preduzeća iz sredstava ekoloških naknada te su podržana 44 projekta jedinica lokalne samouprave u ukupnom iznosu preko cca 5.500.000.00 KM, čime se poboljšalo stanje infrastrukture i zaštite okoliša na području Kantona.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona. U 2023. godini planirano je i u potpunosti izvršeno 15 aktivnosti ukupne vrijednosti 5.516.173,39 KM, a u godišnjem planu rada za 2024. godinu definirane su tri aktivnosti za koje je planirano da se utroši 1.700.000 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Mjera podržava pokretač iz Okvira koji je usmjeren na **zaštitu i obnovu prirodnog kapitala** sa posebnim fokusom na unapređenje sigurnosti i kvalitete vode za piće, kako u malim, tako i u velikim vodovodima, a naročito u lokalnim – seoskim i privatnim, uz redovne

kontrole nadležnih javnih zdravstvenih službi. Kontinuiranost vodosnabdijevanja mora biti trajna i sigurna. Prikupljanje, prečišćavanje i dispoziciju urbanih i tehnoloških otpadnih voda treba postepeno unapređivati. Mjera je usko vezana i za pokretač koji nastoji **osigurati zaštitu i funkcioniranje ključne infrastrukture**, kako one tehničke prirode (npr. snabdijevanje pitkom vodom, odlaganje otpada i sakupljanje i prečišćavanje (urbanih i industrijskih) otpadnih voda) tako i one socio-ekonomske prirode usluga (javno zdravlje, hrana za ljude i životinje, usluge spašavanja, kontrola upravljanja nesrećama i dr.).

KLJUČNI NALAZ 3.2.2.:

Ključni indikatori mjere ukazuju na unapređenje stanja u ovoj oblasti kroz implementaciju sredstava dodijeljenih jedinicama lokalne samouprave za realizaciju projekata iz oblasti urbanizma, građenja i zaštite okoliša. Realizacijom ovih projekata znatno će se poboljšati stanje infrastrukture (putne, komunalne, itd.) na području Unsko-sanskog kantona, a što će doprinijeti kvalitetnijem životu građana, ali i privlačenju novih investicija u Unsko-sanski kanton. U narednom periodu potrebno je nastaviti sa ulaganjem u infrastrukturu, s tim da je potrebno intenzivirati aktivnosti na privlačenju domaćih i međunarodnih donatora, radi bržeg i efikasnijeg uređenja ove oblasti koje realiziraju jedinice lokalne samouprave kroz rad javnih službi.

Mjera 3.2.3. Jačanje transportnih i saobraćajnih kapaciteta i povezanosti sa državnim i međudržavnim centrima

Osnovni elementi ove mjere su vezani za poboljšanje transportnih mogućnosti, odnosno osiguranje bolje i brže saobraćajne veze s centrom FBiH, BiH i regionom. Drugim riječima, osnovni cilj bi bio osigurati brzu saobraćajnu vezu Unsko-sanskog kantona sa Sarajevom, koridorom VC i uvezivanje u cjelokupni saobraćajni sistem Bosne i Hercegovine. Osnovne aktivnosti ove mjere, odnose se na izradu projektne dokumentacije (građevinske projekte i elaborate eksproprijacije), izgradnju brze ceste na relaciji granica RH – Bihać – gradovi Kantona uz dodatnu izgradnju i održavanje cesta. Jedna od aktivnosti ove mjere se odnosi i na izgradnju i održavanje željezničke infrastrukture u Unsko-sanskog kantonu, posebno na elektrifikaciju (odnosno, rekonstrukciju) Unske pruge, a veoma bitan segment mjere je i obnova i izgradnja infrastrukture za sportsko-rekreativni zračni saobraćaj u funkciji turizma, što se primarno odnosi na analizu postojećeg stanja i potrebnih ulaganja u infrastrukturu za nesmetano odvijanje zračnog saobraćaja te analiza potreba i potencijalnih korisnika aerodroma, a nakon

toga: priprema tehničke dokumentacije, provedba projekta izgradnje aerodroma Bihać i priprema korisničkih programa i sadržaja u svrhu razvoja turizma i iskorištavanja prirodnih resursa, primarno Nacionalni park Una.

Tokom 2023. godine se na području Kantona nije radilo na izgradnji brzih cesta¹⁶. Tokom 2023. godine se nije radilo na rekonstrukciji Unske pruge.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona. U godišnjem planu rada za 2024. godinu nema definisanih aktivnosti.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Mjera podržava pokretač iz Okvira usmjerenog na **osiguranje jednakog pristupa modernoj transportnoj infrastrukturi** u svim dijelovima zemlje, uključujući i održiv javni prijevoz. Ravnomjeran razvoj transportne infrastrukture ključni je preduvjet jačanja konkurentnosti, socijalne kohezije i sveukupnog održivog razvoja.

KLJUČNI NALAZ 3.2.3.:

Tokom 2023. godine se nisu realizirale nikakve ključne aktivnosti iz ove mjere, niti su za narednu 2024. godinu definisane neke konkretne aktivnosti po pitanju njene realizacije.

3. OSTALE AKTIVNOSTI

U okviru ovog poglavlja prikazat će se ostale aktivnosti koje doprinose razvoju Unsko-sanskog kantona, a iste nisu obuhvaćene Strategijom razvoja Unsko-sanskog kantona za period 2021.-2027. godine.

Jedan od prioriteta Vlade Unsko-sanskog kantona jesu kapitalni projekti po prioritetima kako ih delegiraju jedinice lokalne samouprave. U skladu s tim, Vlada Unsko-sanskog kantona je kroz program utroška dijela sredstava Budžeta Unsko-sanskog kantona za 2023. godinu, Kapitalni grantovi drugim nivoima vlasti za realizaciju projekata – izgradnja, asfaltiranje, rekonstrukcija i sanacija lokalne infrastrukture, kao i drugih projekata na području gradova i općina Unsko-sanskog kantona osigurala sredstva u iznosu od 3.388.554,14 KM.

Svjesna značaja neprofitnih organizacija i udruženja u razvoju socijalne politike u današnjem društvu, Vlada Unsko-sanskog kantona je osigurala sredstva u iznosu od 623.000,00 KM za sufinansiranje programskih aktivnosti udruženja. Sredstva su osigurana za materijalnu podršku projektima, manifestacijama u organizaciji predloženim od strane civilnog sektora, podršku za projekte organizacija u oblasti kulture, sporta, nauke, umjetnosti, kao i značajne manifestacije i projekte koji daju doprinos uspješnom prezentiranju i afirmaciji BiH u okruženju i svijetu.

¹⁶ Kod mjere 3.2.3. indikator pod nazivom „Dužina (km) autocesta na području USK“ je na prijedlog Ministarstva građenja, prostornog uređenja i zaštite okoliša USK izmijenjen i glasi: „Dužina (km) brzih cesta na području USK“, obzirom da Transportnom strategijom FBiH nije planirana izgradnja autocesta.

4. ZAKLJUČAK

Strategija razvoja Unsko-sanskog kantona za period 2021.-2027. predstavlja integrisani, multisektorski strateški dokument, kojim su definirane javne politike iz oblasti ekonomije, društva i okoliša. Imajući u vidu odredbe Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem Federacije Bosne i Hercegovine, kantonalna strategija treba da predstavlja osnovu za usklađivanje i izradu svih sektorskih strategija na nivou Kantona, kao i njegovih pripadajućih jedinica lokalne samouprave. Ista je usklađena sa strateškim dokumentima viših nivoa vlasti i obuhvata i osvrt na Ciljeve održivog razvoja, kao i poveznicu sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH. U skladu sa Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federacije Bosne i Hercegovine oblast planiranja, monitoringa i izvještavanja je regulirana podzakonskim aktom Uredbom o trogodišnjem planiranju rada, monitoringa i izvještavanja u Federaciji Bosne i Hercegovine, koja se primjenjuje pri svim organima i organizacionim jedinicama Vlade Unsko-sanskog kantona, što podrazumijeva izradu i realizaciju implementacionih dokumenata definiranih Uredbom.

Implementacija Strategije razvoja Unsko-sanskog kantona za period 2021.-2027. godine se osigurava kroz implementacione dokumente, kao što su trogodišnji planovi rada, godišnji planovi rada, godišnji izvještaji o radu i izvještaj o razvoju. Nosioци izrade ovih dokumenata su Vlada Unsko-sanskog kantona, kantonalna ministarstva i kantonalne upravne organizacije u saradnji sa jedinicama lokalne samouprave, dok je savjetodavno tijelo za pripremu i realizaciju istih Vijeće za razvoj Kantona. Potrebno je istaći da je neophodno da se mjere uvrste u programe rada relevantnih ministarstava i institucija. Zakonska je obaveza istih da u punom nazivu preuzmu mjere te programe rada izrade prema njima. Odgovornost imenovanih koordinatorskih mjera mora se ogledati i u godišnjem izvještavanju u skladu s mjerama, kao i praćenju rada nosilaca mjera.

PRILOG 1: Pregled konkretne povezanosti Strategije USK i Okvira za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Poveznica razvojnih pravaca sa strateškim ciljevima

Okvir za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH	Strategija razvoja USK 2021.-2027.
RAZVOJNI PRAVCI	STRATEŠKI CILJEVI
Razvojni pravac: Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom	-
Razvojni pravac: Pametni rast	Strateški cilj 1: Izgrađeni privredni kapaciteti uz održivo korištenje prirodnih resursa
	Strateški cilj 3: Održivo upravljanje okolišem, prirodnim i infrastrukturnim resursima
Razvojni pravac: Društvo jednakih mogućnosti	Strateški cilj 2: Unapređen razvoj inkluzivnog i prosperitetnog društvenog sektora

Poveznica akceleratora sa prioritetima

Okvir za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH	Strategija razvoja USK 2021.-2027.
Razvojni pravac: Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom	PRIORITETI
AKCELERATOR 1: Efikasan, otvoren, inkluzivan i odgovoran javni sektor	-
AKCELERATOR 2: Vladavina prava, sigurnost i osnovna prava	PRIORITET 2.4 Povećanje stepena javne sigurnosti i održivo upravljanje rizicima od prirodnih i drugih nesreća
AKCELERATOR 3: Otpornost na katastrofe	PRIORITET 2.4 Povećanje stepena javne sigurnosti i održivo upravljanje rizicima od prirodnih i drugih nesreća
Razvojni pravac: Pametni rast	PRIORITETI
AKCELERATOR 1: Jačanje povoljnog okruženja za poduzetništvo i inovacije za proizvodnju dobara visoke dodane vrijednosti za izvoz	PRIORITET 1.2 Unapređenje poslovnog okruženja
	PRIORITET 1.3 Unapređenje konkurentnosti prerađivačke industrije
AKCELERATOR 2: Povećanje investicija u infrastrukturu	PRIORITET 3.2 Razvoj komunalne i javne infrastrukture na principima održivog okolišnog razvoja
AKCELERATOR 3: Unapređenje pristupa i kvaliteta obrazovanja i obuke	PRIORITET 2.1 Usklađivanje sistema obrazovanja u skladu s modernim EU praksama
AKCELERATOR 4: Zeleni rast i čista energija	-

AKCELERATOR 5: Pametno upravljanje prirodnim resursima i okolišem	PRIORITET 1.1. Izgradnja sistema za održivo korištenje i odgovorno upravljanje prirodnim resursima
	PRIORITET 1.4 Promocija održivog turizma i efektiviranje turističkih potencijala
	PRIORITET 2.4 Povećanje stepena javne sigurnosti i održivo upravljanje rizicima od prirodnih i drugih nesreća
	PRIORITET 3.1 Podrška primjeni integralnog sistema upravljanja okolišem i prostorom u upravljanju prirodnim resursima
Razvojni pravac: Društvo jednakih mogućnosti	PRIORITETI
AKCELERATOR 1: Unapređenje politika socijalne zaštite	PRIORITET 2.2 Jačanje socijalne inkluzije i pristupa zasnovanih na potrebama korisnika
AKCELERATOR 2: Aktivacija i zapošljavanje s fokusom na ranjive kategorije	-
AKCELERATOR 3: Efikasna zdravstvena zaštita za sve	PRIORITET 2.3 Unapređenje sistema integrisanih zdravstvenih usluga
AKCELERATOR 4: Poboljšanje inkluzivnosti obrazovnih sistema	-
AKCELERATOR 5: Finansijska inkluzija	-

Poveznica pokretača sa mjerama

POKRETAČ IZ SDG OKVIRA	MJERA IZ STRATEGIJE RAZVOJA USK 2021.-2027.
Zaštita i obnova prirodnog kapitala	Mjera 1.1.1. Unapređenje kapaciteta za održivo korištenje poljoprivrednog zemljišta i povezivanje s prerađivačkim kapacitetima
Digitalizacija ekonomije	
Zaštita i obnova prirodnog kapitala	Mjera 1.1.2. Unapređenje kapaciteta za održivo korištenje rudnih bogatstava i šuma
Zaštita i obnova prirodnog kapitala	Mjera 1.1.3. Stavljanje respoloživih prirodnih resursa u funkciju razvoja privrede USK
Olakšavanje poslovanja i podrška brzorastućim firmama	Mjera 1.2.1. Podrška razvoju preduzetništva
Stvaranje i uključivanje u globalne lance vrijednosti	
Veći udio javnih investicija u infrastrukturu	Mjera 1.2.2. Unapređenje poslovne infrastrukture i promocija i poslovnih zona
Zaštita i nesmetano funkcioniranje ključne infrastrukture	
Olakšavanje poslovanja i podrška brzorastućim firmama	Mjera 1.2.3. Unapređenje tehničkih i kadrovskih resursa pružalaca poslovnih usluga

Nesmetano pružanje usluga i ključnih dobara	
Smanjenje broja osoba bez znanja ili vještina i njihova integracija na tržište rada	Mjera 1.2.4. Poboljšanje kvaliteta ljudskih resursa i uspostavljanje dinamičnog tržišta rada usklađenog sa potrebama privrede
Efikasan sistem cjeloživotnog učenja	
Razvoj digitalnih vještina	
Razvoj prevodilačke infrastrukture	Mjera 1.3.1. Podrška uvođenju novih i unapređenju postojećih tehnologija u prerađivačkoj industriji
Stvaranje i uključivanje u globalne lance vrijednosti	
Povećanje investicija u infrastrukturu istraživanja, razvoja i inovacija u javnom i privatnom sektoru	Mjera 1.3.2. Uvođenje i podsticanje inovacija u privredi
Razvoj prevodilačke infrastrukture	
Stvaranje i uključivanje u globalne lance vrijednosti	Mjera 1.3.3. Podrška internacionalizaciji poslovnih aktivnosti i plasmanu proizvoda prerađivačke industrije na međunarodnom tržištu
Održivi turizam	Mjera 1.4.1. Unapređenje turističke ponude kreiranjem privlačnih turističkih proizvoda zasnovanih na lokalnim turističkim resursima
Održivi turizam	Mjera 1.4.2. Promocija i privlačenje investicija u ciljane turističke oblasti u sektoru turizma
Održivi turizam	Mjera 1.4.3. Promocija USK kao atraktivne turističke destinacije
Kurikularna reforma na svim nivoima obrazovanja	Mjera 2.1.1. Modernizacija programa obrazovnih institucija u skladu s modernim EU praksama
Razvoj kapaciteta nastavnika, modernizacija škola i nastavnih metoda	Mjera 2.1.2. Racionalizacija mreže škola kroz optimizaciju, rekonstrukciju i proširenje kapaciteta postojećih obrazovnih objekata i modernizacija školskih prostorija
Univerzalno i kvalitetno predškolsko obrazovanje	Mjera 2.1.3. Proširenje kapaciteta postojećih objekata za odgoj, obrazovanje te razvoj sporta i kulture
Razvoj kapaciteta nastavnika, modernizacija škola i nastavnih metoda	
Jednak pristup obrazovanju	Mjera 2.1.4. Jačanje ravnopravnosti u pružanju obrazovnih usluga s obzirom na posebne potrebe djece, talentiranost i pripadnost marginalnim grupama
Unaprijediti sistem identifikacije i praćenje ranjivih porodica i porodica u riziku	Mjera 2.2.1. Podrška jačanju socijalno-društvenih programa, socijalnog rada i pronatalitetnih mjera i politika
Jačanje infrastrukture i kompetencije pružalaca usluga kroz uvođenje novih modela pružanja usluga	Mjera 2.2.2. Jačanje saradnje javnog i nevladinog sektora u pružanju direktnih usluga djeci i porodicama
Unaprijediti sistem identifikacije i praćenje ranjivih porodica i porodica u riziku	

Povećanje stope aktivnosti i uključivanje ranjivih kategorija na tržište rada	Mjera 2.2.3. Jačanje mobilnosti, interkulturalizma i građanskog aktivizma mladih
Unapređenje dostupnosti financijskih usluga za najranjivije kategorije stanovništva	
Unapređenje pristupa i kvaliteta usluga zdravstvene zaštite	Mjera 2.3.1. Podrška materijalno - tehničkoj opremljenosti zdravstvenih ustanova
Zaštita i nesmetano funkcioniranje ključne infrastrukture	
Preventivne zdravstvene mjere	Mjera 2.3.2. Podrška donošenju i implementaciji javnih politika prevencije bolesti
Unapređenje pristupa i kvaliteta usluga zdravstvene zaštite	Mjera 2.3.3. Podrška uspostavljanju i razvoju visokodiferenciranih i specijaliziranih usluga u sistemu tercijarne zdravstvene zaštite
Digitalna transformacija javnog sektora	
Deminiranje kontaminiranih područja	Mjera 2.4.1. Dekontaminacija površine USK od MES i NUS
Upravljanje rizicima od katastrofa	Mjera 2.4.2. Uspostava sistema prevencije i ranog upozoravanja od prirodnih i sigurnosnih rizika
Borba protiv različitih oblika kriminala i terorizma	Mjera 2.4.3. Jačanje ljudskih resursa i opremljenosti Uprave policije
Zaštita i obnova prirodnog kapitala	Mjera 3.1.1. Komponenta podrška zaštite prirodnog nasljeđa i biodiverziteta, tla, šuma, izvorišta i voda, biljnih i životinjskih vrsta u lokalnim zajednicama
Razvoj sistema cirkularne ekonomije	Mjera 3.1.2. Uspostava održivog sistema upravljanja otpadom u skladu s ključnim EU načelima
Dekarbonizacija energetskog sektora	Mjera 3.1.3. Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije (vjetar, biomasa, sunčeva energija) i mjera energetske efikasnosti
Funkcionalan sistem kreiranja politika i upravljanja održivim razvojem	Mjera 3.1.4. Podrška razvoju projekata za raspoložive bilateralne i multilateralne institucije
Digitalna transformacija javnog sektora	Mjera 3.2.1. Podrška donošenju prostorno-planskih dokumenata na nivou jedinica lokalnih samouprava i upravljanje prostorom
Zaštita i obnova prirodnog kapitala	Mjera 3.2.2. Proširenje i modernizacija kapaciteta javne i komunalne infrastrukture i objekata
Zaštita i nesmetano funkcioniranje ključne infrastrukture	
Osiguranje jednakog pristupa modernoj transportnoj infrastrukturi	Mjera 3.2.3. Jačanje transportnih i saobraćajnih kapaciteta i povezanosti sa državnim i međudržavnim centrima

PRILOG 2: Pregled indikatora za realizaciju strateških ciljeva

SC/PRIORITET/MJERA	Koordinator	Indikatori uticaja	Polazna vrijednost (2019.)	2020.	2021.	2022.	2023.	Ciljna vrijednost (2027)	Izvor
STRATEŠKI CILJ 1. Izgrađeni privredni kapaciteti uz održivo korištenje prirodnih resursa (Izvor podataka: FZS - USK u brojkama)		Vrijednost izvoza	386 mil KM	367 mil KM	545 mil KM	739 mil KM	828 mil KM	500 mil KM (2027.)	Federalno zavod za statistiku (USK u brojkama)
		Prosječna neto plata u prerađivačkoj industriji	705 KM	729 KM	800 KM	893 KM	1.010 KM	1.000 KM (2027.)	Federalno zavod za statistiku (USK u brojkama)
		Prosječna neto plata u ugostiteljstvu i hotelijerstvu	521 KM	507 KM	511 KM	608 KM	680 KM	800 KM (2027.)	Federalno zavod za statistiku (USK u brojkama)
PRIORITET 1.1. Uspostavljanje sistema za održivo korištenje i odgovorno upravljanje prirodnim resursima		Udio poljoprivrednog zemljišta USK koje se produktivno koristi	37.697,1 ha	32.798 ha	37.143,60 ha	36.692,50 ha	34.050 ha	50.000 ha (2027.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
		Ostvareni prihodi od koncesija od eksploatacije rudnih nalazišta	536.141	486.022	530.673,74	1.004.779,79	1.526.829,90	800.000 KM (2027.)	Ministarstvo privrede
		Drva sirovina (krupno drvo iz privatnih i javnih šuma) posječena u USK	394.521 m3	354.951,53m3	449.144,36 m3	427.209,35 m3	508.886 m3	661.000 m3 (2027.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
Mjera 1.1.1. Unaprjeđenje kapaciteta za održivo korištenje poljoprivrednog zemljišta i povezivanje sa prerađivačkim kapacitetima	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva	Broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava u USK	11.917	12.191	12.540	12.877	13.161	14.900 (2025.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
		Procent uredenih zemljišnih knjiga usklađenih sa katastrom i terenom	0%	0%	0%	0%	0%	40% (2025.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivree i šumarstva
Mjera 1.1.2. Unapređenje kapaciteta za održivo korištenje rudnih bogatstava i šuma.	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i Ministarstvo privrede	Broj koncesionara koji se bave eksploatacijom mineralnih sirovina (osim eksploatacije dolomita)	12	12	12	13	12	15 (2023.)	Ministarstvo privrede
		Prcenat šuma USK za koje je pripremljena šumsko-privredna osnova	76,92%	69,23%	61,53%	38,46%	40%	65% (2023.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
Mjera 1.1.3. Stavljanje raspoloživih prirodnih resursa u funkciju razvoja privrede USK	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i Ministarstvo privrede	Broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava u USK	11.746	12191	12.540	12.877	13.161	14.900 (2027.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
		Prihod od koncesionih naknada	616.483	597.833	611.919	1.107.220,01	1.656.715,06	800.000 KM (2027.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
		Drvena sirovina (krupno drvo iz privatnih i javnih šuma) posječena u USK	394.521 m3	354.951,53m3	449.144,36 m3	427.209,35 m3	508.886 m3	661.000m3 (2027.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
PRIORITET 1.2: Unapređenje poslovnog okruženja.		Broj novoosnovanih privrednih subjekata	187	680	632	283	1067	220 (2027.)	Ministarstvo privrede
		Broj aktivnih poslovnih zona u USK	11 (Bihać 2, Bos Petrovac Bos Krupa 3, Cazin 2, Ključ 1, Sanski Most 2)	11 (Bihać 2, Bos Petrovac 1, Bos Krupa 3, Cazin 2, Ključ 1, Sanski Most 2)	11 (Bihać 2, Bos Petrovac 1, Bos Krupa 3, Cazin 2, Ključ 1, Sanski Most 2)	11 (Bihać 2, Bos Petrovac 1, Bos Krupa 3, Cazin 2, Ključ 1, Sanski Most 2)	11 (Bihać 2, Bos Petrovac 1, Bos Krupa 3, Cazin 2, Ključ 1, Sanski Most 2)	14 (2027.)	Ministarstvo privrede
Mjera 1.2.1. Podrška razvoju poduzetništva	Ministarstvo privrede	Broj učenika koji pohađaju praksu u preduzećima	141 (školska 2019/20)	414	979	985	978	2.500 (2024.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Broj zaposlenih koji posluju u preduzećima koja posluju u okviru inkubatora	0	0	0	0	0	40 (2024.)	Ministarstvo privrede (Obrtnička komora)
Mjera 1.2.2. Unapređenje poslovne infrastrukture i promocija i poslovnih zona.	Ministarstvo privrede	Iznos sredstava namjenjenih za podršku razvoju poslovnih zona (godišnje)	198.108,01 KM	0,00 KM	390.000 KM	0	0	2 mil KM (2024.)	Ministarstvo privrede
Mjera 1.2.3. Unapređenje tehničkih i kadrovskih resursa pružalaca poslovnih usluga.	Ministarstvo privrede	Broj aktivnih lokalnih pružalaca poslovnih usluga preduzećima	6 (Tehnički fakultet, PK USK, Obrtnička komora, RAUSK, Plod Centar, Una Consulting	6 (Tehnički fakultet, PK USK, Obrtnička komora, RAUSK, Plod Centar, Una Consulting	6 (Tehnički fakultet, PK USK, Obrtnička komora, RAUSK, Plod Centar, Una Consulting	6 (Tehnički fakultet, PK USK, Obrtnička komora, RAUSK, Plod Centar, Una Consulting	6 (Tehnički fakultet, PK USK, Obrtnička komora, RAUSK, Plod Centar, Una Consulting)	10 (2027.)	Ministarstvo privrede (Privredna komora USK)
Mjera 1.2.4. Pобоljšanje kvaliteta ljudskih resursa i uspostavljanje dinamičnog tržišta rada usklađenog sa potrebama privrede	Ministarstvo privrede	Broj obrazovnih subjekata koji imaju sporazum s privredom o obavljanju praktične nastave	11	8	11	13	12	16 (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Broj učenika koji primaju novčanu nadoknadu od poslodavaca kod kojih obavljaju praksu	31 (školska godina 2019/20)	27	39	51	15	2500 (2027.)	
PRIORITET 1.3. Unapređenje konkurentnosti prerađivačke industrije.		Broj subjekata male privrede-prerađivačka industrija	1.326	1.358	1.354	1.417	1.490	2.100 (2027.)	Ministarstvo privrede (Porezna uprava)
		Godišnja vrijednost izvoza preduzeća iz USK	386 mil KM	367 mil KM	545 mil KM	739 mil KM	828 mil KM	500 mil KM (2027.)	Federalno zavod za statistiku (USK u brojkama)
		Prosječna neto plata u prerađivačkoj industriji USK	705 KM	729 KM	800 KM	893 KM	1.010 KM	1.000 KM (2027.)	Federalno zavod za statistiku (USK u brojkama)
Mjera 1.3.1. Podrška uvođenju novih i unapređenju postojećih tehnologija u prerađivačkoj industriji.	Ministarstvo privrede	Nove investicije u prerađivačkoj industriji (nova i postojeća preduzeća)	-	-	-	2.672.817,00	2.007.405,00	70 mil KM (2027.)	Ministarstvo privrede
Mjera 1.3.2. Uvođenje i podsticanje inovacija u privredi.	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	Iznos sredstava za subvencionisanje poslovnih usluga usmjerenih na primjenu inovacija	0	0	0	0	0	300.000 (2027.)	Ministarstvo privrede
		Broj korisnika (preduzeća) koja su uvela inovacije	0	0	0	0	0	30 (2027.)	Ministarstvo privrede
Mjera 1.3.3. Podrška internacionalizaciji poslovnih aktivnosti i plasmanu proizvoda prerađivačke industrije na međunarodnom tržištu.	Ministarstvo privrede	Broj preduzeća koja su nastupila na sajmovima u inostranstvu u organizaciji PKUSK	20	10	20	30	25	40 (2027.)	Ministarstvo privrede (Privredna komora USK)
		Broj formalnih i neformalnih klastera u čijem radu aktivno učestvuju preduzeća iz USK	1	0	0	1	0	3 (2027.)	Ministarstvo privrede (Privredna komora USK)
PRIORITET 1.4. Promocija održivog turizma i efektuiranje turističkih potencijala		Broj turističkih dolazaka/noćenja	64.416/101.210	22.702/38.525	45.283/76.398	57.544/91.910	62.570/123.729	95.000/150.000 (2027.)	Federalno zavod za statistiku (USK u brojkama)
		Ukupan prihod od turizma	27,2 mil KM	49,22 mil KM	73,39 mil KM	61,99 mil KM	-	40 mil KM (2027.)	Ministarstvo privrede
		Broj zaposlenih u turizmu	2.265	-	-	2.298	2.378	3.000 (2027.)	Ministarstvo privrede
Mjera 1.4.1. Unapređenje turističke ponude kreiranjem privlačnih turističkih proizvoda zasnovanih na lokalnim turističkim resursima .	Ministarstvo privrede	Broj novih turističkih proizvoda na području USK	6	0	0	0	7	10 (2027.)	Ministarstvo privrede
Mjera 1.4.2. Promocija i privlačenje investicija u ciljane turističke oblasti u sektoru turizma.	Ministarstvo privrede	Broj turističkih ležajeva	1.539	1.423	1.493	1.466	3.628	1.950 (2027.)	Ministarstvo privrede
		Broj integriranih zajedničkih programa za razvoj turističke destinacije USK	9	0	0	0	0	15 (2027.)	Ministarstvo privrede
Mjera 1.4.3. Promocija USK kao atraktivne turističke destinacije	Ministarstvo privrede	Broj umreženih aktera u turizmu (hotelijerstvo, ugostiteljstvo, proizvodnja hrane i pića, usluge u sportu, kulturi i dr.)	27	0	0	27	27	40 (2027.)	Ministarstvo privrede
		Broj programa prekogranične saradnje	3	-	5	3	1	5 (2027.)	Ministarstvo privrede

STRATEŠKI CILJ 2. Unaprijeđen razvoj inkluzivnog i prosperitetnog društvenog sektora		Stopa neto migracije	-2,8	-3,5	-2,7	-2,7	-2,1	0 (2027.)	Ministarstvo privrede (Federalni zavod za statistiku (Demografska statistika))
		Grupa razvijenosti kantona na nivou FBiH	III	III	III	III	III	II (2027.)	Federalno zavod za programiranje razvoja (Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH)
PRIORITET 2.1. Usklađivanje sistema obrazovanja u skladu sa modernim EU praksama		Broj djece uključene u programe predškolskog odgoja i obrazovanja u javnim institucijama	-	1138	1127	1171	1254	nije definirano	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Broj odgojno-obrazovnih ustanova (osnovne i srednje škole) na kantonu	72	72	72	71	71	50 (2027.)	Ministarstvi obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Broj učenika na 1000 stanovnika -srednje obrazovanje	30	28	27	26	26	40 (2027.)	Federalno zavod za programiranje razvoja (Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH)
		Broj učenika na 1000 stanovnika - osnovno obrazovanje	72	68	65	63	59	90 (2027.)	Federalno zavod za programiranje razvoja (Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH)
Mjera 2.1.1. Modernizacija programa obrazovnih institucija u skladu s modernim EU praksama.	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	Udio (%) razvijenih kurikuluma po nivoima obrazovanja i predmetnim područjima	0%	-	-	0%	0	100% (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta (Pedagoški zavod USK)
		Učenici obuhvaćeni internim i eksternim vrednovanjima postignuća	0%	0%	0%	0%	0	80% (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Udio (%) nastavnog osoblja koji su prošli edukacije radi implementacije savremenih kurikuluma u praksi	0%	0%	0%	15%	40%	80% (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
Mjera 2.1.2. Racionalizacija mreže škola kroz optimizaciju, rekonstrukciju i proširenje kapaciteta postojećih obrazovnih objekata i modernizacija školskih prostorija.	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	Udio (%) aktivnosti za osnaživanje partnerstva sa roditeljima, ustanovama i lokalnim zajednicama	20%	0%	0%	0%	0%	100% (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Broj opremljenih osnovnih škola za potrebe predškolskog odgoja i obrazovanja	25	0	0	25	-	47 (2024.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Postotak upisane djece u programe pripreme za polazak u školu	90	0	0	10%	-	100% (2024.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Prirodni priraštaj	6.707	6.707	6.707	7.200	7.200	10.000 (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta (Institucije kulture i gradovi/opdine USK: JU ARHIV USK-a, JU SPOMEN - BIBLIOTEKA " SKENDER KULENOVID " , Kantonalna i univerzitetska biblioteka u Bihadu , JU "Zavod za zaštitu kulturnog naslijeđa" Bihad, JU Centar za kulturu, obrazovanje i informisanje Bosanska Krupa , JU "Kulturni centar" Cazin, Ju Centar za kulturu i obrazovanje Bos Petrovac JU centar za kulturu Ključ)
		Ukupna površina korisnog prostora kulture u funkciji u USK, m2							
		Broj korisnika usluga prostora kulture u funkciji u USK	22.900	23.000	23.000	24.000	24.000	30.000 (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Iznos dotacija sportskim savezima iz budžeta na nivou USK	831.784,71	-	850.000,00	1.419.082	1.712.300	800.000 KM (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta (Sportski savez USK), Sportski savez Općine Bosanska Krupa, JU "Sportski centar - Salih Omerčević" Cazin, Sportski savez Općina Bos. Petrovac, Sportski savez općine Ključ)
Mjera 2.1.4. Jačanje ravnopravnosti u pružanju obrazovnih usluga s obzirom na posebne potrebe djece,	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	Udio prepoznate (%) djece sa poteškoćama u razvoju	50%	50%	50%	50%	100%	100% (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Udio (%) prepoznate talentirane djece	50%	50%	50%	50%	60%	100% (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
PRIORITET 2.2. Jačanje socijalne inkluzije i pristupa zasnovanih na potrebama korisnika		Broj stručnih uposlenika u socijalnom radu	59	55	58	68	58	66 (2027.)	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike
		Prirodni priraštaj	-2,2	-4,2	-5,3	-3,2	-2,9	1 (2027.)	Federalno zavod za statitsiku (USK u brojkama)
Mjera 2.2.1. Podrška jačanju socijalno-društvenih programa, socijalnog rada i pronatalitetnih mjera i	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike	Broj registrovanih hranitelja u sistemu hraniteljstva FBiH	3	7	10	14	13	40 (2027.)	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike
		Broj osoba smještenih u hraniteljske porodice	9	9	13	12	16	80 (2027.)	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike
Mjera 2.2.2. Jačanje saradnje javnog i nevladinog sektora u pružanju direktnih usluga djeci i porodicama	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike	Broj djece bez roditeljskog staranja kojima su poboljšani uslovi života	18	-	-	108	24	120 (minimalno 40% djevojčica) (2027.)	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike
		Broj djece sa teškoćama u razvoju koja su koristila usluge podrške od strane Centara za razvoj inkluzivnih praksi (CRIP Bihać i Cazin)	336	407	415	427	92	700 (2027.)	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike
Mjera 2.2.3. Jačanje mobilnosti, interkulturalizma i građanskog aktivizma mladih	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	Procenat mladih uključenih u rad omladinskih organizacija	-	-	-	-	50%	50% (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta (Vijeće mladih USK)
		Procenat mladih koji smatraju kako nemaju utjecaja na donošenje odluka koje ih se tiču	-	-	-	-	30%	20% (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta (Vijeće mladih USK)
PRIORITET 2.3: Unapređenje sistema integrisanih zdravstvenih usluga		Broj građana na 1 ljekara	757	749	718	715	695,5	500 (2027.)	Federalni zavod za programiranje razvoja (Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH)
		Broj građana na 1 stomatologa	6.534	6.663	7.142	7.285	6.865	4.000 (2027.)	Federalni zavod za programiranje razvoja (Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH)
		Stopa mortaliteta	8,7	10	10,6	8,7	7,8	6 (2027.)	Federalno zavod za statitsiku (USK u brojkama)
Mjera 2.3.1. Podrška materijalno-tehničkoj opremljenosti zdravstvenih ustanova.	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike	Procent izdvojenih sredstava za materijalno tehničku opremljenost ustanova primarne zdr. zaštite, u odnosu na ukupna budžetska sredstva sektora zdravstva	-	6%	27%	27%	33,78%	35% (2027.)	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike
		Procent izdvojenih sredstava za materijalno tehničku opremljenost ustanova sekundarne i tercijarne zdr. zaštite, u odnosu na ukupna budžetska sredstva sektora zdravstva	-	75%	61%	61%	66,22	60% (2027.)	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike
Mjera 2.3.2. Podrška donošenju i implementaciji javnih politika prevencije bolesti.	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike	Broj umrlih od ključnih oboljenja na području USK	2.261	2.599	2.697	2.697	2.075	2.000 (2027.)	Zavod za javno zdravstvo
		Broj registrovanih zaraznih bolesti na području USK (gripa, Varicellae, Enterocolitis acuta, Scabies, Tbc pulmonum activa)	8.794	9.679	8.592	8.592	5.318	2.500 (2027.)	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike (Zavod za javno zdravstvo FBiH, Publikacija Zdravstveno stanje stanovništva FBiH)
Mjera 2.3.3. Podrška uspostavljanju i razvoju visokodiferenciranih i specijaliziranih usluga u sistemu tercijarne zdravstvene zaštite.	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike	Broj novouspostavljenih i razvijenih visokodiferenciranih specijaliziranih usluga iz sistema sistemu tercijarne zdravstvene zaštite u USK	0	0	5	50	20	30 (2027.)	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike (Kantonalna bolnica, Zavod za javno zdarvstvo)
		Broj specijalizacija i subspecijalizacija za pružanje zdravstvenih usluga tercijarnog nivoa zdravstvene zaštite	-	5	0	25	27	10, na godišnjem nivou do 2027.	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike
PRIORITET 2.4. Povećanje stepena javne sigurnosti i održivo upravljanje rizicima od prirodnih i drugih nesreća.		Broj aktera zaštite i spašavanja Unsko-sanskog kantona uvezanih u sistem radio veze	0	0	9	9	14	n/p	Kantonalna uprava civilne zaštite
		Broj krivičnih djela na 1000 stanovnika	6,2	5,2	4,7	5,3	4	5 (2027.)	MUP
		Broj prekršaja na 1000 stanovnika	13,4	6,6	7,6	19,91	209	10 (2027.)	MUP
Mjera 2.4.1. Dekontaminacija površine USK od MES i NUS.	Kantonalna uprava civilne zaštite	Ukupna sumnjiva površina u km2 USK	100.72 km2	95,08 km2	93,47 km2	86,79 km2	87,1 km2	0 (2027.)	Kantonalna uprava civilne zaštite (Izvještaj o radu BH MAC)
Mjera 2.4.2. Uspostava sistema prevencije i ranog upozoravanja od prirodnih i sigurnosnih rizika	Kantonalna uprava civilne zaštite	Broj aktera zaštite i spašavanja uvezanih u sistem ranog upozoravanje od rizika uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama	0	0	9	9	14	n/p	Kantonalna uprava civilne zaštite i općinske službe civilne zaštite
2.4.3. Jačanje ljudskih resursa i opremljenosti Uprave policije	MUP	Broj novoupislenih policijskih službenika	0	0	0	0	67	50 (2027.)	MUP USK-Uprava policije
		Stepen opremljenosti Uprave policije	80%	80%	81,50%	81%	81%	100 (2027.)	MUP USK-Uprava policije
3. STRATEŠKI CILJ: Održivo upravljanje okolišem, prirodnim i infrastrukturnim		Udio komunalnog otpada koji se odlaže na sanitarne deponije, %	0	0	0	0	0	60 (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša

PRIORITET 3.1: Podrška primjeni integralnog sistema upravljanja okolišem i prostorom u upravljanju prirodnim resursima		Postotak građana spojen na kanalizacijsku mrežu	30,80%	31%	31,38%	33,89%	29,10%	70% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
		Broj novoizrađenih i važećih Prostornih planova JLS	3	0	0	0	0	8 (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
		Postotak implementacije godišnjih akcijskih planova upravljanja i zaštite za zaštićena područja i druge ugrožene dijelove biološke raznolikosti	0	-	-	0	0	80% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
		Ukupno suspendovane materije na nelegalnim deponijama	10,935 kg/godinu	-	-	-	-	0 (2027.) -ispod (50ug/m3) srednje godišnje koncentracije Sumpordioksida	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
		Postotak prekoračenja graničnih vrijednosti koncentracija pojedinih zagađujućih materija	Postaviti početno stanje nakon nabavke uređaja, 2021. godine	-	-	-	-	- ispod 40 ug/m3 srednje godišnje koncentracije azotnih oksida i NO2 (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
Mjera 3.1.1. Komponenta podrška zaštite prirodnog nasljedja i biodiverziteta, tla, šuma, izvorišta i voda, biljnih i životinjskih vrsta u lokalnim zajednicama	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša	Broj mjernih stanica za monitoring kvaliteta tla, šuma, izvorišta i voda, biljnih i životinjskih vrsta u lokalnim zajednicama	0	0	0	1	1	2 (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
		Godišnji prosjek pošumljenih područja svih lokalnih zajednica Unsko-sanskog kantona	240 ha		197,52 ha	141,38 ha	131,92 ha	350 ha (2027.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
Mjera 3.1.2. Uspostava održivog sustava upravljanja otpadom u skladu sa ključnim EU načelima.	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša	Postotak pokrivenosti teritorije odvozom otpada	82,60%	87,37%	88,25%	88,25%	91%	95% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
		Prosječan obuhvat domaćinstava koja koriste usluge zbrinjavanja otpada na području USK	85,00%	86,83%	88%	89,69%	92,50%	100% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
Mjera 3.1.3. Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije (vjetar, biomasa, sunčeva energija) i mjera energetske efikasnosti.	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša	Udio korištenja obnovljivih izvora energije (vjetar, biomasa, sunčeva energija) u ukupnoj potrošnji	0	0	10%	9%	10,51%	10% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
		Potrošnja energije u javnim objektima USK	Utvrditi početno stanje nakon sprovedenog audita, 2021. godina	-	-	-	-	30% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
Mjera 3.1.4. Podrška razvoju projekata za raspoložive bilateralne i multilateralne institucije.	RAUSK	Broj razvijenih projektnih prijedloga za projekte u segmentu zaštite okoliša	0	0	0	10	-	30 (2027.)	RAUSK
									Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
									Gradovi i općine
		Broj certifikovanih osoba u institucijama USK i JLS za upravljanje projektima	20	0	0	0	-	100 (2027.)	RAUSK
									Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
									Gradovi i općine
PRIORITET 3.2: Razvoj komunalne i javne infrastrukture na principima održivog okolišnog razvoja.		Iznos pribavljenih sredstava iz EU i drugih eksternih fondova na godišnjem nivou	202.452,24	149.682,32	149.076,83	416.628,00	-	500 KM (2027.)	RAUSK
									Ministarstvo finansija
		Stepen pokrivenosti USK prostorno-planskom dokumentacijom	45%	50%	50%	50%	50%	100% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
		Postotak gubitka vode u vodoopskrbnom sistemu USK	51,50%	52,40%	53,60%	54,00%	57,69%	20% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
Mjera 3.2.1. Podrška donošenju prostorno-planskih dokumenata na nivou jedinica lokalnih samouprava i upravljanje prostorom.	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša	Stepen digitalizovanih prostornih podataka - Prostornih planova u informacijski sistem	0	10%	10%	10%	10%	100% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
Mjera 3.2.2. Proširenje i modernizacija kapaciteta javne i komunalne infrastrukture i objekata.	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša	Stepen pokrivenosti vodovodnom / mrežom USK	88,50%	90,63%	-	88,20%	86,18%	90% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
		Stepen pokrivenosti kanalizacionom mrežom USK	22,30%	30,70%	31,13%	33,89%	28,56%	50% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
Mjera 3.2.3. Jačanje transportnih i saobraćajnih kapaciteta i povezanosti sa državnim i međudržavnim centrima	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša	Dužina (km) brzih cesta na području USK	0	0	0	0	0	30 (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
		Dužina (km) rekonstruisane Unske pruge	0	0	0	0	0	20 (2027.)	Ministarstvo privrede